

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра методики професійного навчання

ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Методичні рекомендації

до виконання індивідуальних завдань
самопідготовки здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП «Агрономія» спеціальності 201 «Агрономія» денної та
заочної форми здобуття вищої освіти

Миколаїв
2025

УДК 331.45:331.462
О-92

Друкується за рішенням методичної комісії інженерно-енергетичного факультету Миколаївського національного аграрного університету.
Протокол 1 від « 18 » вересня 2025 р.

Укладач:

В. М. Курепін - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри методики професійного навчання, Миколаївського національного аграрного університету

Рецензенти:

С. Ю. Ушкац - кандидат фізико-математичних наук, доцент, в.о. доцента кафедри екології та природних технологій, керівниця навчально-тренінгового центру «First aid» Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

С. Є Жуковський - начальник Навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Миколаївської області

Зміст	
Вступ	4.
1 Мета вивчення навчальної дисципліни	5.
2 Порядок вивчення дисципліни. Форми поточного й підсумкового контролю успішності здобувачів вищої освіти за дисципліною	6.
3 Структурно-логічна схема вивчення дисципліни «Основи охорони праці»	15.
3.1 Перелік та короткий зміст лекцій	16.
4. Види та характеристика індивідуальних завдань самопідготовки	24.
4.1 Робота з текстом підручника, інших інформаційних джерел, включаючи джерела з інтернету	24.
4.2 Виконання вправ та завдань	28.
5 Методичні вказівки до виконання творчих та письмових робіт індивідуального завдання самопідготовки	42.
5.1 Загальні вказівки до виконання та оформлення індивідуальних завдань самопідготовки	42.
5.2 Загальні вимоги до оформлення роботи	45.
5.3 Оформлення титульного листа індивідуального завдання самопідготовки	45.
5.4 Оформлення змісту індивідуального завдання самопідготовки	46.
5.5 Оформлення основної частини індивідуального завдання самопідготовки	46.
5.5.1 Оформлення ілюстрацій	46.
5.5.2 Побудова таблиць	47.
5.5.3 Позначення формул	47.
5.5.4 Посилання	47.
5.6 Оформлення списку літератури індивідуального завдання самопідготовки	48.
5.7 Оформлення додатків індивідуального завдання самопідготовки	48.
5.8 Додатки	49.
5.8.1 Оформлення титульного листа індивідуального завдання самопідготовки	49.
6 Індивідуальних завдань самопідготовки	50.
7. Додаткові індивідуальні завдання самопідготовки з дисципліни «Основи охорони праці»	87.
8 Перелік рекомендованих літературних джерел	88.

Вступ

Вища освіта покликана забезпечити майбутнього фахівця знаннями, вміннями і навичками безпечної професійної діяльності. Випускник закладу вищої освіти повинен вміти використовувати Закони та інші нормативно-правові акти, чинну галузеву нормативно-технічну документацію, технічно-інформативні засоби з охорони праці.

Мета методичних рекомендацій - визначити зміст і обсяг дисципліни «Основи охорони праці», що вивчаються здобувачами вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 201 «Агрономія» денної та заочної форми навчання Миколаївського національного аграрного університету, а також допомогти їм у практичній реалізації набутих знань при виконанні індивідуального завдання самопідготовки, що є основною формою поточного контролю успішності студентів.

Робочою програмою навчальної дисципліни «Основи охорони праці» передбачено самостійне вивчення тем навчальної дисципліни, самостійну підготовку до практичних занять та виконання індивідуальних завдань самопідготовки, до виконання якого вони приступають після вивчення теоретичної частини курсу.

Мета виконання індивідуального завдання самопідготовки – надати майбутньому фахівцю в галузі охорони праці, управління охороною праці теоретичні знання та практичні навички для вирішення проблем організації та технічного забезпечення безпечних та нешкідливих умов праці на об'єктах майбутньої професійної діяльності, тобто надати йому умови та можливість самостійно приймати управлінські та інженерні рішення з безпеки праці на підприємствах аграрного профілю; здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми технічного і технологічного характеру, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов у виробничих умовах підприємств сфери агрономії. Вирішення цих питань на практиці неможливе без практичних навичок. Для цього необхідно, щоб здобувач вищої освіти самостійно міг користуватися науково-технічною літературою та довідниками; аналізувати небезпечні ситуації того чи іншого процесу, самостійно вирішувати різноманітні питання безпечних умов праці при практичній діяльності.

Методичні вказівки, розроблені відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Основи охорони праці» включають в себе такі головні частини: загальні вказівки до виконання та оформлення роботи; порядок вивчення дисципліни; програма «Основи охорони праці»; індивідуальні завдання самопідготовки; список літератури (нормативної, навчальної, довідкової, інтернет-ресурсів), потрібної для освоєння теоретичних питань та вирішення практичних завдань; методичні вказівки до виконання індивідуального завдання самопідготовки.

Завдання вивчення дисципліни передбачає забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах конкретної галузі господарювання через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку.

1 Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета дисципліни: дисципліна «Основи охорони праці» надає здобувачам вищої освіти компетентностей для здійснення ефективної професійної діяльності шляхом забезпечення оптимального управління охороною праці на підприємствах, формування у здобувачів вищої освіти відповідальності за особисту та колективну безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях.

Ціль і завдання дисципліни - набуття здобувачами вищої освіти компетентностей ефективно вирішувати завдання професійної діяльності з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці та гарантування збереження життя, здоров'я та працездатності працівників у різних сферах професійної діяльності.

Об'єктом дисципліни є праця (трудова діяльність). Об'єктами аналізу можуть бути фактичний стан умов і характер праці на робочих місцях, одержання й узагальнення достовірної інформації, необхідної для встановлення пріоритетності в розробці та проведенні заходів, спрямованих на поліпшення і оздоровлення умов праці на виробництві тощо.

Предметом дисципліни є система знань про правові, організаційні, технічні, санітарно-гігієнічні, соціально-економічні та психологічні засади забезпечення безпеки праці, збереження життя та здоров'я працівників у процесі трудової діяльності.

В результаті вивчення дисципліни «Основи охорони праці» бакалаври повинні бути здатними до вирішення професійних задач діяльності, пов'язаних з забезпеченням життя, здоров'я і працездатності під час роботи та мати такі основні загальнокультурні та професійні компетенції з охорони праці:

а) загальнокультурні компетенції:

- здатність до ефективного використання положень нормативно-правових документів в своїй діяльності;

- володіння основними методами збереження здоров'я та працездатності виробничого персоналу;

б) професійні компетенції:

- обґрунтування вибору безпечних режимів, параметрів, виробничих процесів в галузі агрономії;

- ефективне виконання функцій, обов'язків і повноважень з охорони праці на робочому місці, у виробничому колективі;
- проведення заходів щодо усунення причин нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві;
- проведення заходів з профілактики виробничого травматизму та професійної захворюваності;
- здатність до організації діяльності у складі первинного виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці;
- методичне забезпечення і проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці серед працівників організації (підрозділу);
- впровадження безпечних технологій, вибір оптимальних умов і режимів праці, проектування та організація робочих місць на основі сучасних технологічних та наукових досягнень в галузі охорони праці.

2 Порядок вивчення дисципліни.

Форми поточного й підсумкового контролю успішності здобувачів вищої освіти за дисципліною

Положенням про організацію освітнього процесу у Миколаївському національному аграрному університеті та Робочою програмою з навчальної дисципліни «Основи охорони праці» освітньо-професійної програми «Агрономія» для здобувачів вищої освіти спеціальності 201 «Агрономія» першого (бакалаврського) рівня денної форми здобуття вищої освіти передбачені такі основні види навчальної роботи:

- лекційні заняття;
- практичні заняття;
- індивідуальне навчальне заняття;
- консультація;
- факультативне заняття (за рахунок вільного часу здобувачів вищої освіти);
- екскурсія;
- самостійна робота (виконання індивідуальних завдань самопідготовки).

Лекційні заняття з дисципліни «Основи охорони праці» займають провідне місце в освітньому процесі здобувачів вищої освіти денної та заочної форми навчання. Це особливий вид освітнього процесу, коли упродовж усього навчального заняття викладач у концентрованій, логічно витриманій формі повідомляє слухачам новий або структурує вже відомий навчальний матеріал, а особи, які навчаються, його активно сприймають.

Лекції з дисципліни «Основи охорони праці» розрізняються: за місцем в освітньому процесі (вступна, поточні, заключна); за способом проведення (інформаційні, проблемні, візуальні, бінарні, лекції-провокації, лекції-конференції, лекції-консультації, лекції-дискусії тощо).

Тематика лекцій визначається робочою програмою навчальної дисципліни, яка розробляється викладачем дисципліни «Основи охорони праці» самостійно. Лектор повинен дотримуватися робочої програми навчальної дисципліни щодо тем лекцій, але не обмежуватися у питаннях трактування освітнього матеріалу, послідовності його викладення, формах і засобах донесення його до здобувачів вищої освіти.

Метою їх є:

- викладення основного навчального змісту дисципліни і націлювання на подальшу самостійну роботу;
- забезпечення засвоєння майбутніми фахівцями методологічних основ охорони праці, а також подальшого використання отриманих знань у практичній фаховій діяльності;
- підвищення ефективності усіх видів навчальних занять у закріпленні знань і прояві творчих здібностей студентів;
- активізація навчання на основі проблемного характеру викладення матеріалу і тісного зв'язку теорії з практикою;
- щільне ув'язування лекційного матеріалу з тим, що вивчається на практичних заняттях.

Практичні заняття з дисципліни «Основи охорони праці» це вид навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд здобувачами вищої освіти окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання здобувачем вищої освіти відповідно до поставлених завдань. Перелік тем практичних занять визначається робочою програмою навчальної дисципліни. Проведення практичного заняття відбувається з використанням методичних матеріалів. Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення, розв'язання завдань з їхнім обговоренням, розв'язання контрольних завдань, їхню перевірку, оцінювання. На практичних заняттях здобувачі вищої освіти доповідають та захищають індивідуальні завдання самопідготовки.

Метою практичних занять є:

- закріплення теоретичних знань здобувачів вищої освіти щодо основ охорони праці, формування у них практичних навичок та умінь ідентифікації небезпечних та шкідливих виробничих факторів;
- формування практичних навичок щодо виявлення небезпечних і шкідливих факторів, характерних для робіт з агрономії;
- вміння аналізувати та оцінювати виробничі ризики та небезпеки, які можуть виникати на робочих місцях та на виробництві при роботі з сільськогосподарською технікою, хімічними засобами захисту рослин, під час польових і тепличних робіт, а також при зберіганні та транспортуванні небезпечних речовин та матеріалів;

- розробляти превентивні заходи щодо усунення або зменшення виробничих ризиків та небезпек на робочих місцях та виробництві;
- формування у майбутніх агрономів професійної відповідальності за дотримання правил безпеки праці, розвиток навичок користування нормативно-правовими актами у сфері охорони праці та підготовку до самостійного прийняття рішень у надзвичайних ситуаціях.

Індивідуальне навчальне заняття з дисципліни «Основи охорони праці», це заняття, що проводиться з окремими здобувачами вищої освіти з метою підвищення рівня їхньої підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей. Індивідуальні навчальні заняття організовуються за окремим графіком і можуть охоплювати частину або повний обсяг занять з дисципліни «Основи охорони праці». Проведення індивідуальних навчальних занять передбачає значно вищий, порівняно із іншими видами навчальних занять, обсяг самостійної роботи здобувача вищої освіти. Види, форми та методи проведення визначаються робочою програмою навчальної дисципліни.

Метою індивідуальних занять є:

- забезпечення персоналізованого підходу до навчання, враховуючи індивідуальні потреби, можливості та цілі кожного здобувача вищої освіти. Це дозволяє досягти більш ефективного засвоєння знань, розвитку певних навичок;
- допомога здобувачам вищої освіти у подоланні проблем та труднощів у навчанні, зокрема у засвоєнні певних тем або дисципліни в цілому;
- сприяння розвитку сильних сторін здобувачів вищої освіти, їх талантів та інтересів;
- створення сприятливої атмосфери та використання методів, що мотивують здобувачів вищої освіти до навчання;
- надання цілеспрямованої підготовки до конкретних випробувань (Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів студентських наукових робіт тощо);
- врахування унікальних потреб та особливостей кожного здобувача вищої освіти для досягнення найкращих результатів;
- розвиток та корекція уваги, пам'яті, мислення та інших когнітивних функцій.

Консультація, це вид навчального заняття, на якому здобувач вищої освіти отримує від викладача пояснення окремих теоретичних положень чи аспектів їхнього практичного застосування, а також відповіді на конкретні запитання у межах навчальної дисципліни. Може бути індивідуальною або проводитися для групи здобувачів вищої освіти, залежно від того, чи викладач консультиє здобувачів вищої освіти з питань, пов'язаних із виконанням індивідуальних завдань, чи з теоретичних питань навчальної дисципліни. Час, відведений викладачу для проведення консультацій з навчальної дисципліни, визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Метою консультації є:

- надати здобувачам вищої освіти допомогу в засвоєнні навчального матеріалу, усунути прогалини у знаннях;
- підготуватися до практичних занять та наявних форм перевірки та контролю знань;
- роз'яснення складних питань, надання додаткової інформації, підтримки та мотивації здобувачів вищої освіти;
- допомога здобувачам вищої освіти, які мають труднощі з певною темою або розділом навчального матеріалу;
- роз'яснення матеріалу, який буде перевірятися на контрольних заходах, поточного та підсумкового контролю знань;
- надання можливості здобувачам вищої освіти задати питання, завдання, захистити роботи, відпрацювати пропущені заняття тощо;
- надання додаткових пояснень та прикладів для кращого розуміння теми, модуля;
- ознайомлення здобувачів вищої освіти з матеріалом, який не входить до основної програми, але може бути корисним;
- створення позитивної атмосфери для навчання та надання здобувачам вищої освіти впевненості у своїх силах;
- навчання здобувачів вищої освіти ефективним методам самостійної роботи з навчальним матеріалом.

Консультації можуть проводитися як окремо, так і в групах, а також в різних формах, наприклад, у вигляді відповідей на питання, розв'язування завдань, обговорення проблемних питань тощо.

Факультативне заняття, це заняття, які спрямовані на розширення науково-теоретичних знань і практичних умінь шляхом: поглибленого вивчення навчальної дисципліни. Факультативні заняття є додатковою освітньою послугою, й не є обов'язковими для осіб, які навчаються. Факультативні заняття можуть бути направлені на опанування здобувачами вищої освіти додаткових навичок - hard skills, soft skills.

Метою факультативного заняття є:

- поглиблення знань, розвитку інтересів та здібностей здобувачів вищої освіти, прагненню до подальшого навчання;
- розширення знань з дисципліни або вивчення будь яких нових окремих тем дисципліни, що не входять до обов'язкової програми, розширюючи кругозір здобувачів вищої освіти;
- детальніше вивчення певних тем та модулів дисципліни, які цікавлять здобувачів вищої освіти;
- сприяння формуванню певних умінь та навичок, наприклад, комунікативних, творчих, дослідницьких тощо.

Здобувачі вищої освіти можуть самостійно обирати факультативи відповідно до своїх інтересів та потреб, що сприяє розвитку їхньої

самостійності, здібностей та талантів. Загалом факультативні заняття є важливим елементом освітнього процесу, що дозволяє здобувачам вищої освіти отримати додаткові знання, розвинути свої здібності та підготуватися до майбутньої професійної діяльності з обраної галузі.

Екскурсія, це форма організації навчання, метою якої є спостереження та вивчення різних об'єктів і явищ дійсності.

Метою екскурсії є:

- розширення світогляду, отримання нових знань, а також емоційне збагачення та виховання;
- формування у здобувачів вищої освіти, навичок та відповідального ставлення до безпеки та гігієни праці на робочих місцях, уважності, обережності;
- ознайомити здобувачів вищої освіти з потенційними небезпеками, правилами безпеки та гігієни праці, засобами індивідуальної захисту та діями в надзвичайних ситуаціях;
- вміння оцінювати ризики та приймати правильні рішення у небезпечних ситуаціях;
- виховання свідомого ставлення до власної безпеки та безпеки колег, належного ставлення до праці та правил безпеки на виробництві, формування культури безпеки.

Екскурсія з охорони праці дозволяє побачити реальні умови праці, ознайомитися з обладнанням, технологічними процесами та засобами захисту. Це допомагає краще зрозуміти теоретичні знання та застосовувати їх на практиці, а також розвиває відповідальність та свідоме ставлення до безпеки.

Самостійна робота, це форма організації освітнього процесу, за якої здобувач вищої освіти опановує навчальну дисципліну у час, вільний від навчальних занять.

Метою самостійної роботи є:

- засвоєння у повному обсязі навчальної програми і формування у здобувача вищої освіти здатності бути активним учасником освітнього процесу;
- вміння самостійно (без безпосередньої участі викладача) опановувати теоретичні і практичні знання, у тому числі використовуючи сучасні інформаційні технології;
- системне формування компетентностей майбутнього фахівця, досягнення очікуваних результатів навчання;
- формування потреб у безперервному самостійному поповненні знань, розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності;
- сприяння глибокому засвоєнню знань, розвитку навичок самостійного навчання, пізнання та відповідальності;

- розвиток практичних навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності, таких як аналітичне мислення, вирішення проблем, критичне ставлення до інформації;

- допомога здобувачам вищої освіти краще засвоювати навчальний матеріал, закріплювати знання, застосовувати їх на практиці та розвивати навички самоконтролю;

- формування у здобувачів вищої освіти звичку до самостійного навчання, що є важливим для неперервного професійного розвитку;

- сприяння розвитку відповідальності за власне навчання та результати, що є важливим аспектом особистісного зростання;

- активна участь в навчальному процесі здобувачів вищої освіти, що стимулює розвиток їхнього інтелекту та творчого мислення.

Методичні матеріали для самостійної роботи здобувачів вищої освіти повинні передбачати можливість проведення самоконтролю з боку здобувача вищої освіти. Для самостійної роботи здобувачу вищої освіти також рекомендується відповідна наукова фахова література, підручники, посібники, періодичні видання. При організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти передбачається можливість отримання необхідної консультації або методичної допомоги з боку викладача дисципліни.

Зміст самостійної роботи за дисципліною визначається робочою навчальною програмою дисципліни і забезпечується передбаченими нею навчально-методичними засобами (підручники, навчальні та методичні посібники, конспекти лекцій тощо), завданнями та вказівками викладача.

Самостійна робота також може виконуватись у формі індивідуальних завдань, есе, творчих робіт відповідно до фаху. Обсяг часу, відведений для самостійної роботи здобувача вищої освіти, визначається навчальним планом. Самостійна робота може бути направлена на опанування здобувачами вищої освіти додаткових навичок - hard skills, soft skills.

Індивідуальне завдання самопідготовки, це одна з форм самостійної роботи здобувачів вищої освіти. До індивідуальних завдань належать:

- підготовка кваліфікаційних робіт;
- підготовка рефератів, есе, виконання розрахункових, графічних робіт;
- оформлення звітів;
- аналіз практичних ситуацій;
- підготовка реферативних матеріалів із фахових публікацій;
- власні дослідження до конференцій, участь в олімпіадах, конкурсах, підготовка наукових публікацій тощо.

Загальна характеристика індивідуальних завдань самопідготовки:

а) самостійність: здобувачі вищої освіти самостійно планують та організовують свою роботу, обирають методи та засоби виконання;

б) систематичність: регулярне виконання завдань сприяє формуванню стійких навичок самостійної роботи;

в) диференційованість: індивідуальні завдання самопідготовки мають враховувати індивідуальні можливості та потреби здобувачів вищої освіти;

г) розвиток: самопідготовка сприяє розвитку пізнавальних інтересів, самостійності, відповідальності, культури розумової праці.

Важливо, щоб викладач дисципліни правильно підбирав та інструктував здобувачів вищої освіти, створював позитивну атмосферу для роботи та заохочував до взаємодопомоги.

Мета індивідуальних завдань є:

- поглиблення знань здобувачів вищої освіти з конкретної теми, розвиток навичок самостійної наукової роботи та формування вмінь, необхідних для подальшого навчання та професійної діяльності;

- можливість детальніше вивчити обрану тему, використовуючи різноманітні джерела та методи дослідження;

- самостійний пошук та аналіз інформації, що сприяє формуванню навичок наукового мислення;

- допомога здобувачам вищої освіти розвивати навички самостійної роботи, критичного мислення, аналізу та узагальнення інформації, а також оформлення наукових робіт;

- набуття навичок та знань, здобутих в процесі виконання індивідуальних завдань, стають в нагоді здобувачам вищої освіти у подальшому навчанні, під час написання курсових, кваліфікаційних робіт, а також у професійній діяльності.

Індивідуальні завдання виконуються здобувачами вищої освіти самостійно. Можуть бути направлені на опанування здобувачами вищої освіти додаткових навичок - hard skills, soft skills. Індивідуальні завдання, які виконуються у рамках дисципліни, визначаються у робочій програмі навчальної дисципліни.

Контрольні заходи з дисципліни «Основи охорони праці». Включають діагностичний, поточний та підсумковий контроль.

Діагностичний контроль проводиться у формі вхідного контролю з навчальної дисципліни, контрольних робіт, тестування. Під час проведення контролю може використовуватися дистанційний формат.

Метою діагностичного контролю є:

- виявлення рівня знань, умінь та навичок здобувачів вищої освіти на початковому етапі вивчення дисципліни «Основи охорони праці», щоб вчасно виявити прогалини у знаннях та скоригувати процес навчання для досягнення кращих результатів;

- отримання викладачем інформації про те, що здобувачі вищої освіти вже знають і вміють, і на основі цього спланувати подальшу роботу;

- виявлення тем, які здобувачі вищої освіти засвоїли недостатньо добре, що дозволяє викладачу зосередитися на цих темах та надати додаткову підтримку;

- зміну методів викладання, підбір інших підходів до навчання, які найбільше підходять для конкретної групи здобувачів вищої освіти;
- стимулювання для здобувачів вищої освіти, оскільки вони бачать свої досягнення та мотивуються до подальшого навчання;
- оцінка ефективності навчання та досягнення поставленої цілі;
- підготовка здобувачів вищої освіти до подальшого навчання, зокрема до підсумкових контрольних робіт та екзамену.

Приклади діагностичного контролю:

- вхідне тестування на початку вивчення дисципліни для визначення рівня підготовки учнів;
- поточний контроль на заняттях у вигляді коротких перевірочних робіт, усних опитувань, спостережень за роботою здобувачів вищої освіти;
- виконання завдань, що вимагають застосування знань та умінь у нових ситуаціях.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять і система оцінювання рівня знань визначається робочою програмою навчальної дисципліни «Основи охорони праці».

Метою потокового контролю є:

- виявлення ступеня засвоєння навчального матеріалу здобувачами вищої освіти на різних етапах навчання та надання зворотного зв'язку для покращення процесу навчання;
- вчасне виявлення прогалин у знаннях здобувачів вищої освіти та коригування методів викладання та навчання, а також стимулювання навчальної мотивації студентів;
- оцінка того, наскільки добре здобувачі вищої освіти розуміють та можуть застосовувати знання, здобуті на лекціях, практичних заняттях;
- оперативне отримання інформації про успіхи та недоліки у навчальному процесі з дисципліни «Основи охорони праці»;
- на основі результатів поточного контролю внесення змін до методики викладання (для викладачів), коригування своєї навчальної стратегії (для здобувачів вищої освіти);
- стимулювання здобувачів вищої освіти до систематичної роботи над навчальним матеріалом та підвищувати їхню зацікавленість у навчанні.

Поточний контроль допомагає вчасно виявити проблемні теми та модулі, які потребують додаткового вивчення. Форми поточного контролю можуть бути різноманітними, включаючи усні опитування, письмові роботи, тестування, виконання практичних завдань, розв'язування завдань, обговорення на практичних заняттях тощо.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання на окремих етапах його завершення. Включає семестровий контроль та атестацію здобувачів вищої освіти.

Метою підсумкового контролю є:

- перевірка та оцінювання рівня знань, умінь та навичок здобувачів вищої освіти, отриманих протягом певного періоду навчання, та їх відповідність встановленим освітнім стандартам;
- перевірка розуміння теоретичного матеріалу, термінології, концепцій та принципів, вивчених протягом семестру навчальної дисципліни;
- перевірку здатності застосовувати отримані знання на практиці, розв'язувати задачі, виконувати певні завдання та використовувати набуті навички у професійній діяльності;
- оцінювання рівня сформованості загальних та професійних компетентностей, які є важливими для подальшого навчання та професійного розвитку.

Функції підсумкового контролю:

- визначення рівня засвоєння знань та навичок, виявлення прогалин у знаннях;
- стимулювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти, мотивація до поглибленого вивчення матеріалу;
- формування відповідальності, самостійності, навичок самоконтролю;
- визначення рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, їх відповідності освітнім стандартам;
- використання результатів контролю для корекції навчального процесу, методики викладання, індивідуальної роботи зі здобувачами вищої освіти.

Види підсумкового контролю:

- семестровий контроль: оцінка знань та навичок за семестр у якому вивчається дисципліна;
- підсумковий (семестровий) контроль (екзамен): завершальний етап навчання, який підтверджує відповідність рівня знань та навичок вимогам освітнього стандарту.

Важливо зазначити, що підсумковий контроль не є самоціллю, а інструментом, який допомагає забезпечити якість освіти, виявити та усунути недоліки у навчальному процесі, а також сприяти всебічному розвитку студентів.

Семестровий контроль проводиться у формі екзамену з навчальної дисципліни «Основи охорони праці» в обсязі навчального матеріалу, визначеного Освітньою програмою, і у терміни, які встановлено графіком освітнього процесу. Семестровий екзамен – це форма підсумкового контролю засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни за семестр, що проводиться як окремий

контрольний захід. Форма проведення екзамену (письмова), вид завдань визначаються робочою програмою навчальної дисципліни.

При визначенні підсумкової оцінки враховуються результати навчання, оцінені під час семестру, однак позитивна оцінка з дисципліни не може бути виставлена інакше ніж у результаті успішного складання екзамену (min 24,0 бали за шкалою ЄКТС).

Здобувач вищої освіти може бути не допущений до семестрового контролю, якщо у встановлені графіком освітнього процесу терміни він не підтвердив опанування на мінімальному рівні результатів навчання, оцінювання яких відповідно до робочої програми з навчальної дисципліни, має відбутися під час семестру.

Терміни (періоди) семестрового контролю визначаються графіком освітнього процесу. Екзамени проводяться відповідно до розкладу, який доводиться до відома викладачів і здобувачів вищої освіти не пізніше, як за місяць до початку семестрового контролю.

За наявності об'єктивних підстав здобувачу вищої освіти відповідно до розпорядження декана факультету за згодою першого проректора може бути встановлено індивідуальний графік семестрового контролю (складання заліково-екзаменаційної сесії). У разі втрати працездатності здобувач вищої освіти повинен звернутися із офіційною заявою до декана факультету. До заяви обов'язково додаються документи, які підтверджують втрату працездатності (довідка, висновок ЛКК тощо).

Аналогічною може бути ситуація у разі проходження стажування за кодоном (практичної підготовки за кордоном). У разі офіційного звернення здобувачеві вищої освіти може бути подовжено період складання заліково-екзаменаційної сесії. Подібний порядок діє для усіх груп здобувачів вищої освіти, у тому числі для соціальних груп здобувачів. Під час проведення різних видів контролю може використовуватися дистанційна форма оцінювання.

3 Структурно-логічна схема вивчення дисципліни «Основи охорони праці»

В структурно-логічній схемі навчання нормативна дисципліна «Основи охорони праці» вивчається на етапі підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» після вивчення ними дисципліни «Безпека життєдіяльності» та основних дисциплін професійно-орієнтованого циклу, коли майбутні фахівці мають достатнє уявлення щодо умов їхньої майбутньої професійної діяльності. Це забезпечує можливість викладання дисципліни «Основи охорони праці» з урахуванням професійної орієнтації студентів.

При викладенні навчальної дисципліни «Основи охорони праці» застосовується модульна система організації освітнього процесу як одна з найбільш передових і сучасних технологій навчання. Згідно з такою системою

загальна кількість навчального матеріалу дисципліни, що підлягає вивченню, поділена на окремі модулі, кожний з яких являє собою коло взаємозв'язаних між собою тем. Задля сумісності з традиційною системою організації освітнього процесу прийнята така розбивка на модулі, при якій кожний з них в більшій своїй частині збігається з розділами типової програми дисципліни, рекомендованої Міністерством освіти і науки України. Кожний модуль детальніше розбивається на заняття (лекція, практичні заняття, самостійна підготовка).

Кожне заняття включає в себе декілька ключових питань схожої тематики, що підлягають детальному вивченню. Для зручності пошуку вони мають посилання на відповідні літературні джерела.

Зміст лекцій, практичних завдань, завдання на самопідготовку враховують зміни у законодавстві України з питань охорони праці, безпеки та гігієни праці, вимоги вказівок та рекомендацій Міністерства освіти і науки України, Державної служби України з питань праці, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Пенсійного фонду України, Південного міжрегіонального управління Державної служби України з питань праці, Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Миколаївській області, Управління з питань цивільного захисту Миколаївської обласної державної адміністрації, Управління екології та природних ресурсів Миколаївської обласної державної адміністрації, Управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення Миколаївської міської ради.

3.1 Перелік та короткий зміст лекцій

Змістовий модуль № 1.

«Правові та організаційні основи охорони праці»

Тема № 1. Вступ. Загальні питання охорони праці.

Загальна характеристика проблем охорони праці в різних країнах і в різні часи. Удосконалення умов праці в часи капіталізму (1850 – 1900 роки). Соціальні реформи в Російській імперії. Промислове законодавство другої половини XIX сторіччя. Версальська конференція. Комісія з міжнародного трудового законодавства. Міжнародна Організація Праці. Філадельфійська Декларація 1944 року. Україна – член МОП.

Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном: створення безпечних умов праці - невід'ємна частина соціально-економічного розвитку держави, складова державної політики, національної безпеки та державного будівництва, одна з найважливіших функцій органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів рад, підприємств. Нормативно-правова база ЄС у сфері безпеки і гігієни праці. Національний профіль з безпеки та гігієни праці.

Дисципліна «Основи охорони праці», як система знань, умінь й компетенцій спрямованих на збереження здоров'я та працездатності людини в процесі праці. Мета навчальної дисципліни. Предмет, об'єкт навчальної дисципліни. Структурно-логічна схема курсу та його місце у загальній системі наук із безпеки життєдіяльності.

Програмні компетентності: інтегральні, загальні, фахові. Основні завдання вивчення навчальної дисципліни. Методологічна основа курсу «Основи охорони праці».

Структура праці, розподіл праці. Система охорони праці. Сучасна ієрархія управління підприємством (охороною праці).

Ключові слова: трудова діяльність, охорона праці, умови праці, система знань, безпеки та гігієни праці, виробниче середовище.

Key words: work activity, occupational safety, working conditions, system of knowledge, occupational safety and health, production environment.

Тема № 2. Правові та організаційні основи охорони праці на підприємствах аграрної галузі.

Конституційні засади охорони праці в Україні. Законодавство України про охорону праці. Закон України «Про охорону праці». Основні принципи державної політики України у галузі охорони праці. Гарантії прав працівників на охорону праці, пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Охорона праці жінок, неповнолітніх, інвалідів. Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці. Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій. Відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці.

Нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП): визначення, основні вимоги та ознаки. Структура НПАОП. Реєстр НПАОП. Стандарти в галузі охорони праці: система стандартів безпеки праці (ССБП). Міждержавні стандарти ССБП. Національні стандарти України з охорони праці. Санітарні, будівельні норми, інші загальнодержавні документи з охорони праці. Акти з охорони праці, що діють в організації, їх склад і структура: інструкції з охорони праці. Розробка та затвердження актів з охорони праці, що діють на підприємстві АПК.

Фінансування охорони праці: основні принципи і джерела. Заходи і засоби з охорони праці, витрати на здійснення і придбання яких включаються до валових витрат.

Ключові слова: конституційні засади, гарантії прав працівників, пільги і компенсації, праця жінок, неповнолітніх, інвалідів, нормативно-правові акти.

Key words: constitutional principles, guarantees of workers' rights, benefits and compensations, work of women, minors, disabled people, regulatory legal acts.

Тема № 3. Державне управління, нагляд і громадський контроль за охороною праці. Організація охорони праці на підприємствах аграрної галузі.

Система державного управління охороною праці в Україні. Компетенція та повноваження органів державного управління охороною праці. Національна рада з питань безпечної життєдіяльності населення. Державний нагляд за охороною праці: органи державного нагляду за охороною праці, їх основні повноваження і права.

Громадський контроль за станом охорони праці в організації: громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці, уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці, їх обов'язки і права.

Організація охорони праці на підприємстві АПК: структура, основні функції і завдання управління охороною праці на підприємстві АПК. Служба охорони праці підприємства. Статус і підпорядкованість. Основні завдання, функції служби охорони праці. Структура і чисельність служб охорони праці. Права і обов'язки працівників служби охорони праці. Комісія з питань охорони праці підприємства. Основні завдання та права комісії. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі. Стимулювання охорони праці.

Атестація робочих місць за умовами праці: мета, основні завдання та зміст атестації. Організація робіт та порядок проведення атестації робочих місць. Карта умов праці. Кольори, знаки безпеки та сигнальна розмітка.

Ключові слова: державне управління охороною праці, компетенції та повноваження, органи державного управління, громадський контроль, стан охорони праці, служба охорони праці.

Key words: state management of labor protection, competencies and powers, state administration bodies, public control, state of labor protection, labor protection service.

Тема № 4. Навчання з питань охорони праці. Профілактика травматизму та професійних захворювань на підприємствах аграрної галузі.

Навчання як системне та систематичне підвищення рівня знань працівників з питань охорони праці, види навчання, мета, відповідальність, загальний порядок проведення навчання. Спеціальне навчання з питань охорони праці: організація навчання та перевірки знань з питань охорони праці працівників; проведення спеціального навчання безпосередньо на підприємстві, іншим суб'єктом господарювання; перелік посад посадових осіб, які проходять навчання і перевірку знань з питань охорони праці.

Інструктажі з питань охорони праці: види інструктажів, порядок проведення. Стажування, дублювання і допуск працівників до роботи: порядок проведення, допуск до самостійної роботи.

Профілактика травматизму та професійних захворювань: виробничі травми, професійні захворювання, нещасні випадки виробничого характеру. Інциденти та невідповідності. Мета та завдання профілактики нещасних випадків професійних захворювань і отруєнь на виробництві. Основні причини виробничих травм та професійних захворювань. Розподіл травм за ступенем тяжкості. Основні заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням.

Ключові слова: підвищення рівня знань, проведення навчання, перевірки знань з питань охорони праці, інструктажі з питань охорони праці, профілактика нещасних випадків, запобігання травматизму.

Key words: increasing the level of knowledge, conducting training, testing knowledge on occupational safety issues, briefings on occupational safety issues, accident prevention, injury prevention.

Змістовий модуль № 2.

«Основи фізіології, гігієни праці»

Тема № 5. Основи фізіології та гігієни праці.

Фізичної та розумової праці. Роль центральної нервової системи в трудовій діяльності людини. Втома. Гігієна праці, її значення.

Важкість праці. Напруженість праці. Працездатність, фази працездатності. Стомлення: психологічні ознаки стомлення, ознаки стомлення при фізичній роботі. Перевтома, ознаки перевтоми.

Гігієнічна класифікація умов праці: класи умов праці. Чинники, що визначають санітарно-гігієнічні умови праці. Загальні підходи до оцінки умов праці та забезпечення належних, безпечних і здорових умов праці.

Ключові слова: фізична та розумова праця, важкість праці, напруженість праці, працездатність, психологічні ознаки стомлення, класифікація умов праці.

Key words: physical and mental work, difficulty of work, work intensity, work capacity, psychological signs of fatigue, classification of working conditions.

Тема № 6. Характеристика умов праці, факторів та обставин трудового процесу і виробничого середовища, що впливають на здоров'я та працездатність (загальні положення, фізичні фактори впливу) робітників підприємств агротехнологічної промисловості.

Загальні положення щодо гігієнічної класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. Шкідливі виробничі фактори: фізичні, хімічні, біологічні фактори, фактори трудового процесу.

Гігієнічні критерії оцінки умов праці за показниками мікроклімату. Основні показники мікроклімату повітря робочої зони та їх характеристика: висока температура, теплове (інфрачервоне) випромінювання, інфрачервоне випромінювання, вологість та рухливість повітря.

Мікрокліматичні умови: оптимальні та допустимі умови. Підтримання теплового балансу із навколишнім середовищем. Перегрів та вплив низьких температур на людину. Гігієнічна оцінка мікроклімату.

Гігієнічні критерії оцінки умов праці при дії атмосферного тиску. Вплив атмосферного тиску на емоційний стан та самопочуття людини. Підвищення атмосферного тиску, зниження атмосферного тиску. Гігієнічна оцінка умов праці за показниками «підвищений» або «знижений» атмосферний тиск.

Гігієнічні критерії оцінки умов праці при дії електромагнітних полів та випромінювань. Ступінь біологічного впливу електромагнітних полів на організм людини. Первинні прояви дії електромагнітної енергії. Клінічні прояви

впливу радіохвиль. Вплив поля надвисоких частот на людину. Захист людини від небезпечного впливу електромагнітних випромінювань.

Гігієнічні критерії оцінки умов праці при дії іонізуючого випромінювання. Іонізуюче випромінювання, види іонізуючих випромінювань. Природні та тучні джерела іонізуючих випромінювань. Шляхи надходження радіоактивних речовин до людського організму: зовнішнє та внутрішнє опромінення організму. Дія іонізуючого випромінювання на організм людини. Ефекти, викликані дією іонізуючих випромінювань (радіації). Дози опромінення персоналу, який працює. Основні принципи радіаційної безпеки. Гігієнічна оцінка умов праці з джерелами іонізуючих випромінювань.

Гігієнічні критерії оцінки умов праці у разі дії шуму, інфразвуку, ультразвуку. Класифікація шуму. Шум у виробничих умовах. Негативний вплив шуму на продуктивність праці та здоров'я людини. Вплив шуму на організм людини. Шумова хвороба. Захист людей від шкідливого впливу шуму. Способи боротьби з шумом.

Ультразвук, вплив звукових і ультразвукових коливань на організм робітників. Класифікація ультразвуку. Боротьба із ультразвуком.

Інфразвук. Техногенні джерела інфразвуку. Вплив інфразвуку на організм людини. Засоби та методи боротьби з інфразвуком. Визначення класу умов праці та контроль за рівнем виробничого шуму.

Гігієнічні критерії оцінки умов праці при дії виробничої вібрації. Причини появи вібрації. Класифікація вібрації. Основні параметри, що характеризують вібрацію. Вплив вібрації на людину. Гігієнічна та технічна нормування вібрації.

Гігієнічні критерії оцінки умов праці за показниками світлового середовища. Класифікація виробничого освітлення. Природне освітлення: фізіолого-гігієнічне значення, властиві і недоліки. Чинники що впливають на природне освітлення. Нормування природного освітлення. Штучне освітлення, джерела штучного освітлення. Гігієнічна оцінка за показниками світлового середовища.

Гігієнічні критерії оцінки умов праці при аероіонізації. Аероіонний склад повітря. Іонізація повітря: природна, технологічна, штучна іонізація. Виміри рівня іонізації повітря.

Ключові слова: гігієнічна класифікація праці, шкідливі виробничі фактори, допустимі умови, критерії оцінки, природні та тучні джерела небезпек, умови праці.

Key words: hygienic classification of labor, harmful production factors, permissible conditions, assessment criteria, natural and man-made sources of hazards, working conditions.

Тема № 7. Структурно-функціональна модель протидії надзвичайним ситуаціям на підприємствах аграрного профілю.

Надзвичайні ситуації, причини виникнення та складові системи їх моніторингу. Надзвичайні ситуації, які можуть виникати на території України. Класифікація надзвичайних ситуацій за характером походження

подій та обсягів заподіяних наслідків, обсягів технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для їх ліквідації. Фактори визначення рівня надзвичайної ситуації. Причини, виникнення надзвичайних ситуацій. Моніторинг та прогнозування надзвичайних ситуацій. Основні складові системи моніторингу надзвичайних ситуацій.

Галузевий моніторинг довкілля та його основні показники. Територіальний моніторинг за об'єктами. Галузевий моніторинг довкілля: відповідні державні органи галузевого моніторингу довкілля, об'єкти моніторингу, суб'єкти системи моніторингу. Територіальний моніторинг надзвичайних ситуацій: заходи територіального моніторингу надзвичайних ситуацій. Заходи щодо здійснення радіаційного та хімічного спостереження у залежності від режимів функціонування єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру. Радіаційне та хімічне спостереження.

Структурно-функціональна модель протидії надзвичайним ситуаціям. Об'єкт господарювання, як основна ланка в системі цивільного захисту держави. Начальником цивільного захисту об'єкта. Штаб з питань НС та ЦЗ, склад штабу. Служби цивільного захисту об'єкта.

Загальні принципи планування заходів щодо зниження ризиків і зменшення масштабів надзвичайних ситуацій. Планування цивільного захисту об'єкта: превентивне та оперативне (аварійне) планування заходів щодо зниження ризиків і зменшення масштабів надзвичайних ситуацій. Повний цикл планування і керування ризиком. Програмно-цільовий підхід при плануванні робіт з попередження і ліквідації наслідків НС. Превентивні стратегічні плани. Розроблення планів ЦЗ. План цивільного захисту об'єкта. План реагування на надзвичайну ситуацію. План цивільного захисту на особливий період. План локалізації і ліквідації аварійних ситуацій й аварій. План підготовки та підвищення кваліфікації керівного складу цивільного захисту об'єкта.

Ключові слова: надзвичайні ситуації, система моніторингу, заподіяні наслідки, радіаційні та хімічні спостереження, модель протидії.

Keywords: emergencies, monitoring system, consequences, radiation and chemical surveillance, countermeasures model.

Тема № 8. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій мирного часу та небезпек воєнного стану.

Поняття воєнного стану. Визначення воєнного стану згідно з Конституцією України та Законом України «Про правовий режим воєнного стану». Причини введення та правові наслідки введення воєнного стану. Повноваження органів влади під час війни.

Основні небезпеки для населення. Основні загрози для населення під час воєнного стану. Бойові дії, обстріли, авіаудари. Диверсії, теракти, інформаційні атаки. Обмеження в пересуванні, дефіцит ресурсів. Повітряні

тривоги та обстріли. Хімічні, біологічні, радіаційні загрози. Втрата доступу до комунікацій, енергії, води, медичної допомоги. Правила поведінки населення під час воєнного стану. Заборона фото/відеозйомки об'єктів критичної інфраструктури. Як діяти під час сигналу тривоги? Евакуація: як зібрати «тривожну валізу».

Система цивільної захисту України. Органи, що відповідають за безпеку населення. Повідомлення та оповіщення. Дії ДСНС, ТРО, ЗСУ та місцевої влади.

Засоби захисту населення. Індивідуальні засоби захисту: протигази, аптечки, тривожна валіза. Колективні засоби: укриття, бомбосховища, захисні споруди. Безпечне поводження в укриттях. Взаємодія з військовими, поліцією, ДСНС.

Як діяти при виявленні вибухонебезпечних предметів. Психологічна стійкість у критичних ситуаціях. Права і обов'язки громадян під час воєнного стану. Обмеження прав: пересування, мітинги, свобода слова. Обов'язки громадян щодо підтримки оборони держави.

Визначення воєнного стану. Причини впровадження воєнного стану в Україні. Чому важливо знати, як діяти під час війни? Конституція України, Закон «Про правовий режим воєнного стану». Повноваження держави та обов'язки громадян.

Основи мобілізації та обмеження прав під час воєнного стану. Основні види небезпек для населення під час воєнного стану. Протидія фейкам та ворожій пропаганді. Користування офіційними каналами (ДСНС, ЗСУ, обласні адміністрації тощо). Підтримка ЗСУ та тероборони. Приклади громадської взаємодії під час війни. Перевірити наявність ІЗЗ вдома. Ознайомитись із картою укриттів на прикладі місту Миколаїв.

Ключові слова: воєнний стан, правові наслідки, загрози для населення, обмеження, тривоги та обстріли, евакуація, оповіщення, бомбосховища, захисні споруди, безпечне поводження.

Keywords: martial law, legal consequences, threats to the population, restrictions, alarms and shelling, evacuation, notification, bomb shelters, protective structures, safe handling.

Тема № 9. Особистий та колективний захист населення при загрозі або виникненні надзвичайних ситуацій та інших небезпечних подій.

Дії населення при загрозі або виникненні надзвичайних ситуацій та інших небезпечних подій у мирний час: алгоритм перших дій у надзвичайних ситуаціях; допомога дітям та людям з порушеннями здоров'я або з функціональними (фізичними чи психічними) обмеженнями у надзвичайних ситуаціях.

Дії населення і правила поведінки при аваріях на АЕС; основні заходи радіаційного захисту населення; укриття населення; проведення евакуації.

Дії населення і правила поведінки при аваріях на хімічно-небезпечних об'єктах; комплекс заходів з захисту населення від наслідків хімічної

надзвичайної ситуації; колективний захист населення від небезпечних хімічних речовин, евакуація населення.

Дії населення та правила поведінки при гідродинамічних аваріях. Дії населення та правила поведінки при небезпечних природних процесах і явищах: при землетрусах, зсувах, селях, при ураганах, грозе, зливах, пилових бурях, при повенях (паводок, підтоплення, катастрофічному затопленні).

Дії населення при біологічному зараженні місцевості, пожежах у природних екосистемах. Дії населення при загрозі або виникненні надзвичайних ситуацій та інших небезпечних подій у воєнний час: при застосуванні ядерної зброї, хімічної зброї, біологічної зброї.

Дії населення при ракетно-бомбових і артилерійських обстрілах, під час обстрілів стрілецькою зброєю; в зоні бойових дій або потраплянні в надзвичайну ситуацію за участю озброєних людей.

Ключові слова: загроза або виникнення надзвичайних ситуацій, алгоритм перших дій, правила поведінки при аваріях, укриття населення, проведення евакуації, хімічно-небезпечні об'єкти, небезпечні природні процеси і явища, застосування ядерної та хімічної зброї, ракетно-бомбові і артилерійські обстріли, зона бойових дій.

Keywords: threat or occurrence of emergency situations, algorithm of first actions, rules of conduct in case of accidents, sheltering the population, evacuation, chemically hazardous facilities, dangerous natural processes and phenomena, use of nuclear and chemical weapons, rocket and bomb attacks and artillery shelling, combat zone.

Тема № 10. Організація та проведення рятувальних та інших невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, організація життєзабезпечення постраждалого населення.

Організація робіт з реагування на надзвичайні ситуації: планування заходів реагування на надзвичайні ситуації; інформування та оповіщення органів управління, сил суб'єктів реагування на надзвичайні ситуації та населення; переведення органів управління, сил і засобів суб'єктів реагування на надзвичайну ситуацію у режим підвищеної готовності та у режим надзвичайної ситуації.

Організація управління заходами реагування на надзвичайну ситуацію; проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій: особливостями організації та проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт при аваріях на радіаційно небезпечних об'єктах, на хімічно небезпечних об'єктах, в осередку бактеріологічного (біологічного) ураження, в осередку надзвичайної ситуації природного характеру геологічного походження, в осередку надзвичайної ситуації природного характеру гідрологічного походження; організація роботи з ліквідації аварійних ситуацій в умовах воєнного стану. План локалізації та ліквідації аварійних ситуацій та аварій: мета, склад, зміст частин плану.

Ключові слова: прогнозування обстановки, планування заходів захисту, організація робіт, реагування на надзвичайні ситуації, управління заходами, джерело зараження, осередок ураження, ліквідації аварійних ситуацій, умови воєнного стану.

Keywords: forecasting the situation, planning protective measures, organizing work, responding to emergencies, managing events, source of infection, focus of infection, liquidation of emergency situations, martial law conditions.

4 Види та характеристика індивідуальних завдань самопідготовки

Індивідуальні завдання самопідготовки можуть бути різноманітними, їх поділяють на кілька видів, кожен з яких має свої характеристики та цілі.

Основними видами індивідуальних завдань самопідготовки дисципліни «Основи охорони праці» є:

- робота з текстом підручника, інших інформаційних джерел, включаючи джерела з інтернету;
- написання есе;
- відповіді на запитання;
- практичні роботи;
- розігрування діалогів;
- підготовка рефератів;
- підготовка презентацій;
- підготовка наукової статті (тез);

4.1 Робота з текстом підручника, інших інформаційних джерел, включаючи джерела з інтернету

Тексти відіграють важливу роль у навчанні, незалежно від освітньої галузі. На заняттях з дисципліни «Основи охорони праці» робота з текстами допомагає здобувачам вищої освіти розвивати різні навички, зокрема:

- читати спеціальні тексти з розумінням;
- аналізувати та інтерпретувати прочитане;
- критично мислити;
- грамотно висловлювати свої думки як усно, так і письмово.

Характеристика: включає читання, виділення головного, конспектування, виписування незнайомих слів, складання плану тощо.

Мета: розвиток навичок аналізу та систематизації інформації, формування вмінь працювати з текстом.

Розглянемо прийоми контролю розуміння інформації тексту:

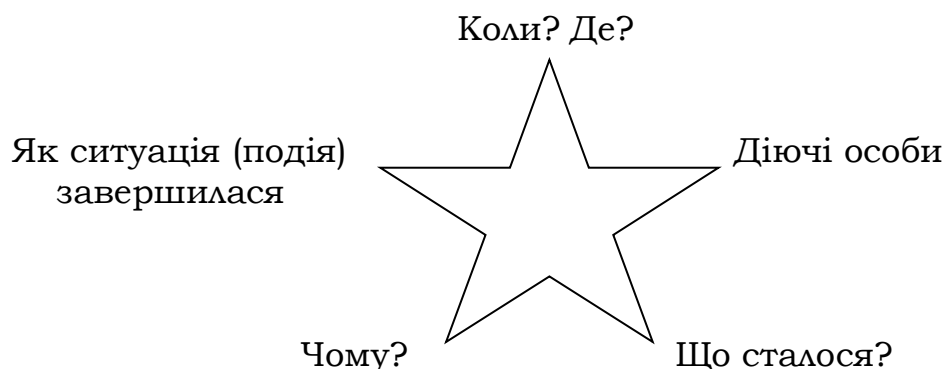
а) прийом «інсерт» - прийом маркування тексту за допомогою наступних значків:

- «V» - галочкою наголошується на тому, що відомо;
- «-» - знаком «мінус» то, що суперечить уявленню;
- «+» - знаком «плюс» то, що є цікавим і корисним;
- «?» - знак питання ставиться, якщо інформацію не зрозуміла;

б) прийом «подвійний щоденник» - дозволяє об'єднати зміст прочитаного тексту з особистим досвідом і включає коментування, що представляє собою самостійне міркування, умовивід і висновки з приводу прочитаного тексту. Для того щоб зробити подвійний щоденник, необхідно розділити сторінку вертикальною лінією: в лівій частині записується цитата (частина цитати) з

тексту, який справив найбільше враження, в правій – здобувач вищої освіти коментує цитату, висловлюючи своє ставлення;

в) прийом «зірка події» - може бути запропонований при розгляданні конкретних ситуацій, нещасних випадків, невизначених подій на виробництві тощо.

г) прийом «знаю, бажаю дізнатися, дізнався» - на претекстовому етапі здобувачі вищої освіти заповнюють першу колонку інформацією, яка їм відома по темі занять. Для заповнення другої колонки здобувачам вищої освіти необхідно сформулювати питання, на які вони хотіли б отримати відповіді після прочитання тексту. Після прочитання тексту здобувачі вищої освіти заповнюють третю колонку;

д) прийом «складання питального плану» - в ході складання плану тексту здобувач вищої освіти проводить смислове угруповання тексту, виділяє опорні пункти, ділить текст на смислові частини і озаглавлює їх, здійснює смислове і логічне співвіднесення частин плану між собою. Зміст і структура плану залежать від мети виконання індивідуального завдання самопідготовки. В одному випадку план може відображати тільки фабулу* подій або тільки фактологічний матеріал, а може і виявляти причинно-наслідкові зв'язки.

* Фабула - це послідовне, хронологічне зображення подій у наданому тексті, де події можуть бути подані в іншому порядку. Вона описує факти, дії, стани у їх причинно-наслідковому зв'язку, що складають основу матеріалу, який вивчається.

Детальніше:

Хронологія: фабула - це перебіг подій у тій послідовності, в якій вони відбуваються в реальному часі по ситуації, події, яка виникла.

Фактична основа: фабула розкриває, що саме сталося, які події мали місце, без урахування викладу навчального матеріалу.

Відмінність від сюжету тексту: сюжет може переставляти події, подавати їх у нехронологічному порядку, додавати чи опускати деталі, щоб створити певний ефект.

Приклад: якщо в навчальному тексті спочатку описується послідовні події: підготовка працівника до виконання робіт на робочому місці; потім робоче місце; інструменти праці; умови виконання робіт а потім розв'язка (порушення правил охорони праці та наслідки), то

фабулою буде саме така послідовність подій. Сюжет навчального тексту же може початися з кульмінації, а потім розповісти про те, як до неї дійшло.

Отже, фабула - це фактична основа навчального матеріалу, який надається здобувачам вищої освіти для виконання індивідуального завдання самопідготовки, його «скелет», а сюжет - це те, як ця основа подається тим, хто буде виконувати завдання.

Послідовні кроки по організації самостійної діяльності здобувачів вищої освіти з метою складання плану:

- уважно прочитати текст;
- виділити головні думки тексту;
- перевірити, як вони співвідносяться між собою;
- згрупувати текст навколо головної думки (розділити його на смислові частини);
- за кількістю головних думок визначити кількість пунктів плану;
- сформулювати головні думки коротко (записати їх у вигляді пунктів плану);
- прочитати текст повторно, перевірити, чи не пропущене чи щось;

ж) прийом «складання Mind Maps» («Mind map» -карта думок)** – структура у вигляді блоків, що демонструє зв'язок між елементами. Цей термін має безліч синонімів: асоціативна карта, діаграма зв'язків, карта знань, ментальна карта, інтелект-карта, карта думок, карта розуму. Візуалізація процесу мислення, широко використовуються в різних видах діяльності для запам'ятовування та аналізу інформації.

** Прийом «складання Mind Maps» («Mind map» -карта думок) при викладанні дисципліни «Основи охорони праці» використовується при виконання групових вправ та завдань. При виконанні вказаного прийому роботи оцінюється індивідуальний вклад здобувачів вищої освіти, також враховується робота в колективі.

Візуалізація особливо важлива на початку роботи над новим проектом, де виникає безліч питань: що тестувати, як тестувати, коли тестувати, які пріоритети тестування тощо. При цьому, найчастіше, виконавці (здобувачі вищої освіти) бажають дізнатися відповіді на ці питання якомога швидше. Інтелект-карти економлять багато часу, так як дозволяють в найкоротші терміни виявити головну ідею, розставити пріоритети і охопити весь обсяг робіт. Ментальна карта зазвичай зображується як деревоподібна схема з завданнями, які пов'язані гілками з основною метою. Такий спосіб запису дозволяє візуалізувати асоціативне мислення мозку і розвивати обговорення центральної проблеми.

Головні правила створення ментальної карти (діаграми зв'язків):

1. У центрі розташовується головна мета (проблема, ідея), ключове слово, чому присвячено проект.
2. Категорії першого рівня запишіть більш крупним чи жирним шрифтом, щоб підкреслити їх важливість. Кожну з них розфарбуйте окремим кольором.

3. Щоб показати зв'язки між елементами, використовуйте гілки, які виходять від центру та фарбуйте їх тим же кольором, що і блок відповідної категорії. Гілки повинні бути з основними передбачуваними відповідями на питання, вирішення проблеми або розвиток ідеї. Дотримуйтесь радіальної структури. Кожна гілка теж може гілкуватися, таким чином все вибудовується від головного до другорядного;

4. Враховуйте, що людське око не може швидко сприймати та опрацьовувати інформацію понад 8 кольорів одночасно.

5. Щоб уникнути ускладнення сприйняття змісту, дотримуйтесь ієрархії, розміщуйте підкатегорії інтелект-карти чітко на своєму рівні та намагайтесь залишати достатньо місця між окремими елементами.

6. Пишіть лаконічно. Ідеально, якщо у кожному блоці буде не більше трьох слів. Зменшувати розмір букв від центру до периферії схеми, це допоможе наочно показати головні та другорядні поняття. Замість фраз записуються тільки ключові слова, що несуть основне смислове навантаження.

7. Щоб зробити інтелект-карту більш наочною, використовуйте світлини, малюнки та ілюстрації.

8. Не включайте в інтелект-карту понад 5 рівнів.

Основою діаграми зв'язків в роботі тестувальника (здобувача вищої освіти) зазвичай є об'єкт тестування. Для початку завдання (опис завдання) потрібно розбити на базові функції, відповівши на питання: «Для чого потрібен продукт (об'єкт, вид діяльності тощо)?», «Що користувачі (персонал об'єкту, виконавці, відповідальні особи) там будуть робити?», «Що керівник (відповідальна особа) хоче, щоб користувач там робив?».

Під час обговорення підходів до тестування нового продукту центральними питаннями можуть бути: «Які види тестування будуть використані?», «Які тести увійдуть до функціонального тестування?», «Які інструменти тестування будуть використані?».

Ментальні карти підходять для великих об'єктів (проектів), за який спочатку страшно братися. Але якщо почати візуалізувати, все розкладається по полицях. Весь мега об'єкт (проект), як клубок, поступово розмотується і виникає впорядкована карта послідовних дій. Ключова ідея породжує кілька основних великих, кожна з яких, в свою чергу, розвивається, конкретизується у вигляді ще більш дрібних. Головна умова – починати від основної цілі і рухатися до другорядних, а не навпаки.

Часто буває, коли з'являється новий об'єкт (проект, вид діяльності), специфікація до нього відсутня, або містить безліч тексту. Інформацію потрібно організувати та структурувати, оцінити витрати часу і ресурсів. Неможливо втримати в пам'яті всі логічні зв'язки та ланцюжки.

Інтелектуальні карти допомагають впорядкувати дані, знижують ризик заплутатися або забути деталі. Кожному елементу карти можна залишати коментарі, прикріплювати скріншоти та посилання, що дозволяє

використовувати її і як документацію (наприклад, тест-план). Зникає необхідність вивчати купу тексту в пошуках потрібного місця для внесення змін або пошуку інформації. Візуалізація і наглядність ментальних карт також дозволяє побачити логічні неточності у документації, недоробки або можливі покращення тестованого продукту.

Зазвичай для структурування тестування елементів і функцій використовуються чеклісти, але вони бувають занадто довгими і запутаними. Тому іноді легше скласти діаграми зв'язків, які більш наглядні за рахунок візуального формату і тому знижують ризик пропустити перевірку. Розставивши на мапі пріоритети, вже складно забути про першочергові завдання і найбільш важливі частини функціоналу. Інтелект-карта наочно ілюструє взаємозв'язки між елементами. Завдяки цьому, у разі появи бага в одному місці, можна оперативно перевірити всі пов'язані з ним частини та функції.

Інтелектуальні карти допомагають структурувати та систематизувати інформацію у лаконічній формі, розставити пріоритети і не забути про важливі деталі. Ними можна замінити громіздкі тест-плани або довгі чеклісти. Наочність даних допомагає точніше проаналізувати ступінь трудомісткості, оцінити ризики, і, таким чином, ефективніше побудувати роботу над проектом.

Приклад інтелектуальної карти:

4.2 Виконання вправ та завдань

Виконання вправ та завдань є важливим етапом у освітньому процесі, що допомагає закріпити знання, розвинути навички та покращити розуміння матеріалу здобувачами вищої освіти. Ефективне виконання вправ і завдань сприяє формуванню компетентностей та забезпечує перехід від теоретичних знань до практичного застосування.

Мета: закріплення та поглиблення знань, розвиток логічного мислення, навичок застосування теоретичних знань на практиці.

Вправи та завдання повинні бути чітко спрямовані на досягнення конкретних навчальних цілей, наприклад, засвоєння певних правил з охорони праці тощо, розширення словарного запасу (терміни та визначення), розвиток навичок аудіювання чи говоріння. Завдання повинні бути орієнтовані на практичне застосування знань, тобто здобувачі вищої освіти повинні мати можливість використовувати вивчене в реальних ситуаціях.

Важливо, щоб здобувачі вищої освіти отримували зворотний зв'язок щодо виконання своїх вправ і завдань, що дозволить їм зрозуміти свої помилки та покращити результати. Здобувачі вищої освіти повинні мати можливість рефлексувати над процесом виконання вправ і завдань, щоб зрозуміти, що вони засвоїли, що їм потрібно покращити та як вони можуть це зробити.

Розглянемо типи вправ та завдань, які можна використовувати:

а) написання есе - есе – жанр літературного твору, що являє собою прозовий твір невеликого обсягу, в якому автор викладає свої думки, враження та роздуми з певної теми, не претендуючи на вичерпне чи остаточне її трактування. Есе поєднує в собі елементи публіцистичної прози, відрізняється вільною композицією та суб'єктивною точкою зору автора.

Есе як навчальна та наукова робота надає змогу студенту найповніше висловити власні думки, зобразити свої особисті міркування та уявлення про певні проблеми чи факти – навіть якщо їхнім джерелом є чужі праці, а не особистісний досвід. Задана викладачем тема повинна бути близькою здобувачу вищої освіти, також здобувач вищої освіти може самостійно обрати роботу на вільну тему.

На відміну від твору, у якому проводиться аналіз вже написаної праці, есе містить авторську точку зору і позицію автора (здобувача вищої освіти) стосовно певної проблеми. Також однією з особливостей, які відрізняють його від твору, є парадоксальність, тобто мета полягає в тому, щоб здивувати присутніх в аудиторії, справити на них враження із допомогою яскравих образів, афоризмів, парадоксальних висловлювань. Написання есе вимагає від здобувача вищої освіти аналізу інформації, формулювання аргументів та висновків.

Есе допомагає розвивати навички ясного та зв'язкового викладу думок, а також уміння будувати текст у вільній формі. Робота над есе може допомогти здобувачу вищої освіти глибше вивчити та зрозуміти обрану тему.

Для того, щоб правильно написати есе, необхідно враховувати його специфічні особливості (ознаки), зокрема:

1. Наявність певної вузької теми, що містить проблему та спонукає здобувача вищої освіти замислитись.

2. Суб'єктивна авторська позиція. Цей вид жанру відрізняється саме наявністю авторського погляду на певну проблему, його відношенням до досліджуваної проблеми, мовою та мисленням.

3. Розмовний стиль написання. Необхідно уникати складних формулювань та доволі довгих речень. Важливим є дотримання невимушеного стилю, з метою налагодження контакту із аудиторією, яка буде оцінювати есе. При цьому, дуже важливо не перестаратись, оскільки можна перетворити роботу у неякісний текст, наповнений сленгом. Правильного емоційного забарвлення тексту додадуть короткі, прості й зрозумілі речення, а також використання різної інтонації у реченнях.

4. Детальний розбір проблеми, що висвітлюється. Власну точку зору доцільно аргументувати, спираючись на фактичний матеріал.

5. Змістовна єдність. Мабуть, це один з парадоксів жанру. Бувши вільним за композицією, орієнтованим на суб'єктивність, при цьому має внутрішню смислову єдність, тобто узгодженість основних тез та тверджень, внутрішню гармонію аргументів і асоціацій, узгодженість тих суджень, у яких виражена особиста позиція здобувача вищої освіти.

6. Відносна стислість. Загалом обмежень щодо кількості сторінок немає, проте зазвичай даний жанр характеризується невеликим обсягом.

7. Довільна структура. Цей вид жанру має характер експозиції, яка не вписується ні в які конкретні рамки. Конструкція підпорядковується логіці, який дотримується здобувач вищої освіти, намагаючись при цьому розглянути проблему із різних аспектів.

8. Логіка викладу. Не зважаючи на вільну композицію, есе повинно мати внутрішню єдність, узгодженість тверджень здобувача вищої освіти, які виражають його думки та позиції щодо певної проблеми.

Отже, есе відрізняється особливим стилем написання, його метою є спонукання тих хто присутній в аудиторії до роздумів. Здобувач вищої освіти не наполягає на власній точці зору, а ніби запрошує тих, хто готовий підключитися до обговорення обміркувати й обговорити її.

Обирання теми для есе. Варіантів вибору теми може бути декілька. Так, в процесі вибору теми з запропонованого списку, доцільно обирати ту, щодо якої у здобувача вищої освіти вже є певні знання, міркування або просто зацікавленість.

У випадку відсутності списку тем, з-поміж яких можна обрати найбільш близьку, а було задано тільки загальний напрямок, необхідно урахувати на яку саме аудиторію буде розраховане відповідне есе, зокрема: викладач з дисципліни та здобувачі вищої освіти, які присутні в аудиторії.

Якщо даний вид жанру необхідно написати для здачі на перевірку викладачеві, варто обміркувати які саме якості будуть оцінюватися. Виходячи із цього, тему доцільно обирати так, щоб була змога виявити саме ті здібності, які очікуються від здобувача вищої освіти: оригінальність, уміння логічно

вибудовувати власну точку зору, формулювати пропозиції, грамотність написання, обізнаність щодо проблеми яка розкривається тощо.

Структура есе. Структура есе зазвичай складається з трьох частин:

1. Вступна частина. Есе так само як і будь-яка інша письмова робота, містить вступну частину або вступ. Вдало написаний вступ спонукає слухачів зацікавитись та прослухати (прочитати) повністю роботу. Вступ може містити постановку проблеми і її суть, риторичне запитання, цитату тощо. У вступі дуже важливо сформулювати особливий емоційний настрій та підвести слухача до проблеми, що розглядається.

2 Основна частина. У основній частині доцільно навести різні точки зору щодо певної проблеми. Основна частина найчастіше складається із декількох підпунктів, кожен з яких містить три складові: теза (судження, яке доводиться), обґрунтування (аргументи, що застосовуються для доведення тези), підвисновок (часткова відповідь на основне запитання).

Аргументація може бути побудованою у такій послідовності:

- твердження;
- пояснення;
- приклади;
- підсумкове судження;
- висновки.

Аргументами є судження, які висловлюються для того, щоб слухач був переконаним в істинності певної точки зору. Зокрема, аргументами можуть бути різні життєві ситуації, думки науковців, певні факти, статистичні оцінки, докази тощо.

3 Висновки. У висновках поєднуються усі підсумки, які були зроблені по кожній тезі, представлений в основній частині. Слухач (викладач, здобувачі вищої освіти) повинен дійти логічного висновку виходячи із наведених у роботі аргументів. Доволі часто у висновках заново наводять проблему та роблять остаточний підсумок.

Написання есе. Доволі часто постає питання як написати есе? Одним із головних завдань написання даного виду жанру вважається переконання або спонукання здобувача вищої освіти. Коли здобувач вищої освіти вирішує розпочати писати, це означає, що він бажає або порушити якусь проблему, або показати, що запропоноване ним рішення - правильне. Навіть якщо дане есе не є самостійною ініціативою, а завданням викладача, в будь-якому випадку усе зводиться до вищезазначених цілей.

Декілька порад стосовно того, як розпочати писати есе. Перш, ніж приступити до написання, варто сформулювати основну ідею, визначити мету та ознайомитися з джерелами інформації для подальшої роботи.

Доцільно використовувати техніку фрірайтингу (вільне написання). Суть даної методики полягає у тому, щоб записати усі ідеї, які спадають на думку, при цьому не редагувати їх та не стежити за граматикою, пунктуацією,

стилем тощо. Це хороший спосіб, який допомагає впоратись із творчою кризою та знайти неординарну ідею.

Дуже важливо не зациклюватися на вступі. Його можна написати й після того, коли вже буде написано основну частину. В такому випадку буде вже зрозуміло, про що йде мова, тому і вступ буде написати набагато простіше. Одним з доволі поширених варіантів написання есе - постановка запитання, відповідь на котре буде надано у висновках.

Структурування - зазвичай основною ідеєю кожного пункту роботи виступає одна теза, яка розкривається і підтверджується.

Документальність - за можливості варто використовувати офіційні документи, статистику чи інші джерела, які підтверджують думку автора (здобувача вищої освіти).

Доцільно робити останню пропозицію кожного абзацу переходом до нового аргументу.

Складання плану есе. Не варто прагнути того, щоб скласти одразу ідеальний план. В процесі роботи він може неодноразово редагуватись. Складання плану для написання есе не є обов'язковим, як і строге дотримання уже написаного плану. Відсутність обмежень і жорстких рамок є перевагою даного жанру. Якщо все ж автору (здобувачу вищої освіти) простіше чітко дотримуватись плану, тоді необхідно приділити час на його складання.

Всі головні думки варто зобразити в вигляді пунктів плану. Далі якомога детальніше деталізувати план, розбивши кожен пункт на підпункти. Слід перечитати план, переконатися в тому, що кожен пункт знаходиться на своєму місці і є достатньо деталізованим.

Написання вступу до есе. Після того, як план було складено, може виникнути нова складність. Вона полягає у тому, як розпочати писати сам текст, із яких слів розпочати есе.

Насправді немає чітких рекомендацій, як правильно почати цей вид жанру. Це не стаття або інша робота, яку потрібно оформити за шаблоном. Автор (здобувач вищої освіти) вільний у тому, як написати вступ – але він має зацікавити слухачів, означити перед ними проблему, якій присвячено текст.

Слід пам'ятати, що есе - це не реферат, і його не адресовано непідготовленому слухачу. Тому фрази, на кшталт: «Я хочу розповісти про...», «Сьогодні говоритимемо про...» можна опустити. Нема потреби перевантажувати роботу непотрібними вступними фразами.

Перед тим, як написати вступ, корисно ознайомитися з можливими для есе видами вступів. Приклади найпопулярніших різновидів (насправді їх набагато більше) наведено нижче:

Вид	Характеристика
Аналітичний вступ	Можна розпочати з визначення ключових термінів (що фігурують у заголовку або значущих для викладу)
Цитатний вступ	Як перше речення можна використовувати відповідну за змістом цитату когось із відомих вчених, філософів, політиків тощо. При цьому основна частина може як підтверджувати, так і спростовувати зміст цитати
Особистісний вступ	Можна розповісти про власний досвід, який зумовив вибір теми

Вступ може містити наступні елементи:

- актуальність теми;
- ступінь вивченості проблеми, виявлений до неї науковий інтерес;
- характеристика об'єкта дослідження (проблемної галузі), її стану та ключової термінології.

Варто пам'ятати, що саме вступ захоплює слухачів, переконує ознайомитись із роботою повністю. З яких слів почнеться есе, залежить від автора (здобувача вищої освіти), але вони мають бути цікавими, ставити перед слухачами питанням. У вступній частині можна використати цитату або факт, який налаштує слухачів розглянути поставлену автором проблему.

Вступ до есе не виділяється як окремий блок (не робиться жодного заголовка на кшталт «Вступ»), він не розміщується на окремій сторінці. Після вступу не потрібні порожні рядки - одразу починається наступний текст. Також необхідно забезпечити логічний перехід між вступною частиною та основним текстом.

Написання основної частини есе. Основна частина вимагає найбільшої уваги, особливо в процесі складання плану. Основна частина може мати різну структуру, зокрема:

- теза - аргументація (і так - декілька разів) - спочатку фіксується думка, потім її доводять;
- зворотна структура (факти – висновок) - описується ситуація чи наводяться факти, робиться висновок. І так – декілька разів;
- теза і декілька аргументів (фактів) - в такому випадку одну тезу (думку) підтверджують декількома фактами. Теза може розміщуватися як спочатку, так й після таких фактів.

Під «тезою» мається на увазі коротка завершена думка, яку прагне донести автор (здобувач вищої освіти) до слухачів (викладача, здобувачів вищої освіти, які присутні в аудиторії). Під «аргументом» розуміють певний доказ тези. Ним може бути життєва ситуація, думка авторитетного науковця, статистична оцінка, наукова теорія або доведений наукою факт.

У ідеалі одну тезу повинні підтверджувати два аргументи. Оскільки одна присутнім в аудиторії може здатись непереконливою, а три та більше перевантажать текст. Утім, здобувач вищої освіти (автор) може наводити до

своїєї тези будь-яку кількість аргументів – багато чого залежить від самої думки здобувача вищої освіти, логіки розповіді, обсягу, плану.

Найголовніше, необхідно зберегти логічність, лаконічність і образність тексту. Досить важливим є те, щоб основна частина була побудована саме згідно з законами логіки.

Для побудови логічного тексту есе доцільно:

- зафіксувати тези;
- підібрати до кожної тези декілька аргументів;
- вибудувати тези у логічній послідовності: одна думка має витікати із іншої.

Завдяки таким діям перед здобувачем вищої освіти буде докладний план. Залишиться написати текст – і есе буде практично готовим. Проте, перш ніж розпочати працювати над текстом, слід перевірити, чи тези були сформовані у логічній послідовності та чи достатньо переконливими є відповідні докази.

Написання висновків до есе. Наприкінці тексту, зазвичай, підсумовують все те, що було зазначено в есе. Існує декілька підходів щодо того, як завершити роботу:

- риторичне запитання - якщо есе було написано в формі запитань-відповідей, завершити його можна риторичним питанням, яке змушує читача самого обмірковувати прочитане та сформулювати власний висновок.

Приклад риторичного запитання: «Як довго ми будемо порушувати правила охорони праці та наражатися на небезпеку?»

- резюмування авторської позиції - класичний варіант завершення тексту. Досить просто коротко викласти висновок зі сказаного вище.

Приклад резюмування авторської позиції: «Таким чином, вирішення проблем безпеки на робочому місці залежить від персоналу. Формування безпекової свідомості та особистої відповідальності залежить від самих працюючих на підприємстві».

- заклик до активних дій - метою є підштовхування читача стати активним учасником якогось заходу чи ініціативи.

Приклад заклику до активних дій: «Отже, працівники підприємства повинні стати більш активними в питаннях забезпечення безпеки на робочих місцях, відповідально ставитися до виконання вимог нормативно-правових актів з охорони праці».

- використання цитати - набагато простіше винести цитату в епіграф, але іноді вона доречна й у висновку.

Приклад використання цитати: «Отже, підсумовуючи наше дослідження варто згадати відому цитату: «Це не питання дотримання правил - це питання людської життя.» - Джон Говард.

- кільцева композиція - висновок має перекликатися із вступом. Найпростіший варіант: у вступі порушується питання, у висновку дається на нього відповідь.

Приклад кільцевої композиції:

Вступ

Скільки ще потрібно говорити про необхідність виконання правил безпеки на робочих місцях, щоб тисячі працівників щороку не зазнавали травм під час виконання своїх професійних обов'язків?

Висновки

Зрозумівши, що виробничий травматизм залишається однією з найгостріших проблем у сфері охорони праці в Україні. Наслідки таких випадків можуть бути не лише фізично болісними для потерпілих, а й мати серйозні соціально-економічні наслідки для підприємств та держави в цілому. Тому, об'єднавши зусилля кожного працюючого на підприємстві ми досягнемо належних безпечних умов праці без травм та виробничих ризиків.

Дуже важливо, щоб висновки не були надуманими та не виникали «нізвідки».

Рекомендації до написання висновків до есе:

- висновки повинні бути короткими;
- підсумковий висновок має базуватися на викладених в основній частині роботи фактах і доводах, на розглянутих позиціях вчених та результатах експериментів. Завершальна частина має узгоджуватись із наведеними в тексті елементами експертної думки;
- висновок не повинен містити принципово нових фактів – лише узагальнення згаданих раніше;
- стилістика висновку має відповідати стилістиці всієї роботи. Якщо робота написана в сухому науковому стилі, не варто додавати у висновок художні засоби, інакше воно виглядатиме чужорідним, штучно приєднаним, а не органічним продовженням. Аналогічно й у випадку, якщо за основу було взято публіцистичний стиль: висновок не повинен бути значно строгим;
- не слід перестраховуватися за допомогою фраз «На мою скромну думку», «Хоч я і не експерт» та подібних до них. Це виглядає як виправдання та невпевненість;
- головне, щоб слухачі зрозуміли, що есе має логічне завершення.

Як правило, у висновках повинно бути лише те, до чого має дійти слухач, після ознайомлення з основною частиною.

Цитування в есе. Доволі часто, щоб написати есе, необхідні додаткові джерела інформації. Щоб запозичувати звідти інформацію і не бути звинуваченими в плагіаті, необхідно робити бібліографічні посилання на відповідне джерело наприкінці сторінки або усієї роботи.

Найпоширеніші помилки при написанні есе. Розглядаючи, як правильно написати даний вид жанру, необхідно навести приклади поширених помилок:

Поширені помилки в процесі написання есе
та способи їх вирішення

Помилка	Характеристика (рекомендації)
Передмова	Надто багато вступних речень, розширених міркувань. Роботу необхідно писати чітко та по суті.
Багатослівність	Есе має доволі обмежений обсяг – не слід витрачати його на зайві фрази та слова. Від надмірної деталізації необхідно відмовитися.

Надмірно довгі фрази	Довгі фрази самі по собі не доводять що-небудь. Коли є змога обійтися без них – краще переформулювати свої думки. Короткі, змістовні речення (фрази) досить часто мають набагато більший вплив на читача.
Перевантаженість	Не слід включати надмірну кількість визначень, статистичного матеріалу, якщо цього не вимагається темою. Також не варто захоплюватись складними термінами й поняттями – це перевантажить роботу.
Порушена структура	Писати необхідно таким чином, щоб зміст мав виражену вступну частину, тези й аргументи, висновки.
Тема не розкрита	Цей вид жанру є доволі лаконічним, а тому існує ризик що тема залишиться нерозкритою. Необхідно простежити за тим, щоб основне питання мало відповідь, а проблема – вирішення у тексті роботи.
Погано перевірений текст	Обмежившись перевіркою правопису, можна пропустити наявність двозначних виразів та невдалих оборотів. Даний вид роботи має бути написаний чітко, всі тези повинні мати переконливі аргументи.

Таким чином, володіючи знанням стосовно того, що таке есе, яка структура есе, як написати есе, Ви матимете змогу уникнути поширених помилок та створити цікаву і переконливу роботу.

б) відповіді на запитання - одним з видів відповідей на запитання є тестування. Тести - це метод оцінювання, який використовується для вимірювання знань, навичок, здібностей або інших характеристик здобувачів вищої освіти. Вони складаються з набору стандартизованих завдань або запитань, які призначені для виявлення певних якостей або рівня знань.

Тести є важливим інструментом для оцінювання, який використовують при вивченні дисципліни «Основи охорони праці» для отримання об'єктивної інформації про рівень знань, навичок, здібностей здобувачів вищої освіти.

Тестове завдання складається з чотирьох частин:

1. Інструкція. Містить вказівку - де і як робити позначки, записи при виконанні завдання (на окремому листку на протилежному номеру тесту поставити номер передбачуваної відповіді).

2. Текст завдання. Питання вимагають однозначної відповіді, твердження, істинності чи хибності, завдання, передбачає певну дію (визначення відповідності послідовності).

3. Варіанти відповіді. Передбачаються тестових завдань першого рівня - тести з дисципліни «Основи охорони праці» є простими, тобто одне запитання – одна відповідь.

4. Правильна відповідь, еталон. Кожне тестове питання має еталон завдання – правильну відповідь.

Якість засвоєння знань і вмінь здобувачів вищої освіти виявляється при виконанні ними відповідної діяльності.

в) практичні роботи - практичні роботи з дисципліни «Основи охорони праці» - це заходи освітнього процесу, які спрямовані на відпрацювання навичок безпечної поведінки та застосування знань з охорони праці на практиці. Вони включають виконання робіт, які імітують реальні виробничі ситуації, з метою навчити здобувачів вищої освіти правильно діяти в умовах, що становлять потенційну небезпеку.

Характеристика: спостереження за об'єктами дослідження, проведення дослідів, збирання матеріалу тощо.

Мета: розвиток спостережливості, вміння аналізувати та узагальнювати, формування дослідницьких навичок, формування у здобувачів вищої освіти навичок безпечної праці, підвищення рівня їхньої свідомості щодо безпеки та профілактики виробничого травматизму та професійних захворювань. Це дозволить попередити нещасні випадки на виробництві та покращити умови праці.

Практичні роботи з дисципліни «Основи охорони праці» включають:

- навчання роботі з обладнанням та інструментами: ознайомлення з правилами експлуатації, безпекою праці при виконанні виробничих завдань;
- відпрацювання дій в аварійних ситуаціях: тренування навичок евакуації, надання першої допомоги, гасіння пожежі та інших екстрених заходів;
- використання засобів індивідуального захисту (ЗІЗ): навчання правильному вибору, застосуванню та догляду за ЗІЗ;
- робота з небезпечними речовинами: ознайомлення з правилами безпечного поводження з небезпечними хімічними речовинами, їх зберіганням та утилізацією;
- дотримання вимог пожежної безпеки: практичне відпрацювання заходів щодо запобігання пожежам та їх гасіння;
- робота з електрикою: вивчення правил електробезпеки та відпрацювання навичок усунення наслідків ураження електричним струмом;
- дотримання правил безпеки та гігієни праці на виробництві: виконання конкретних виробничих операцій з урахуванням вимог охорони праці.

г) розігрування діалогів - діалоги з охорони праці – це важлива частина роботи з забезпечення безпеки та здоров'я майбутніх працівників на робочому місці. Вони включають обговорення питань охорони праці між викладачем та здобувачами вищої освіти, а також між самими здобувачами вищої освіти.. Такі діалоги можуть відбуватися у формі інструктажів, бесід, навчань, обговорень у групах тощо.

На заняттях з дисципліни «Основи охорони праці» застосовуються такі основні типи діалогу (відповідно будуть надані завдання здобувачам вищої освіти на самопідготовку щодо їхньої розробки):

- діалог-розпитування;
- діалог-домовленість;
- діалог-обмін враженнями (думками);

- діалог-обговорення (дискусія).

Діалог-розпитування. Може бути одностороннім або двостороннім. У першому випадку ініціатива запитувати інформацію належить лише одному здобувачу вищої освіти (доповідачу), у другому - кожному з сторін (доповідачу, здобувачам вищої освіти, які присутні на заняттях).

Двосторонній діалог-розпитування розвиває ініціативність обох партнерів, характерну для природного спілкування.

Діалог-домовленість. Одне з важливих умінь, яким здобувачі вищої освіти повинні оволодіти з першого заняття навчання дисципліни «Основи охорони праці», є уміння вести діалог-домовленість. Діалог-домовленість використовується при вирішенні співрозмовниками питання про плани та наміри, він є найбільш посильним для здобувачів вищої освіти.

Після оволодіння діалогом-домовленістю здійснюється навчання змішаного типу діалогу: розпитування - домовленості.

Діалог-обмін враженнями (думками). Метою такого діалогу є виклад власного бачення по питанню (темі), яке вивчається, події, явища, коли співрозмовники (здобувачі вищої освіти) висловлюють свою думку, наводять аргументи для доказу, погоджуються з точкою зору партнера або спростовують її. При цьому ініціатива ведення бесіди є двосторонньою.

Діалог-обговорення (дискусія). Є найскладнішим для оволодіння, коли співрозмовники прагнуть виробити якесь рішення, дійти певних висновків, переконати один одного в чомусь.

Функціональні типи діалогів

Функціональний тип діалогу	Характеристика типів діалогу
Діалог - розпитування	Розпитування одностороннє чи двостороннє. Розвиває ініціативність обох партнерів.
Діалог - домовленість	Використовується при вирішенні співрозмовниками питання про плани та наміри. Після оволодіння діалогом - домовленістю здійснюється навчання змішаного типу діалогу: розпитування - домовленості.
Діалог - обмін враженнями (думками)	Розвиває власне бачення здобувачів вищої освіти певних подій, явищ, предметів. Співрозмовники висловлюють свою думку, наводять аргументи для доказу, погоджуються з точкою зору партнера або спростовують її. Ініціатива ведення діалогу - двостороння.
Діалог - дискусія	Розвиває у співрозмовників прагнення виробити певне рішення дійти певних висновків, переконати один одного в чомусь. Використовуються невербальні засоби, мовленнєві кліше, слова для підтримки розмови.

Характеристика шляхів навчання діалогічного мовлення. Існують різні шляхи навчання діалогічного мовлення, з яких можна виділити два основні:

- перший шлях - «згори вниз» - навчання діалогічного мовлення розпочинається зі слухання діалогу зразка з його подальшим варіюванням, а згодом і створювання власних діалогів в аналогічних ситуаціях спілкування;

- другий шлях - «знизу вгору» - надання елементів для самостійної побудови діалогу на основі запропонованої навчальної комунікативної ситуації, що не включає прослуховування діалогів - зразків. Відомо, що діалогічна єдність складається з реплік - ініціативних та репродуктивних;

д) творчі завдання – це навчальні завдання, які вимагають від здобувачів вищої освіти застосування креативного мислення та інноваційних підходів для вирішення проблем безпеки та здоров'я на робочому місці. Такі завдання можуть включати виявлення та вирішення конкретних проблем безпеки та гігієни праці або пропозицію інноваційних рішень для зменшення ризиків на виробництві.

Основні характеристики творчих завдань з охорони праці:

- вирішення проблем: завдання спрямовані на виявлення та вирішення конкретних проблем безпеки та здоров'я на робочому місці;

- креативність: вимагають від учасників генерування нових ідей та нестандартних підходів;

- практичне застосування: результати виконання завдань повинні мати практичне застосування та сприяти покращенню умов праці;

- командна робота: багато творчих завдань передбачають командну роботу, що дозволяє об'єднати різні знання та досвід;

- навчання на практиці: творчі завдання є ефективним інструментом навчання та закріплення знань з охорони праці.

Мета: розвиток творчих здібностей, уяви, фантазії, вміння висловлювати свої думки.

Приклади творчих завдань з охорони праці:

- розробка сценарію навчального фільму із безпеки праці;
- створення плакату або іншого посібника (пам'ятки) з правил безпеки;
- проведення імітаційного навчання з надання першої допомоги;
- розробка нової системи візуальної сигналізації для попередження про небезпеку;

- пропозиція нових методів контролю за дотриманням правил безпеки на виробництві.

Творчі завдання з охорони праці сприяють формуванню у здобувачів вищої освіти відповідального ставлення до здобуття знань та навичок з безпеки праці.

ж) підготовка рефератів - підготовка рефератів з охорони праці - це процес створення письмової роботи, яка розглядає різні аспекти безпеки та гігієни праці. Такі реферати можуть включати огляд законодавства, аналіз ризиків

на конкретному робочому місці, розробку пропозицій щодо покращення умов праці, а також дослідження конкретних випадків порушень.

Основні аспекти підготовки рефератів з дисципліни «Основи охорони праці»:

Тематика: реферат може охоплювати широкий спектр питань, пов'язаних з охороною праці, наприклад, законодавство про охорону праці, організація безпеки на виробництві, професійні захворювання, перша допомога, психологія праці тощо.

Мета: метою реферату може бути як узагальнення теоретичних знань, так і практичне застосування їх для вирішення конкретних проблем на виробництві.

Джерела: для підготовки реферату використовують різноманітні джерела, такі як законодавчі акти, наукові статті, технічні документи, статистичні дані, а також особистий досвід тощо.

Структура: типовий реферат з охорони праці має включати вступ, основну частину з аналізом проблеми та висновки.

Оформлення: реферат повинен бути оформлений згідно з загальноприйнятими вимогами до наукових робіт.

Приклади тем рефератів:

- вимоги законодавства про охорону праці для певного виду робіт;
- аналіз ризиків на робочому місці та заходи щодо їх зниження;
- профілактика професійних захворювань на підприємстві;
- роль служби охорони праці у забезпеченні безпеки праці;
- досвід впровадження системи управління охороною праці на підприємстві;
- перша допомога при нещасних випадках на виробництві;
- вплив шкідливих факторів виробничого середовища на здоров'я працівників.

Важливість підготовки рефератів з охорони праці:

- підготовка рефератів сприяє поглибленому вивченню питань охорони праці та формуванню професійних компетенцій;
- розвиток критичного мислення: аналіз та узагальнення інформації, необхідні для написання реферату, розвивають критичне мислення та здатність до вирішення проблем;
- реферати можуть містити конкретні пропозиції щодо покращення умов праці та профілактики нещасних випадків, що сприяє створенню безпечного та здорового робочого середовища.

Підготовка рефератів з охорони праці є важливим елементом навчання та підвищення обізнаності у сфері безпеки та гігієни праці.

3) підготовка презентацій - підготовка презентацій з охорони праці - це наочна демонстрація певної інформації про безпеку та гігієну праці у вигляді презентації під час виступу, лекції, захисту завдань тощо.

Мета такої презентації - навчити здобувачів вищої освіти правилам безпеки, запобігти нещасним випадкам та професійним захворюванням, а також ознайомити з вимогами законодавства у сфері охорони праці.

Підготовка презентацій з охорони праці:

- визначення цілей та аудиторії - необхідно чітко сформулювати, які знання та навички потрібно передати здобувачам вищої освіти, та врахувати їхній досвід та рівень підготовки;

- вибір структури та змісту - презентація має бути логічною та послідовною, включати основні положення законодавства, правила безпеки, приклади нещасних випадків та способи їх уникнення, а також алгоритм надання першої допомоги;

- підбір візуальних матеріалів - використання ілюстрацій, фотографій, відео, інфографіки робить презентацію більш зрозумілою та цікавою;

- використання мови, зрозумілої для аудиторії - важливо уникнути складних термінів та формулювань, які можуть бути незрозумілими для працівників;

- забезпечення інтерактивності - включення питань для обговорення, тестів для перевірки знань та інших елементів, які залучають аудиторію, робить навчання більш ефективним;

- регулярне оновлення інформації - законодавство та технології змінюються, тому важливо регулярно переглядати та оновлювати зміст презентацій.

Ефективна презентація з охорони праці – це не просто передача інформації, а створення умов для формування культури безпеки у здобувачів вищої освіти.

к) підготовка наукової статті (тез) - вимагає чіткого планування, ретельного аналізу, послідовного викладу та дотримання вимог оформлення. Важливо визначити тему, зібрати матеріал, проаналізувати його, сформулювати тези, написати текст, перевірити та оформити.

Етапи підготовки наукової статті (тез):

1. Визначення теми та мети дослідження - оберіть конкретну та вузьку тему, яка вас цікавить. Чітко сформулюйте мету дослідження, наприклад, вивчити певний аспект проблеми, запропонувати нове рішення, перевірити гіпотезу.

2. Збір та аналіз матеріалу - знайдіть та опрацюйте наукові джерела: статті, книги, монографії, статистичні дані. Виділіть ключові моменти, які стануть основою для ваших тез.

3. Формулювання тези - тези мають бути стислими, але інформативними, висвітлювати основні положення вашого дослідження. У тезах має бути чітко сформульована проблема, мета, основні результати та висновки.

4. Написання тексту тез - структуруйте текст тез логічно та послідовно. Використовуйте науковий стиль, уникайте загальних фраз та «води». Забезпечте лаконічність та чіткість формулювань.

5. Оформлення тез - дотримуйтесь вимог щодо обсягу, шрифту, міжрядкового інтервалу та інших параметрів, встановлених організаторами конференції або видавництвом. Зазначте ключові слова, які допоможуть у пошуку вашої роботи. Перевірте текст на наявність помилок. Вкажіть джерела використаних матеріалів.

6. Редагування та перевірка - перечитайте тези кілька разів, звертаючи увагу на логіку викладу, послідовність думок, точність формулювань. Перевірте текст на наявність помилок та плагіату. За потреби зверніться до викладача-наукового керівника.

Важливо: дотримуйтесь термінів подачі тез. Не допускайте плагіату. Слідкуйте за актуальністю інформації. Пам'ятайте, що тези – це коротке подання вашої наукової роботи, а не її повний виклад.

5. Методичні вказівки до виконання творчих та письмових робіт індивідуального завдання самопідготовки

5.1 Загальні вказівки до виконання та оформлення індивідуальних завдань самопідготовки

Робота складається з розв'язання індивідуальних завдань самопідготовки по кожній темі дисципліни «Основи охорони праці». Варіантів вибору теми індивідуальних завдань самопідготовки може бути декілька.

Перший (пріоритетний) - кожен здобувач вищої освіти може запропонувати викладачу тему індивідуального завдання самопідготовки самостійно. Вибір теми індивідуального завдання самопідготовки здобувачами вищої освіти повинен базуватися на кількох ключових принципах, які забезпечать ефективність та результативність освітнього процесу. До них належать: відповідність освітнім цілям, інтересам та мотивації здобувача вищої освіти, наявність достатніх ресурсів, актуальність та практична значущість, а також можливість самостійного вивчення та контролю.

Важливо обирати ті, які дозволять поглибити знання, закріпити навички, а також сприятимуть подальшому розвитку. Тема не повинна бути надто складною або об'ємною для самостійного вивчення та опрацювання в конкретні терміни.

Зверніться до викладача та обговоріть з ним свої ідеї. Викладач може надати корисні поради, підказати цікаві напрямки та допомогти з вибором теми. Узгодження самостійно обраної теми індивідуального завдання самопідготовки здобувачем вищої освіти є обов'язковим.

Другий - кожен здобувач вищої освіти вибирає завдання за власним бажанням, самостійно з запропонованого списку індивідуальних завдань

самопідготовки. Умова – обрані здобувачами вищої освіти теми індивідуальних завдань самопідготовки не повинні бути однаковими у межах одної академічної групи. Якщо практичні заняття, згідно розкладу занять, проходять одночасно у декілька груп - обрані здобувачами вищої освіти теми індивідуальних завдань самопідготовки не повинні бути однаковими у межах присутніх в аудиторії.

Доцільно обирати тему, щодо якої у здобувача вищої освіти вже є певні знання, міркування або просто зацікавленість. Вибирайте ту тему, яка дозволить вам розширити свій кругозір та отримати нові знання. Вибирайте тему, яку ви зможете опрацювати за відведений для цього час. Самостійна робота має бути ефективною, тому не варто вибирати занадто складні теми, які ви не зможете опрацювати.

Третій - згідно з порядкового номеру у навчальному журналі викладача. Кожне індивідуальне завдання самопідготовки має свою назву. Здобувач вищої освіти згідно свого порядкового номеру у навчальному журналі викладача ознайомлюється з темою завдання.

Якщо здобувачу вищої освіти необхідна допомога в опрацюванні обраної теми він може звернутися до викладача та обговорити з ним свої ідеї. Не нехуйте консультацією з викладачем, він може надати корисні поради, підказати цікаві напрямки та допомогти з вибором та опрацюванням теми.

Якщо тема вже обрана іншим здобувачем вищої освіти (дивись пріоритетність вибору тем індивідуального завдання самопідготовки), здобувач вищої освіти, який обирає тему завдання за порядковим номером у навчальному журналі викладача може обрати таку ж тему, але зміст теми повинен бути альтернативним іншій роботі. Тоді захист індивідуальних завдань самопідготовки здобувачів вищої освіти буде одночасним з використанням методу дискусії*.

* Протистояння двох точок зору часто називають конфліктом поглядів чи дискусією. Це ситуація, коли дві сторони мають різні думки, ідеї чи переконання щодо певного питання. Варто також зазначити, що протистояння точок зору може бути корисним, оскільки воно сприяє обговоренню, аналізу та пошуку кращих рішень.

Якщо здобувач вищої освіти не бажає вступати в дискусію, він вправі обрати іншу тему індивідуального завдання самопідготовки, яка залишилася вільною від вибору**.

** Свободний вибір теми в цьому випадку має на увазі те, що здобувач вищої освіти може обрати тему індивідуального завдання після того, як усі здобувачі вищої освіти, які обирають теми за порядковим номером у навчальному журналі викладача, обрали свої теми.

Порядок виконання індивідуальних завдань самопідготовки. Спершу потрібно уважно прочитати та зрозуміти завдання, потім скласти план його виконання, виділивши послідовність дій та необхідні ресурси. Далі - самостійне виконання завдання, після чого відбувається перевірка

(самоперевірка, взаємоперевірка, перевірка викладачем), публічний захист індивідуального завдання та оцінювання завдання викладачем).

Порядок виконання індивідуальних завдань самопідготовки включає такі етапи:

1. Аналіз завдання – уважно прочитайте завдання. Зрозумійте його суть та вимоги. Визначте, які знання та навички потрібні для виконання. З'ясуйте, які матеріали та ресурси вам знадобляться.

2. Планування - складіть план дій, означивши послідовність виконання завдання. Розділити годину на кожен етап роботи. Знайдіть раціональні прийоми для виконання завдання.

3. Виконання - працюйте самостійно, дотримуючись плану. Намагайтеся застосовувати знання та навички, здобуті на заняттях дисципліни. Звертайте увагу на деталі та перевіряйте правильність виконання.

4. Перевірка - проведіть самоперевірку виконаного завдання. За потреби, обговоріть завдання з іншими здобувачами вищої освіти (взаємоперевірка). Уточніть правильність виконання у викладача.

5. Оцінювання - оцініть власну роботу (самооцінка). Взаємооцініть роботу інших здобувачів вищої освіти (взаємооцінка). Візьміть до уваги попередню оцінку викладача (як що ви зверталися до викладача за консультацією).

6. Оформлення індивідуального завдання самопідготовки – вимоги до оформлення індивідуального завдання самопідготовки викладені в розділі № 5. Методичні вказівки до виконання творчих та письмових робіт індивідуального завдання самопідготовки.

7. Публічний захист - це процедура, під час якої здобувач вищої освіти представляє результати своєї роботи (на практичному занятті) перед викладачем та здобувачами вищої освіти, та відповідає на їх запитання.

У разі виникнення труднощів при роботі над індивідуальним завданням самопідготовки звертайтеся за допомогою до викладача.

Якщо здобувач вищої освіти був відсутній на заняттях, де викладач пояснював порядок виконання та оформлення індивідуальних завдань самопідготовки, він зобов'язаний особисто отримати методичні вказівки до виконання індивідуального завдання самопідготовки у викладача (асистента) на консультації (графік консультацій викладача) або самостійно ознайомиться з Методичними рекомендаціями до виконання індивідуальних завдань самопідготовки здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Агрономія» спеціальності 201 «Агрономія» денної та заочної форми здобуття вищої освіти. Після ознайомлення з Методичними рекомендаціями та у разі виникнення труднощів у усвідомленні змісту Методичних рекомендацій необхідно обов'язково звернутися до викладача за роз'ясненнями.

5.2 Загальні вимоги до оформлення роботи

Після вивчення теоретичної частини курсу, здобувачі вищої освіти виконують індивідуальне завдання самопідготовки. Індивідуальне завдання самопідготовки пишуть чітко і розбірливо на аркушах паперу формату А - 4 з полями для зауважень викладача-рецензента.

Робота виконується у рукописному виді на одному боці паперу формату А4 з розмірами сторін 210 × 297 мм. Поля: зліва - 30 мм, справа - 15 мм, зверху - 20 мм, знизу - 15 мм. Кожен абзац починається відступом, рівним 12,5 мм від лівого краю. Робота пишеться чорним чорнилом чітким розбірливим почерком, а також враховуються всі перераховані вище вимоги. Кількість сторінок індивідуального завдання самопідготовки не більше 3 – 5 сторінок. Помилки і графічні неточності, виявлені в процесі виконання роботи, допускається виправляти зафарбовуванням штрихом і написанням на тому ж місці виправлених матеріалів.

Усі сторінки роботи повинні бути пронумеровані починаючи з титульного листа (на титульному листі номер не ставиться). Номери сторінок ставляться арабськими цифрами в правому верхньому куті аркуша. Виконана індивідуальне завдання самопідготовки вкладається в обкладинку і зшивається.

Структурними елементами тексту роботи є розділ і підрозділ (голова та параграф). Розділи (глави) повинні мати порядкові номери в межах всієї роботи, позначений арабськими цифрами з крапкою, підрозділи (параграфи) - в межах кожного розділу. Номери підрозділів складаються з номерів розділу і підрозділу, розділених крапкою. В кінці номера підрозділу також ставиться крапка (наприклад 1.1., 2.1.). Найменування розділів і підрозділів повинні бути короткими. Найменування розділів і підрозділів записуються у вигляді заголовків. Перенесення слів у заголовках і підкреслення заголовків не допускається. Відстань між заголовком розділу і текстом при виконанні роботи має становити 5 – 7 мм. Відстань між заголовком підрозділу і текстом - 1 інтервал. У межах одного розділу кожний наступний підрозділ розташовується в міру закінчення попереднього. Якщо після заголовка підрозділу на сторінці міститься менше трьох рядків тексту, по підрозділ слід почати з нової сторінки.

5.3 Оформлення титульного листа індивідуального завдання самопідготовки

Титульний лист індивідуального завдання самопідготовки є першим листом індивідуальної роботи і містить загальні відомості про неї. На титульному аркуші зверху вказується назва вищого навчального закладу та кафедри, де виконана робота. У середині аркуша великим шрифтом прописними літерами розташовується назва індивідуального завдання самопідготовки. У нижній частині титульного листа вказуються прізвище та

ініціали студента, найменування навчальної дисципліни, курс, спеціальність, група; нижче прізвище, ініціали вчений ступінь, вчене звання (посада) викладача. Внизу титульного аркуша зазначається місце і рік виконання роботи. Приклад оформлення титульного листа наведено у додатку № 1.

5.4 Оформлення змісту індивідуального завдання самопідготовки

Якщо індивідуальне завдання самопідготовки має розділи і підрозділи необхідно починати роботу з змісту. Зміст відображає короткий зміст індивідуального завдання самопідготовки. Воно включає найменування всіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), а також введення, висновки, перелік прийнятих скорочень, список використаної літератури та додатку. У змісті проти кожної назви окремої частини роботи в правій стороні аркуша в одну колонку проставляються номер сторінки, з якої починається ця частина роботи. Текст роботи розташовується в точній відповідності зі змістом. Якщо індивідуальне завдання самопідготовки не має розділів і підрозділів відображати зміст не треба.

5.5 Оформлення основної частини індивідуального завдання самопідготовки

В основній частині викладається зміст теми. Цю частину рекомендується розділити на питання, що розкривають сутність проблеми. Збільшувати кількість питань не слід, так як це призведе до їх поверхневої розробки чи значного перевищення обсягу роботи. Обсяг – 3 – 5 сторінок.

5.5.1 Оформлення ілюстрацій

Текстовий зміст роботи може бути проілюстровано графіками, діаграмами, схемами. Вони можуть бути розташовані як по ходу написання роботи (по можливості ближче до відповідних частин тексту), так і в кінці її на окремих сторінках або у додатку.

Ілюстрації розташовуються так, щоб їх було зручно розглядати без повороту аркуша або з поворотом за годинниковою стрілкою. Кожна ілюстрація повинна мати внизу підпис «малюнок», порядковий номер і назву. Усі ілюстрації нумеруються арабськими цифрами в межах розділу. Якщо при посиланні номер малюнка не вживається, то слово «малюнок» пишеться повністю (на цьому малюнку зображено ...). Посилання на раніше згадані ілюстрації, робляться з скороченням слова «дивись». Наприклад: «див рис. 1.2.».

Сама ілюстрація і її назва мають бути розташовані на одному аркуші. Допускається нумерація ілюстрацій у межах всієї роботи.

Кожна ілюстрація, якщо вона не складена не особисто студентом, повинна мати посилання на літературне джерело, звідки вона була запозичена.

5.5.2 Побудова таблиць

Цифровий матеріал, представлений у роботі, як правило, оформляється у вигляді таблиць. Кожна таблиця повинна мати заголовок і порядковий номер. Тема пишуть малими літерами і розміщується над таблицею посередині.

Усі таблиці, якщо їх в роботі більше одного, нумеруються арабськими цифрами. Над правим верхнім кутом таблиці міститься напис «Таблиця ...» із зазначенням її номера. Якщо в тексті лише одна таблиця, то номер їй не присвоюється і слово «таблиця ...» не пишуть. На всі таблиці в тексті роботи повинні бути посилання. Таблиці розміщують у тексті одразу за першим згадуванням про неї. Невеликі таблиці розташовують безпосередньо в тексті по ходу викладу матеріалу, для великих таблиць відводиться окрема сторінка. Таблиці, як правило, не розриваються. Не допускається розміщувати таблицю і її заголовок на різних сторінках.

Якщо таблиці не вміщуються на одному аркуші, то її переносять на інший аркуш і в цьому випадку в таблиці вводиться нумерація граф.

Таблиці повинні бути наочними, зрозумілими без звернень до тексту. В іншому випадку таблиця повинна супроводжуватися необхідними коментарями в тексті, безпосередньо прилягає до таблиці, або в спеціальному примітці до таблиці.

5.5.3 Позначення формул

Формули, якщо їх в роботі більше одного, нумеруються арабськими цифрами в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули, розділених крапкою. Формулу слід розташовувати в середині рядка. Номер вказується з правої сторони аркуша на рівень формули в круглих дужках.

На номер використаної формули робиться посилання в тексті. Наприклад, «... у формулі 1.1. показана залежність ... ». Допускається послідовна нумерація формул у межах всієї роботи. Формули слід виділяти з основного тексту вільними рядками.

Якщо формула запозичена у якого-небудь автора або взята з навчального посібника, необхідно робити обов'язкову посилання на її першоджерело в тексті роботи або у примітці.

5.5.4 Посилання

У тексті роботи допускаються посилання на нормативно-правові акти, соціально-економічну літературу та інші бібліографічні джерела. Посилатися слід на бібліографічний джерело в цілому або на його розділи і додатки. Посилання робляться на ті першоджерела, які використовувалися при написанні роботи. При надсиланні до твору (джерелу), опис якого включено в список використаної літератури, в тексті роботи після згадки про нього

проставляють у квадратних дужках номер, під яким воно значиться в бібліографічному списку, і номер сторінки. Наприклад, [2.9, с.59] - стор 59 дев'ятого джерела з другого розділу списку літератури (див. пункт «список літератури»).

5.6 Оформлення списку літератури індивідуального завдання самопідготовки

Список літератури повинен містити перелік літературних джерел які вивчаються в процесі дослідження проблеми, офіційні нормативні акти, спеціальні, періодичні, методичні, статистичні та інші матеріали.

При цитуванні джерел обов'язкове посилання на них з дотриманням основних правил цитування. Список літератури, використаних при написанні роботи подається у такому порядку:

1. Основні законодавчі та нормативно-правові акти (Закони України, Постанови Кабінету Міністрів України, НПАОП, Рекомендації структурних органів влади).

2. Основна література (підручники, навчальні посібники, практикуми, курси лекцій).

3. Додаткова література (ДБН, ДСанПіН, ДСН, ДСТУ, Міждержавні стандарти, Рекомендації, Директива, Переліки).

4. Інтернет-ресурси (офіційні сайти відповідних державних органів влади, інформаційно-пошукових правових систем, бібліотек, порталів, інтернет-газет).

Літературні джерела розташовуються в алфавітному порядку за першими літерами прізвища автора або назви матеріалу.

5.7 Оформлення додатків індивідуального завдання самопідготовки

У додаток включаються матеріали, які автор вважає за доцільне винести за межі основного тексту. Додатки необхідно розташовувати після списку літератури індивідуального завдання самопідготовки.

5.8 Додатки.

5.8.1 Оформлення титульного листа індивідуального завдання самопідготовки.

Додаток 1.

Миколаївський національний аграрний університет
Кафедра методики професійного навчання

Індивідуальне завдання самопідготовки
Тема № 1 «Причини виробничого травматизму та захворювань»
з дисципліни «Основи охорони праці»

Виконав
Здобувач вищої освіти:
Іванов І.І.
Група: А 3/1
Керівник:
доцент,
канд. екон. наук
Курепін В.М.

Миколаїв
2025

Дані вимоги щодо виконання творчих та письмових робіт індивідуального завдання самопідготовки є обов'язковими для всіх індивідуальних завдань самопідготовки, однак в окремих випадках, викладач може висунути додаткові вимоги.

6 Індивідуальні завдання самопідготовки

Тема № 1. Вступ. Загальні питання охорони праці.

Використовуючи одну з форм виконання індивідуальних завдань самопідготовки підготувати відповіді на запитання:

1. Загальна характеристика проблем охорони праці в різних країнах і в різні часи (обирається будь яка країна світу).
2. Порівняльна характеристика організації охорони праці в різних країнах світу (обираються не більше 2-х країн).
3. Сучасний стан охорони праці в Україні: проблеми, перспективи удосконалення умов покращення.
4. Основні аспекти узгодження між українським національним законодавством та окремими директивами ЄС.
5. Реформування національної системи запобігання професійним ризикам та сприяння безпеці та гігієні праці в Україні.
6. Програмні компетентності здобувачів які обумовлені освітньою програмою спеціальністю, за якою навчаються.
7. Основні завдання вивчення навчальної дисципліни «Основи охорони праці».
8. Ознаки управління безпекою праці.
9. Відмінні форми трудової діяльності в процесі праці, розподіл праці.

Теми для есе, рефератів та презентацій, наукових тез:

1. Античні вчені про охорону праці на підприємствах того часу, Лікарі епохи Відродження про важкі умови праці на підприємства того часу.
2. Охорона праці в епоху буржуазних революцій та розвитку капіталістичних відносин у виробництві.
3. Соціальні реформатори Європи кінця 19-го століття початку 20-го століття в боротьбі за удосконалення умов праці.
4. Порівняльна характеристика умов праці, економічного і соціального становища робітників різних областей України кінця 19-го століття початку 20-го століття.
5. Створення та становлення промислового законодавства другої половини XIX століття.
6. Мирна післявоєнна конференція у Версалі (1919р.): створення МОП, комісії з міжнародного трудового законодавства.
7. Перша міжнародна конференція праці у Вашингтоні (жовтень - листопад 1919 р.): чому присвячена; питання, які розглядалися; прийняті рішення.
8. Міжнародна Організація Праці: історія розвитку, статут, цілі, завдання.
9. Європейське агентство з безпеки та гігієни праці (EU-OSHA): створення, цілі та завдання.

10. Конвенція МОП № 81 та №129 про інспекцію праці, виконання умов конвенції Україною.

11. Директива 89/391/ЄЕС Ради Європейських співтовариств «Про запровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки і гігієни праці працівників на виробництві» про впровадження заходів для заохочення вдосконалень у сфері безпеки і охорони здоров'я працівників під час роботи.

12. Директива 89/656/ЄЕС Ради Європейських співтовариств «Про засоби індивідуального захисту» щодо використання індивідуальних засобів захисту в процесі праці.

13. Директиви Ради Європейського Союзу 91/322/ЄЕС, 98/24/ЄС і 2000/39/ЄС «Про вплив хімічних речовин» щодо до захисту працівників від шкідливого впливу хімічних речовин.

14. Директива 92/58/ЄЕС Ради Європейських співтовариств «Про знаки безпеки та (або) гігієни» щодо забезпечення позначень безпеки та (або) гігієни на робочому місці.

15. Директива 92/85/ЄЕС Ради Європейських співтовариств «Про вжиття заходів з покращення безпечних і здорових умов праці вагітних працівниць, які нещодавно народили або годують грудьми» щодо захисту від небезпек особливо чутливих до виробничих ризиків групи працівників.

16. Директива 94/33/ЄС Ради Європейських співтовариств «Про захист прав молодих працівників на робочому місці» щодо підвищення стандартів безпеки праці для працівників молодше 18 років.

17. Директива 1999/92/ЄС Ради Європейських співтовариств «Про мінімальні вимоги до поліпшення безпеки та захисту здоров'я працівників, котрі піддаються потенційній небезпеці у вибухонебезпечних середовищах» щодо запровадження заходів, покликаних заохочувати до покращення безпеки та здоров'я працівників на роботі, які піддаються потенційній небезпеці вибухонебезпечних середовищ.

18. Директива 2000/54/ЄС Ради Європейських співтовариств «Про захист працівників від ризиків, пов'язаних з дією біологічних речовин на робочому місці» щодо забезпечення більш високих стандартних вимог техніки безпеки та охорони здоров'я для захисту працівників від ризиків, пов'язаних з дією біологічних речовин на робочому місці.

19. Директива 2002/44/ЄС Ради Європейських співтовариств «Мінімальні вимоги до здоров'я і безпеки щодо впливу на робочих ризиків, пов'язаних з фізичними агентами (вібрація)».

20. Директива 2003/10/ЄС Ради Європейських співтовариств «Мінімальні вимоги до здоров'я і безпеки щодо впливу на робочих ризиків, пов'язаних з фізичними агентами (шумом)».

21. Директива 2004/37/ЄС Ради Європейських співтовариств «Захист робочих від ризиків, пов'язаних з впливом канцерогенів або мутагенів на роботі».

22. Директива 2009/104/ЄС Ради Європейських співтовариств «Мінімальні вимоги щодо безпеки та здоров'я при використанні робочого обладнання робітниками при здійсненні професійної діяльності» щодо сприяння покращення у сфері безпеки та здоров'я робітників при виконанні професійної діяльності.

23. Директива 2013/35/ЄС Ради Європейських співтовариств «Мінімальні вимоги до здоров'я і безпеки щодо впливу на робочих ризиків, пов'язаних з фізичними агентами (електромагнітними полями)» щодо вимог для захисту працівників від ризиків для їх здоров'я і безпеки, що виникають або які можуть виникнути, від впливу електромагнітних полів під час роботи.

24. Директива 2013/59/Євратом Ради Європейських співтовариств «Про встановлення основних норм безпеки для захисту від загроз, зумовлених впливом іонізуючого випромінювання» щодо встановлення єдиних норм безпеки для захисту здоров'я працівників і населення.

25. Концепція реформування системи управління охороною праці в Україні щодо створення національної системи запобігання виробничим ризикам для забезпечення ефективної реалізації права працівників на безпечні та здорові умови праці.

26. Компетентності здобувачів вищої освіти (інтегральні, загальні, фахові компетентності) щодо вивчення навчальної дисципліни «Основи охорони праці» обумовлені освітньою програмою спеціальністю, за якою навчаюся.

27. Структура праці та її елементи, їх взаємодія.

28. Розподіл праці: форми трудової діяльності, їх загальна характеристика.

29. Структура менеджменту охорони праці та її елементи, загальна характеристика елементів.

30. Співпраця між урядом України та Міжнародною організацією праці.

Тестові завдання самопідготовки по темі № 1 розміщені в Moodle МНАУ за посиланням <https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=2714> в розділі «Завдання для самостійної роботи».

Умови виконання: 20 тестових простих завдань (одне питання – одна відповідь). На виконання тестових завдань відведено 10 хвилин. За кожен правильну відповідь нараховується 0,5 балів.

Тема № 2. Правові та організаційні основи охорони праці на підприємствах аграрної галузі.

Підготувати відповіді на теоретичні питання та дати визначення таким поняттям:

Варіант № 1. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту надати визначення поняттям Закону України «Про охорону праці».

Варіант № 2. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту надати визначення та опишіть соціальний захист працюючих згідно конституційних вимог.

Варіант № 3. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту надати визначення поняттям Кодексу законів про працю (КЗпП).

Варіант № 4. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту описати специфіку трудових відносин працюючих згідно Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану».

Варіант № 5. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту надати визначення поняттям захисту працюючого населення від надзвичайних ситуацій згідно Кодексу цивільного захисту України.

Варіант № 6. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту надати визначення поняттям пожежної безпеки об'єктів господарювання згідно Кодексу цивільного захисту України.

Варіант № 7. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту надати визначення поняттям правових, організаційних засадам функціонування системи громадського здоров'я в Україні згідно Закону України «Про систему громадського здоров'я».

Варіант № 8. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту надати визначення поняттям економічним та соціальним засадам функціонування системи громадського здоров'я в Україні згідно Закону України «Про систему громадського здоров'я».

Варіант № 9. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту дослідити організаційну структуру загальнообов'язкового державного соціального страхування громадян від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які призвели до втрати працездатності або загибелі застрахованих на виробництві, згідно Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Варіант № 10. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту надати визначення поняттям та характеристику адміністративних правопорушень в галузі охорона праці і здоров'я населення згідно Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Варіант № 11. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту надати визначення поняттям та характеристику злочинам проти безпеки виробництва згідно Кримінальний кодекс України.

Варіант № 12. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту надати визначення поняттям та характеристику кримінальної відповідальності за порушення вимог охорони праці, які привели до ушкодження здоров'я або смерті працівника або створили ситуацію, що загрожує життю людей згідно Кримінальний кодекс України.

Варіант № 13. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту надати визначення поняттям та характеристику

національним законодавчим актам, що регулюють правові відносини у сфері охорони праці.

Варіант № 14. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту надати визначення поняттям та характеристику підзаконним нормативним актам України (укази і розпорядження Президента України, рішення Уряду України) у сфері охорони праці.

Варіант № 15. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту надати визначення поняттям та характеристику державним міжгалузевим нормативним актам у сфері охорони праці.

Варіант № 16. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту надати визначення поняттям та характеристику державним галузевим нормативним актам у сфері охорони праці.

Варіант № 17. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту надати стислу характеристику Державному реєстру нормативно-правових актів з охорони праці.

Варіант № 18. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту надати стислу характеристику нормативно-правовим актам з охорони праці підприємства.

Варіант № 19. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту надати стислу характеристику відомчим нормативно-правовим актам про охорону праці.

Варіант № 20. Використовуючи один з прийомів контролю розуміння інформації тексту надати стислу характеристику українському державному статистичному довіднику «Класифікатор видів економічної діяльності».

Теми для есе:

1. Конституційні засади охорони праці в Україні.
2. Законодавство України про охорону праці. Закон України «Про охорону праці».
3. Основні принципи державної політики України у галузі охорони праці.
4. Гарантії прав працівників на охорону праці, пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці.
5. Охорона праці та соціальний захист працюючих жінок.
6. Охорона праці та соціальний захист працюючих неповнолітніх.
7. Охорона праці та соціальний захист працюючих осіб з інвалідністю.
8. Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці.
9. Відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці.
10. Нормативно-правові акти з охорони праці: визначення, основні вимоги та ознаки. Структура НПАОП. Реєстр НПАОП.

11. Стандарти в галузі охорони праці: система стандартів безпеки праці (ССБП). Міждержавні стандарти ССБП. Національні стандарти України з охорони праці.

12. Акти з охорони праці, що діють в організації, їх склад і структура: інструкції з охорони праці.

13. Розробка та затвердження актів з охорони праці, що діють на підприємстві АПК.

14. Фінансування охорони праці: основні принципи і джерела.

15. Заходи і засоби з охорони праці, витрати на здійснення і придбання яких включаються до валових витрат.

Теми для рефератів та презентацій, наукових тез:

1. Історія боротьби працівників підприємств за належні, безпечні і здорові умови праці на виробництві.

2. Законодавство України про право усіх громадян України на належні, безпечні і здорові умови праці на виробництві.

3. Історія боротьби жінок за закріплення належних умов праці у трудовому законодавстві.

4. Правове закріплення умов праці жінок у трудовому законодавстві України.

5. Правове закріплення умов праці інвалідів у трудовому законодавстві України.

6. Правове закріплення умов праці інвалідів на міжнародному рівні.

7. Правове закріплення умов праці неповнолітніх у трудовому законодавстві України.

8. Правове закріплення умов праці неповнолітніх на міжнародному рівні.

9. Правове закріплення прав усіх працюючих на щотижневий відпочинок, щорічну оплачувану відпустку.

10. Правове закріплення прав щодо встановлення скороченого робочого дня до окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час.

11. Правове закріплення прав щодо забезпечення громадян України у разі їх повної, часткової або тимчасової втрати працездатності.

12. Правове закріплення прав щодо забезпечення громадян України на охорону здоров'я.

13. Правове закріплення прав громадян щодо охорони здоров'я на міжнародному рівні.

14. Правове закріплення прав громадян України на медичну допомогу та медичне страхування.

15. Правове закріплення прав громадян щодо медичної допомоги та медичного страхування на міжнародному рівні.

16. Поняття робочого часу за трудовим правом. Види тривалості робочого часу.

17. Режим роботи і облік робочого часу на підприємствах України.

18. Поняття надурочних робіт і порядок їх проведення на підприємствах України.

19. Поняття, складові та загальна характеристика режимів робочого часу на підприємствах України.

20. Поняття та загальна характеристика окремих видів часу відпочинку на підприємствах України.

21. Загальна характеристика права на відпустки на підприємствах України.

22. Правове регулювання щорічних відпусток на підприємствах України.

23. Правове регулювання щорічних відпусток категорій працівників, які мають право одержання відпустки за їх бажанням у зручний для них час на підприємствах України.

24. Особливості правового статусу працівників сільськогосподарських підприємств кооперативного типу.

25. Поняття про трудовий договір, як угода про працю між роботодавцем і найманим працівником на підприємствах України; сторони трудового договору.

26. Зміст трудового договору між роботодавцем і найманим працівником на підприємствах України.

27. Форми трудового договору; види трудового договору між роботодавцем і найманим працівником на підприємствах України.

28. Трудовий договір про сумісництво та суміщення професій (посад) між роботодавцем і найманим працівником на підприємствах України.

29. Трудовий договір між роботодавцем і молодим спеціалістом на підприємствах України. Трудовий договір між роботодавцем і неповнолітніми працівниками, інвалідом на підприємствах України.

Виконання практичних робіт.

Користуючись офіційними сайтами Кабінету Міністрів України, профільних міністерств, офіційними джерелами законодавчих документів, дайте обґрунтовану відповідь на запропоновану ситуацію. Обов'язково позначте номер статті та документу, на якому ґрунтується.

Завдання № 1.

На аграрному підприємстві на однакових посадах працюють Прокопчук і Потапова. Прокопчук пропрацювала вісім років. Потапова – два, однак у неї більш висока кваліфікація. Обґрунтуйте відповіді на питання: Хто з них при скороченні штату за законом має переважне право на залишення на роботі? Чи зобов'язана адміністрація підприємства запропонувати працівникові, вивільнюваному за скороченням штату, іншу роботу?

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 2.

Молодий фахівець аграрного підприємства не вийшов на роботу без попередження адміністрації, знаходився поза зоною досяжності мобільного зв'язку. Наступного дня він прибув на роботу живий - здоровий. Обґрунтуйте відповідь на питання: Які повинні бути дії керівника підприємства та керівника структурного підрозділу в такий ситуації?

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 3.

Керівник структурного підрозділу аграрного підприємства усвідомив, що у колективі працює робітник, який має непересічні лідерські здібності і є неформальним лідером у колективі. Тобто є потенційним конкурентом керівника структурного підрозділу. При роз'ясненні керівником структурного підрозділу своїм підлеглим про важливість виконання вимог охорони праці та безпеки при виконанні своїх обов'язків на робочих місцях, неформальний лідер у приватних бесідах з співробітниками структурного підрозділу постійно стверджує про не важливість безпекових заходів. Обґрунтуйте відповідь на питання: Як правильно вибудувати виробничі відносини з таким неформальним лідером?

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 4.

Заступник керівника аграрного підприємства має великий досвід управлінської роботи, але гальмує інноваційні проекти в питань охорони праці, які суттєво можуть покращити умови праці персоналу підприємства. При цьому він уміє переконливо доводити свою правоту. Обґрунтуйте відповідь на питання: Як вам, представникам підприємства, вплинути на таку ситуацію з заступником керівника підприємства?

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 5.

Працівник підприємства Курченко прогуляв без поважних причин один робочий день. Адміністрація звернулася до профспілкового органу з поданням, в якому просила дати згоду на звільнення Курченка з таким формулюванням: «Звільнений за прогул без поважних причин, п.4 ст.40 КЗпП України». Профспілковий орган не дав згоди на звільнення за цією підставою,

мотивуючи тим, що спочатку адміністрація повинна оголосити Курченку догану, а вже потім – звільнити. Представник адміністрації наполягав на тому, що прогул – це грубе порушення трудової дисципліни, тому адміністрація має право звільнити Курченка, навіть якщо у нього й не було раніше дисциплінарних стягнень. Обґрунтуйте відповіді на питання: Хто має рацію у цій ситуації: профспілковий орган чи представник адміністрації? За прогул без поважних причин адміністрація зобов'язана чи має право звільнити працівника з роботи?

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 6.

Під час перебування працівниці Пряслової у щорічній відпустці захворіла її шестирічна дитина. Медичний заклад видав Прясловій листок непрацездатності. Обґрунтуйте відповіді на питання: 1. Чи має Пряслова право на одержання допомоги з тимчасової втрати працездатності по догляду за хворою дитиною? 2. Чи продовжується відпустка на відповідну кількість днів, протягом яких хворіла дитина? 3. Чи зміниться Ваша відповідь, якщо під час щорічної відпустки хворіла не дитина, а сама Пряслова?

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 7.

Працівник аграрного підприємства Кудряшов систематично порушує дисципліну і не виконує своїх професійних обов'язків при потуранні його безпосереднього керівника, начальника відділу механізованих робіт Суркова. Керівник підприємства знає не тільки про погану роботу Кудряшова, але й про те, що Сурков не явно, внаслідок своєї слабохарактерності чи приятельських стосунків з Кудряшовим, фактично заохочує його недобросовісність, або замовчує її. Безпосередніх, явних причин і зачіпок для покарання Суркова (безпосереднього керівника), начебто немає: покараним повинен бути Кудряшов (підлеглий). Але водночас керівник підприємства усвідомлює, що в поганій роботі Кудряшова є значна частка вини Суркова. Обґрунтуйте відповідь на питання: Кого ж варто більшою мірою покарати?

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 8.

Начальник цеху запропонував розпакувальнику плодово-ягідних культур цього ж цеху Соломійну (що мав 3-й розряд) перейти у цьому ж цеху на посаду розпакувальнику плодово-ягідних культур 3го розряду на виготовлення іншої продукції. Соломійн відмовився, мотивуючи тим, що це переведення на іншу роботу може бути лише за його згодою. Начальник цеху звернулася до юрисконсульта підприємства, який сказав, що у цьому випадку йдеться не про переведення на іншу роботу, а про переміщення на інше робоче місце й воно не потребує згоди працівника. Виник спір. Дайте обґрунтовані відповіді на запитання: 1. Що таке переведення на іншу роботу? 2. Що таке переміщення на інше робоче місце? 3. Яка принципова різниця між переведенням на іншу роботу і переміщення на інше робоче місце?

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 9.

Робітниці Авраменко була надана відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трьох років. На її місце прийняли Кириченко. Через два роки Авраменко вийшла на роботу. Кириченко підлягала звільненню, але вона подала довідку медичного закладу, в який зазначено, що Кириченко є вагітною. Чи має право керівник аграрного підприємства або уповноважений ним орган звільнити Кириченко з роботи? До відповіді по суті питання дайте обґрунтовані відповіді на такі питання: 1. Який трудовий договір був укладений з Кириченко? 2. На який термін з Кириченко був укладений трудовий договір: на визначений або невизначений? 3. Які працівники вважаються тимчасовими? 4. Як керівнику підприємства згідно нормативно-правових актів вирішити це питання.

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 10.

На аграрне підприємство з проханням працевлаштування звернувся інвалід III групи. Які заходи з охорони праці повинен провести керівник підприємства? Відповідь обґрунтуйте.

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 11.

Керівник підприємства відсторонив від виконання посадових обов'язків працівника, що отримав травмування при виконанні посадових обов'язків та отримав III групу інвалідності. Чи правомірні дії керівництва? Відповідь обґрунтуйте.

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 12.

Працівнику підприємства було надано оплачувану додаткову відпустку тривалістю один робочий день за сумлінне виконання обов'язків щодо охорони праці. Чи правильно вчинив керівник підприємства? Відповідь обґрунтуйте.

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 13.

Аграрне підприємство направило працівника у службове відрядження в межах України. Після повернення з відрядження бухгалтер нарахувала цьому працівникові добові за робочі дні. Працівник стверджував, що добові сплачуються за календарні дні. Обґрунтуйте відповіді на питання: 1. Хто з них правий? 2. Як обчислюється кількість днів відрядження для виплати добових? 3. Чи виплачуються добові при відрядженні працівника на один день? 4. Як виплачуються добові при відрядженні в таку місцевість, звідки працівник має змогу щоденно повертатися до місця постійного свого перебування?

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 14.

На підставі наказу по аграрному підприємству працівник Подолинський протягом місяця виконував поряд зі своєю основною роботою обов'язки тимчасово відсутнього працівника Саженьюка, який перебував у щорічній відпустці. Обґрунтуйте відповіді на питання: 1. Чи має Подолинський право одержати доплату за виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника? 2. В якому документі встановлюється розміри доплат за суміщенням професій (посад) або виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника?

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 15.

Визначте за умовами цієї ситуації, чи допускається випробування при прийомі на роботу зазначених нижче працівників? Якщо так, то на який строк? Толочко - електрозварник; Запорожець - економіст; Ков'юк - агроном - молодий фахівець - випускник Миколаївського національного аграрного університету, потреба в якому була заявлена аграрним підприємством; Ленний – помічник робітника складського приміщення - на час прийому на роботу виповнилося 17 років.

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 16.

Працівники аграрного підприємства з ненормованим робочим днем у період посівних робіт щоденно працювали по дві години більше нормального робочого дня. Крім цього, вони в квітні місяці відпрацювали чотири своїх вихідних дні. Обґрунтуйте відповіді на питання: 1. Як керівник підприємства буде компенсувати перероблені години працівникам з ненормованим робочим днем? 2. Як компенсуються робота у вихідний день працівникам з ненормованим робочим днем?

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 17.

Робітниця цеху переробки продукції зернових культур аграрного підприємства Гулько звернулась до начальника Пашенко з проханням перевести її, у зв'язку із вагітністю, на легшу роботу відповідно до медичного висновку. Але начальник, посилаючись на відсутність на підприємстві легшої роботи, відмовив їй у цьому. Обґрунтуйте відповіді на питання: Чи правомірна відмова начальника? Яким чином у цьому випадку має бути вирішене питання?

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 18.

Під час перевірки дотримання законодавства про працю на аграрному підприємстві державним інспектором з охорони праці були виявлені такі факти: 1) неповнолітні приймаються на роботу без попереднього медичного огляду; 2) до надурочних робіт і робіт у вихідні дні допускаються, за їх згодою, жінки, які мають дітей віком до трьох років; 3) п'ятнадцятирічна Куценко працює кур'єром по чотири години в день при п'ятиденному робочому тижні; 4) трьом неповнолітнім працівникам передбачено надання щорічної відпустки, всупереч їх бажанню, в листопаді. Обґрунтуйте відповідь на питання: Які з вказаних фактів є порушенням законодавства про охорону праці?

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 19.

Після закінчення Відокремленого структурного підрозділу «Техноло-економічний професійний коледж Миколаївського НАУ» Юхименко, 17-ти років, була направлена на роботу в фінансовий відділ аграрного підприємства як бухгалтер-фінансист, фахівець 3 категорії. Однак, у фінансовому відділі вільної посади бухгалтера-фінансиста не було, і Юхименко була зарахована касиром, що викликало заперечення з її боку. Обґрунтуйте відповідь на питання: Які пільги для працюючої молоді передбачені нормами КЗпП України? Чи правомірні дії адміністрації підприємства за умовою даного завдання?

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 20.

Власник приватного аграрного підприємства видав розпорядження, в якому передбачалося: 1) для всіх працівників підприємства вводиться контрактна форма трудового договору; 2) начальнику відділу кадрів попередити в 2-х тижневий термін працівників і укласти з ними контракти; 3) при відмові укласти контракт звільнення провадиться по п.1 ст.40 КЗпП України; 4) передбачати в контрактах повну матеріальну відповідальність працівників за шкоду, заподіяну підприємству; 5) встановити термін контракту 2 роки. Дайте правовий аналіз та обґрунтуйте відповідь на наведені положення розпорядження власника і знайдіть порушення трудового законодавства.

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну

ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 21.

Робітник підсобного хазяйства аграрного підприємства Тесленко була відсутня на роботі три з половиною години. Отримавши письмове пояснення Тесленко, з якого було видно, що вона була відсутня на робочому місці через хворобу малолітньої дитини, завідувач підсобного хазяйства оголосив їй догану за прогул без поважної причини. Тесленко, яка не мала раніше дисциплінарних стягнень, звернулася із заявою в комісію по трудовим угодам про зняття накладеного дисциплінарного стягнення. Обґрунтуйте відповіді на питання: Що розуміється під прогулом без поважної причини? Який порядок накладення дисциплінарних стягнень по КЗпП України? Яке рішення повинна прийняти комісія по трудовим угодам підприємства?

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 22.

При перевірці дотримання трудового законодавства про охорону праці молоді на аграрній фірмі інспектор з охорони праці встановив: 1) неповнолітні приймаються на роботу без попереднього медичного обстеження; 2) 15-річна Давиденко працює кур'єром по 5 годин в день і ніде не вчиться; 3) 17-річний Дрига був прийнятий в акумуляторний цех, де, в основному, шкідливі умови праці; 4) трьом неповнолітнім працівникам графіком відпусток передбачено надання щорічної відпустки в листопаді без урахування їх бажання. Обґрунтуйте відповіді на питання: Чи правомірні дії адміністрації фірми, які статті КЗпП України були порушені? Які пільги в галузі праці надаються неповнолітнім?

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 23.

Працівник аграрного підприємства ухиляється від обов'язкової перевірки знань з охорони праці й позапланового інструктажу. Згідно зі ст. 20 Закону України «Про охорону праці» забороняється допуск до роботи осіб, які не пройшли інструктаж або перевірку знань з охорони праці. Обґрунтуйте відповідь на питання: Якими правовими нормами варто керуватися при відстороненні від роботи такого працівника?

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну

ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 24.

Чи потрібно створювати на аграрному підприємстві служби або посади фахівців з пожежної безпеки? Обґрунтуйте відповіді на питання: Чи передбачаються такі посади на підприємствах? Якщо такі посади не передбачаються, то ким повинні здійснюватися організація робіт і контроль за станом пожежної безпеки?

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Завдання № 25.

5 січня 2024 року Флакей. запізнилася на 40 хвилин на роботу, за що їй була оголошена догана. 1 лютого 2025 року вона була відсутня протягом двох годин на робочому місці, за що 2 лютого 2025 року була звільнена за п.3 ст.40 КЗпП України (систематичне невиконання працівником без поважних причин своїх трудових обов'язків). Флакей не погоджувалася зі звільненням, мотивуючи тим, що 1 лютого 2016 року вона була відсутня на роботі за сімейними обставинами. Обґрунтуйте відповіді на питання: В якому порядку повинен бути вирішений трудовий спір? Чи підлягає Флакей поновленню на роботі?

Тестові завдання самопідготовки по темі № 2 розміщені в Moodle МНАУ за посиланням <https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=2714> в розділі «Завдання для самостійної роботи».

Умови виконання: 20 тестових простих завдань (одне питання – одна відповідь). На виконання тестових завдань відведено 10 хвилин. За кожен правильну відповідь нараховується 0,5 балів.

Тема № 3. Державне управління, нагляд і громадський контроль за охороною праці. Організація охорони праці на підприємствах аграрної галузі.

Використовуючи одну з форм виконання індивідуальних завдань самопідготовки підготувати відповіді на запитання:

1. Система державного управління охороною праці в Україні.
2. Компетенція та повноваження органів державного управління охороною праці.
3. Національна рада з питань безпечної життєдіяльності населення.
4. Органи державного нагляду за охороною праці, їх основні повноваження і права.

5. Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці, уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці, їх обов'язки і права.

6. Структура, основні функції і завдання управління охороною праці на підприємстві АПК.

7. Служба охорони праці підприємства. Статус і підпорядкованість. Основні завдання, функції служби охорони праці.

8. Структура і чисельність служб охорони праці. Права і обов'язки працівників служби охорони праці.

9. Комісія з питань охорони праці підприємства. Основні завдання та права комісії.

10. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі. Стимулювання охорони праці.

11. Атестація робочих місць за умовами праці: мета, основні завдання та зміст атестації.

12. Організація робіт та порядок проведення атестації робочих місць.

13. Карта умов праці.

14. Кольори, знаки безпеки та сигнальна розмітка.

Теми для есе, рефератів та презентацій, наукових тез:

1. Суть і завдання управління охороною праці. Концепція управління охороною праці.

2. Органи державного управління охороною праці: їх компетенції та повноваження.

3. Державний нагляд та контроль за станом охорони праці в Україні.

4. Профспілковий та громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці.

5. Управління охороною праці та обов'язки роботодавця.

6. Обов'язки працівника щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці.

7. Служба охорони праці на підприємстві: основні положення, функції та завдання.

8. Комісія з питань охорони праці підприємства: основні положення, функції та завдання.

9. Регулювання охорони праці у колективному договорі, угоді на підприємстві.

10. Сутність та види матеріального стимулювання праці на підприємстві.

11. Розробка системи матеріального стимулювання праці на підприємстві.

12. Складові зарубіжного досвіду стимулювання робітників підприємств.

13. Вітчизняний та зарубіжний досвід заохочення робітників наданням вільного часу.

14. Сигнальна розмітка. Види та виконання сигнальної розмітки.

15. Вітчизняний та зарубіжний досвід планування кар'єри персоналу підприємства, як чинник мотивації.

16. Атестація робочих місць за умовами праці: основні вимоги до проведення, головна мета та результати атестації, періодичність атестації.

17. Організаційне, методичне керівництво і контроль за проведенням всіх етапів атестації, завдання атестації.

18. Порядок дій комісії з атестації щодо організації атестації, оцінка умов праці керівників та спеціалістів.

19. Оцінка умов праці керівників та спеціалістів, оформлення результатів досліджень, основних документів атестації.

20. Знак радіоактивності, біологічної та хімічної небезпеки.

21. Сигнальні фарбування: червоний та синій кольори.

22. Сигнальні фарбування: жовтий та зелений кольори.

23. Види та виконання знаків безпеки, правила застосування знаків.

24. Група заборонних знаків безпеки.

25. Група попереджувальних знаків безпеки.

26. Група приписуючих знаків безпеки.

27. Група вказівних знаків безпеки.

28. Знаки пожежної безпеки.

29. Евакуаційні знаки і знаки медичного та санітарного призначення.

30. Найбільш поширені символи небезпеки, Європейські знаки небезпеки.

Тестові завдання самопідготовки по темі № 3 розміщені в Moodle МНАУ за посиланням <https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=2714> в розділі «Завдання для самостійної роботи».

Умови виконання: 20 тестових простих завдань (одне питання – одна відповідь). На виконання тестових завдань відведено 10 хвилин. За кожну правильну відповідь нараховується 0,5 балів.

Тема № 4. Навчання з питань охорони праці. Профілактика травматизму та професійних захворювань на підприємствах аграрної галузі.

Використовуючи одну з форм виконання індивідуальних завдань самопідготовки підготувати відповіді на запитання:

1. Навчання як системне та систематичне підвищення рівня знань працівників з питань охорони праці, види навчання, мета, відповідальність, загальний порядок проведення навчання.

2. Спеціальне навчання з питань охорони праці: організація навчання та перевірки знань з питань охорони праці працівників.

3. Проведення спеціального навчання безпосередньо на підприємстві, іншим суб'єктом господарювання; перелік посад посадових осіб, які проходять навчання і перевірку знань з питань охорони праці.

4. Інструктажі з питань охорони праці: види інструктажів, порядок проведення.

5. Стажування, дублювання і допуск працівників до роботи: порядок проведення, допуск до самостійної роботи.

6. Профілактика травматизму та професійних захворювань: виробничі травми, професійні захворювання, нещасні випадки виробничого характеру.

7. Мета та завдання профілактики нещасних випадків професійних захворювань і отруєнь на виробництві.

8. Основні причини виробничих травм та професійних захворювань. Розподіл травм за ступенем тяжкості.

9. Основні заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням.

Теми для есе, рефератів та презентацій, наукових тез:

1. Послідовність дій керівника та відповідальних осіб при організації навчання та перевірки знань працівників з питань охорони праці на підприємстві.

2. Види навчання. Їх суть, питання які вирішуються.

3. Порядок організації спеціального навчання працівника, який буде залучатися до виконання робіт підвищеної небезпеки на підприємстві.

4. Організація перевірки знань з питань охорони праці працівників, які пройшли спеціальне навчання.

5. Порівняльна характеристика вступного та позапланового інструктажів з охорони праці.

6. Порівняльна характеристика первинного та цільового інструктажів з охорони праці.

7. Порівняльна характеристика повторного та вступного інструктажів з охорони праці.

8. Порівняльна характеристика організації стажування і дублювання працівників на підприємстві.

9. Порядок організації спеціального навчання працівника, який буде залучатися до виконання робіт підвищеної небезпеки при умові неможливості організації такого навчання на підприємстві де він буде працювати.

10. Порядок організації спеціального навчання посадової особи, яка буде залучатися до організації робіт підвищеної небезпеки на підприємстві.

11. Порушення анатомічної цілісності організму людини або його функцій внаслідок дії небезпечних виробничих факторів.

12. Загальна характеристика психофізіологічних факторів пошкодження людини у виробничих умовах.

13. Порядок організації спеціального навчання працівника, який буде залучатися до участі у технологічному процесі, де є потреба в професійному доборі вимог відповідних нормативно-правових актів з охорони праці.

14. Загальна характеристика хімічних факторів пошкодження людини у виробничих умовах.

15. Загальна характеристика біологічних факторів пошкодження людини у виробничих умовах.

16. Характеристика факторів пошкодження людини у виробничих умовах, які викликають травми.

17. Характеристика факторів пошкодження людини у виробничих умовах, які зумовлюють захворювання.

18. Непередбачені обставини та умови, за котрих завдається шкода здоров'ю працівнику на підприємстві.

19. Загальна характеристика технічних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від рівня організації праці на виробництві.

20. Загальна характеристика технічних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від відсутності спеціальних захисних засобів.

21. Загальна характеристика організаційних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від порушення технологічного регламенту.

22. Загальна характеристика організаційних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від відсутності або невикористання засобів індивідуального захисту.

23. Загальна характеристика організаційних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від недостатнього технічного нагляду за небезпечними роботами.

24. Загальна характеристика економічних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від нерегулярної виплати зарплати, низького заробітку.

25. Загальна характеристика економічних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від прагнення до виконання понад нормованої роботи, робота за сумісництвом.

26. Загальна характеристика психофізіологічних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від психічного (підвищена дратливість) або хворобливого стану працівників.

27. Загальна характеристика психофізіологічних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від грубих помилок в діях, пов'язаних з фізіологічним (втомленість) станом працівників.

28. Загальна характеристика санітарно-гігієнічних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від відсутності або недостатності природного освітлення на робочому місці.

29. Загальна характеристика санітарно-гігієнічних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від підвищеного рівня шуму та вібрації на робочому місці.

30. Загальна характеристика санітарно-гігієнічних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від підвищеного рівня інфрачервоної радіації на робочому місці.

Виконання практичних робіт:

Завдання № 1.

Варіант № 1. Який інструктаж проводиться у перелічених нижче ситуаціях?

1. Якщо робітник буде виконувати нову для нього роботу.
2. З здобувачами вищої освіти при зарахуванні до закладу вищої освіти.
3. На початку вивчення кожного нового предмета (розділу, теми) навчального плану (програми) – із загальних вимог безпеки, пов'язаних з тематикою і особливостями проведення цих знань.
4. Перед спортивними змаганнями, які проводяться у закладі вищої освіти.
5. На роботах з підвищеною небезпекою – 1 раз на 3 місяці.
6. При введенні в дію нових або переглянутих нормативних актів про охорону праці.
7. При порушеннях працівниками вимог нормативних актів про охорону праці, що можуть призвести або призвели до травм, аварій, пожеж тощо.
8. При модернізації технологічного процесу що впливають на стан охорони праці.
9. При проведенні робіт, на які оформлюється наряд-допуск.
10. У разі екскурсії на підприємство.

Варіант № 2. Запропонуйте власний приклад ситуації, для якої необхідно провести певний інструктаж робітнику будь-якої установи чи організації аграрного профілю.

Завдання повинно складатися з 10 прикладів ситуацій, які можуть виникнути на підприємствах аграрного профілю.

Завдання 2.

Варіант № 1. Який інструктаж проводиться у перелічених нижче ситуаціях?

1. Відрядженим працівникам, які беруть безпосередню участь у виробничому процесі на підприємстві.
2. З усіма працівниками, які приймаються на постійну або тимчасову роботу, незалежно від їх освіти, стажу роботи та посади.
3. На початку занять у кожному кабінеті, лабораторії, де навчальний процес пов'язаний із небезпечними або шкідливими хімічними, фізичними, біологічними чинниками.
4. На роботах без підвищеної небезпеки – 1 раз на 6 місяців.
5. Новоприйнятим (постійно або тимчасово) на підприємство.
6. При внесенні змін та доповнень до нормативно-правових актів про охорону праці.
7. При виконанні разових робіт, не передбачених трудовою угодою.
8. При перерві в роботі виконавця робіт більш ніж на 30 календарних днів.
9. При проведенні робіт, на які оформлюється розпорядження.
10. Робітнику, який переводиться з одного цеху виробництва до іншого.

Варіант № 2. Запропонуйте власний приклад ситуації, для якої необхідно провести певний інструктаж робітнику будь-якої установи чи організації аграрного профілю.

Завдання повинно складатися з 10 прикладів ситуацій, які можуть виникнути на підприємствах аграрного профілю.

Завдання № 3.

Варіант № 1. Який інструктаж проводиться у перелічених нижче ситуаціях?

1. З працівниками організацій, які прибули на підприємство і беруть участь у виробничому процесі.
2. З здобувачами вищої освіти, які прибули на підприємство для проходження виробничої практики.
3. При поселенні у гуртожиток здобувачів вищої освіти.
4. При проведенні заходів з здобувачами вищої освіти за межами території закладу вищої освіти.
5. Перед виконанням кожного навчального завдання, пов'язаного з використанням різних механізмів, інструментів, матеріалів, тощо.
6. При виявленні особами, які здійснюють державний нагляд і контроль за охороною праці, незнання вимог безпеки стосовно робіт, що виконуються працівником.
7. При зміні технологічного процесу що впливають на стан охорони праці.
8. При ліквідації аварії, стихійного лиха.
9. Проводиться зі студентами закладів освіти в разі організації масових заходів (екскурсії, походи).
10. Робітнику, який переводиться з одного підприємства до іншого.

Варіант № 2. Запропонуйте власний приклад ситуації, для якої необхідно провести певний інструктаж робітнику будь-якої установи чи організації аграрного профілю.

Завдання повинно складатися з 10 прикладів ситуацій, які можуть виникнути на підприємствах аграрного профілю.

Завдання № 4.

Варіант № 1. Складіть порівняльну таблицю інструктажів з охорони праці за наступною схемою:

Вступний	Повторний	Цільовий

Варіант № 2. Запропонуйте приклади ситуацій при яких проводяться інструктажі з охорони праці, які вказані у варіанті № 1.

Завдання № 5.

Варіант № 1. Складіть порівняльну таблицю інструктажів з охорони праці за наступною схемою:

Первинний	Позаплановий	Вступний

Варіант № 2. Запропонуйте приклади ситуацій при яких проводяться інструктажі з охорони праці, які вказані у варіанті № 1.

Завдання № 6.

Варіант № 1. Складіть порівняльну таблицю інструктажів з охорони праці за наступною схемою:

Цільовий	Позаплановий	Повторний

Варіант № 2. Запропонуйте приклади ситуацій при яких проводяться інструктажі з охорони праці, які вказані у варіанті № 1.

Завдання № 7. Розробити інструкцію з охорони праці для вашої майбутньої посади з урахуванням специфіки обраної спеціальності.

Кожен здобувач вищої освіти самостійно обирає посаду за спеціальністю навчання та розробляє інструкцію з охорони праці згідно НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-98#Text>.

Завдання № 8.

Завідувач лабораторії мікробіологічного аналізу ґрунту Штогрін відмовився пройти інструктаж з правил роботи з новим обладнанням лабораторії, яке надійшло в лабораторію. За відсутність без поважних причин на інструктажі наказом керівника лабораторії йому було оголошено догану. На наступний

день після цього при підключенні нового устаткування до електромережі воно вибухнуло, і Штогрін отримав опік рук. Обґрунтуйте відповідь на питання: Який склад правопорушень є цьому випадку? Чи несе адміністрація лабораторії відповідальність за цей нещасний випадок? Якщо так, то в чому вона виражається?

Відповідь: Завдання визначає умови, в яких потрібно діяти та приймати рішення. Від здобувача вищої освіти вимагається проаналізувати певну ситуацію, визначити можливі варіанти вирішення та обрати у своїй відповіді найкращий, враховуючи обставини, що склалися.

Тестові завдання самопідготовки по темі № 4 розміщені в Moodle МНАУ за посиланням <https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=2714> в розділі «Завдання для самостійної роботи».

Умови виконання: 20 тестових простих завдань (одне питання – одна відповідь). На виконання тестових завдань відведено 10 хвилин. За кожну правильну відповідь нараховується 0,5 балів.

Тема № 5. Основи фізіології та гігієни праці.

Використовуючи одну з форм виконання індивідуальних завдань самопідготовки підготувати відповіді на запитання:

1. Характер і зміст праці, класифікація видів праці.
2. Характеристика фізичної праці.
3. Характеристика розумової праці.
4. Важкість і напруженість праці, як головні характеристики трудового процесу.
5. Фізіологія праці, як наука, основні задачі фізіології праці.
6. Мозок, як основний робочий орган, функції ЦНС.
7. Працездатність, характеристика фаз працездатності, їх взаємозв'язок.
8. Стомлення, розвиток стомлення, фізіологічні та психологічні ознаки стомлення при розумовій та фізичній праці, їх порівняльна характеристика.
9. Фази нервової діяльності при розумовій та фізичній роботі, їх порівняльна характеристика.
10. Перевтома, ознаки перевтоми при фізичній та розумовій роботах, їх порівняльна характеристика.
11. Поясніть зворотні реакції перевтоми.
12. Надайте загальну характеристику та практичне застосування Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу (наказ МОЗ України № 248 від 08.04.2014 р.).

Теми для есе, рефератів та презентацій, наукових тез:

1. Порівняльна характеристика енергетичних витрат при фізичній та розумовій праці.
2. Навантаження на опорно-руховий апарат людини при фізичній праці.

3. Навантаження на серцево - судинну систему людини при фізичній праці.
4. Навантаження на нервово - м'язову систему людини при фізичній праці.
5. Порівняльна характеристика статичного та динамічного характеру фізичної праці.
6. Аналітичні та синтетичні функції центральної нервової системи людини при розумовій праці.
7. Порівняльна характеристика фізичної та розумової праці.
8. Характеристика напруження функціональних систем людини, які зумовлені фізичним навантаженням.
9. Поняття напруженості праці, характерні критерії тяжкості.
10. Порівняльна характеристика першої та другої фаз працездатності.
11. Порівняльна характеристика третьої та четвертої фаз працездатності.
12. Характеристика інтенсивності роботи людини на виробництві.
13. Порівняльна характеристика другої та третьої фаз працездатності.
14. Порівняльна характеристика першої та четвертої фаз працездатності.
15. Вплив негативних (страх, невпевненість, поганий настрій), позитивних (впевненість, спокій, бадьорий настрій) емоції на процес стійкої працездатності.
16. Поєднання режимів праці та відпочинку на процес стійкої працездатності.
17. Використання тонізуючих напоїв (кава, чай, інші) у продовж праці та їх вплив на процес стійкої працездатності.
18. Вплив умов середовища, у яких виконується робота, на тривалість фаз працездатності.
19. Вплив емоційного і фізичного стану організму людини на тривалість фаз працездатності.
20. Порівняльна характеристика ознак розвитку стомлення при фізичній та розумовій роботі.
21. Порівняльна характеристика ознак перевтоми при розумовій та фізичній роботі.
22. Зворотні реакції перевтоми та їх характеристика.
23. Хронічна перевтома, її характеристика, вплив на здоров'я працюючої людини.
24. Гігієнічні фактори виробничого середовища, які характеризуються умовами праці.
25. Гігієнічна оцінка умов та характеру праці на робочих місцях працівників підприємства.
26. Порівняльна характеристика оптимальних та допустимих умови праці.
27. Порівняльна характеристика ступенів шкідливих умов праці.

28. Застосування засобів колективного та індивідуального захисту при 3-му та 4-му класів умов праці.

29. Дія центральної нервової системи людини у процесі трудової діяльності.

30. Поняття тяжкості праці, характерні критерії тяжкості.

Тестові завдання самопідготовки по темі № 5 розміщені в Moodle МНАУ за посиланням <https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=2714> в розділі «Завдання для самостійної роботи».

Умови виконання: 20 тестових простих завдань (одне питання – одна відповідь). На виконання тестових завдань відведено 10 хвилин. За кожну правильну відповідь нараховується 0,5 балів.

Тема № 6. Характеристика умов праці, факторів та обставин трудового процесу і виробничого середовища, що впливають на здоров'я та працездатність (загальні положення, фізичні фактори впливу) робітників підприємств агротехнологічної промисловості.

Використовуючи одну з форм виконання індивідуальних завдань самопідготовки підготувати відповіді на запитання:

1. Розподіл умов праці за Гігієнічною класифікацією праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу.

2. Повітря робочої зони: склад, фактори впливу.

3. Загальні поняття про терморегуляцію, фізіологічна адаптація людини.

4. Гігієнічна оцінка впливу мікрокліматичних умов при використанні спеціального захисного одягу працівників у нагрівальному середовищі та в екстремальних умовах.

5. Вплив атмосферного тиску на емоційний стан та самопочуття людини.

6. Біологічний вплив електромагнітних полів на організм людини, захист людини від небезпечного впливу електромагнітних полів.

7. Іонізуюче випромінювання: види, шляхи надходження радіоактивних речовин до людського організму, дія іонізуючого випромінювання на організм людини.

8. Основні принципи радіаційної безпеки.

9. Негативний вплив шуму на продуктивність праці та здоров'я людини, захист від шкідливого впливу шуму.

10. Способи передачі вібрації на тіло людини, вплив вібрації на людину.

11. Освітлення виробничих приміщень, вплив на працездатність.

12. Іонізація повітря, біологічна дія іонізованого повітря на організм людини.

Теми для есе, рефератів та презентацій, наукових тез:

1. Вплив аероіонного складу повітря на життєдіяльність людини.

2. Порівняльна характеристика впливу дрібних та великих іонів на діяльність людини.

3. Іонізація повітря: призначення, порівняльна характеристика природної, технологічної, штучної іонізації повітряного середовища виробничих приміщень.

4. Системи пасивних та активних технологій, їх порівняльна характеристика.

5. Біологічна дія іонізованого повітря на живу клітину, живий організм людини.

6. Вплив основних показників мікроклімату повітря робочої зони на стан людського організму.

7. Порівняльна характеристика оптимальних та допустимих мікрокліматичних умов на робочих місцях. Задачі роботодавця, для збереження здоров'я працюючих.

8. Вплив атмосферного тиску на емоційний стан та самопочуття людини критерії оцінки умов праці при дії атмосферного тиску.

9. Ступінь біологічного впливу електромагнітних полів на організм людини.

10. Електромагнітне поле промислової частоти в електроустановках надвисокої напруги. Захист людини від небезпечного впливу електромагнітних випромінювань.

11. Забруднення біосфери радіоактивними речовинами, вплив іонізуючих випромінювань на організм людини.

12. Порівняльна характеристика дії на організм людини ультрафіолетового та рентгенівського випромінювань.

13. Порівняльна характеристика альфа-випромінювання, бета-випромінювання, гамма-випромінювання, їх вплив на організм людини.

14. Характеристика джерел опромінення населення земної кулі, шляхи надходження радіоактивних речовин до людського організму.

15. Особливості дії іонізуючого випромінювання на організм людини., порівняльна характеристика соматичних та сомато-стохастичних ушкоджень.

16. Основні принципи радіаційної безпеки, засоби захисту працюючих на робочих місцях.

17. Шум, як суттєвий несприятливий чинник, що впливає на людину, характеристика шуму за частотою звукових коливань.

18. Негативний вплив шуму на продуктивність праці та здоров'я людини, акумулятивний ефект шуму.

19. Шумова хвороба. захист людей від шкідливого впливу шуму на робочих місцях.

20. Ультразвук, як несприятливий чинник виробничого середовища, Вплив звукових і ультразвукових коливань на організм робітників.

21. Вплив інфразвуку на організм людини, засоби боротьби з інфразвуком.

22. Характеристика причин появи вібрації, порівняльна характеристика дії загальної та локальної вібрації на тіло людини.

23. Порівняльна характеристика кількісних та якісних показників освітлення виробничих приміщень.

24. Фізіолого-гігієнічне значення природного освітлення для працюючих, властиві і недоліки природного освітлення.

25. Порівняльна характеристика джерел штучного освітлення: ламп накаливання та газорозрядних ламп.

26. Порівняльна характеристика джерел штучного освітлення: світлодіодних ламп та газорозрядних ламп.

27. Порівняльна характеристика застосування у виробничих приміщеннях природного та штучного освітлення.

28. Характеристика виробничого освітлення за призначенням, порівняльна характеристика робочого, аварійного та чергового освітлення.

29. Зниження небезпеки впливу інфрачервоного випромінювання, характеристика лікувально-профілактичних заходів.

30. Загальні поняття про терморегуляцію, рівні тепловіддачі, залежність її від мікрокліматичних умов виробничого середовища.

Тестові завдання самопідготовки по темі № 6 розміщені в Moodle МНАУ за посиланням <https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=2714> в розділі «Завдання для самостійної роботи».

Умови виконання: 20 тестових простих завдань (одне питання – одна відповідь). На виконання тестових завдань відведено 10 хвилин. За кожную правильну відповідь нараховується 0,5 балів.

Тема № 7. Характеристика умов праці, факторів та обставин

трудового процесу і виробничого середовища, що впливають на здоров'я та працездатність (хімічні, біологічні фактори впливу; фактори трудового процесу) робітників підприємств агротехнологічної промисловості.

Використовуючи одну з форм виконання індивідуальних завдань самопідготовки підготувати відповіді на запитання:

1. Вплив хімічних сполук та хімічних речовин на організм людини.
2. Біологічні ефекти впливу пилу на організм людини.
3. Класифікація пилу за її дисперсності і способом утворення.
4. Характеристика дії отрути тварин на організм людини.
5. Характеристика дії отруйних рослин на організм людини.
6. Джерела інфекції як складові епідемічного процесу.
7. Основні методи профілактики інфекцій.
8. Історія взаємодії людства та навколишнього середовища.
9. Загальні поняття про SARS-CoV-2.
10. Шляхи поширення вірусу COVID-19.
11. Дія вірусів COVID-19 на організм.

12. Захисна реакція людини на дію вірусу COVID-19.
13. Основні симптоми COVID-19.
14. Особливості пневмонії COVID-19.
15. Вплив COVID-19 на різні частини тіла людини.
16. Профілактика коронавірусу та зменшення ризику його поширення.
17. Захист здоров'я тих хто працює в умовах карантину.
18. Важкість (тяжкість) праці, як характеристика трудового процесу.
19. Напруженість праці, як характеристика трудового процесу.

Теми для есе, рефератів та презентацій, наукових тез:

1. Порівняльна характеристика впливу загальнотоксичного та сенсibilізуючого ефектів впливу пилу на організм людини.
2. Порівняльна характеристика впливу фіброгенного та канцерогенного ефектів впливу пилу на організм людини.
3. Порівняльна характеристика впливу мутагенного та подразнювального ефектів впливу пилу на організм людини.
4. Токсичність та розчинність пилу, як елементи гігієнічної характеристики виробничого пилу.
5. Адитивна дія шкідливих хімічних речовин, вплив на організм людини.
6. Макроорганізми, як біологічний чинник впливу на умови праці, характеристика дії на організм людини.
7. Патогенні мікроорганізми, як збудники інфекційних захворювань у навколишньому середовищі.
8. Імунізація, як основний метод профілактики інфекцій, заходи на попередження поширення інфекційних хвороб і ліквідацію вогнища ураження.
9. Спеціальні заходи, що передбачають знищення збудників заразних захворювань у навколишньому середовищі, запобігання передачі збудника від хворих людей до здорових.
10. Коронавіруси: загальні поняття, основна небезпека.
11. Коронавірус SARS-CoV-2: походження вірусу, джерело інфекції COVID-19, шляхи поширення вірусу.
12. Дія вірусів на організм людини, зберігання збудника COVID-19 на поверхнях.
13. Захисна реакція людини на дію вірусу, порівняльна характеристика вродженого та набутого імунітетів.
14. Основні симптоми COVID-19, стадії розвитку коронавірусної хвороби, їх характеристика.
15. Порівняльна характеристика впливу мутагенного ефекту впливу пилу на організм людини та такого, що впливає на репродуктивну функцію людини.
16. Особливості пневмонії COVID-19, характер протікання хвороби.

17. Порівняльна характеристика впливу COVID-19 на кров, серце, печінку людини.

18. Порівняльна характеристика впливу COVID-19 на легені, нирки, шлунково-кишковий тракт людини.

19. Порівняльна характеристика впливу COVID-19 на очі, мозок, ніс та рот людини.

20. Порівняльна характеристика впливу COVID-19 на кінцівки, шкіру, мозок та нервову систему людини.

21. Фізика ультрафіолетового випромінювання, джерела випромінювання.

22. Профілактика коронавірусу та зменшення ризику його поширення, засоби та заходи захисту в умовах пандемії.

23. Ультрафіолетове випромінювання, прилади та методи контролю.

24. Запобігання поширенню інфекції, захист здоров'я тих хто працює в умовах карантину.

25. Загальні поняття про самоізоляцію, правила дотримувannya самоізоляції.

26. Важкість (тяжкість) праці, як критерій фізичного навантаження на організм людини в процесі праці.

27. Напруженість праці, як критерій навантаження на нервову систему людини в процесі праці.

28. Гігієнічна класифікація умов праці за показниками важкості та напруженості праці.

29. Встановлення ступеня шкідливості умов праці при дії факторів біологічного походження.

30. Порівняльна характеристика дії на людину отруйних рослин і тварин та патогенних мікроорганізмів.

Тестові завдання самопідготовки по темі № 7 розміщені в Moodle МНАУ за посиланням <https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=2714> в розділі «Завдання для самостійної роботи».

Умови виконання: 20 тестових простих завдань (одне питання – одна відповідь). На виконання тестових завдань відведено 10 хвилин. За кожну правильну відповідь нараховується 0,5 балів.

Тема № 8. Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах агротехнологічної промисловості.

Використовуючи одну з форм виконання індивідуальних завдань самопідготовки підготувати відповіді на запитання:

1. Класи шкідливості підприємств за санітарними нормами.
2. Санітарно-захисні зони підприємств.
3. Вимоги до розташування промислового майданчика підприємства, до виробничих та допоміжних приміщень.

4. Основні вимоги чинного законодавства до розміщення комунікацій: енерго- та водопостачання, каналізація, транспортні комунікації.

5. Організація робочих місць, вимоги до розташування виробничого і офісного обладнання.

Теми для есе, рефератів та презентацій, наукових тез:

1. Характеристика та умови призначення санітарно-захисної зони.

2. Вплив ергономічних характеристик робочого місця на працездатність і здоров'я працівника.

3. Санітарно-захисні зони підприємств і виробництв агропромислового комплексу України.

4. Межі санітарно-захисної зони підприємств, визначення, характеристика, вимоги до розміщення об'єктів забудови.

5. Виробничий майданчик для будівництва підприємства, його характеристика, вимоги до розташування будівель та споруд.

6. Упорядкування та озеленення санітарно-захисної зони та виробничого майданчика підприємства.

7. Вибір місця розміщення підприємства, умови та характеристика території майданчика.

8. Умовний розподіл території, при виборі місця розміщення підприємства.

9. Аналіз джерел забруднення атмосфери, який впливає на вибір місця розміщення підприємства.

10. Площадка підприємства, функціональне призначення, характеристика зон, вимоги до забудови.

11. Вимоги при плануванні виробничих приміщень.

12. Вимоги при плануванні допоміжних приміщень.

13. Основні вимоги до енергопостачання підприємства.

14. Основні вимоги до водопостачання підприємства.

15. Основні вимоги до каналізаційних комунікацій підприємства.

16. Основні вимоги до транспортних комунікацій.

17. Основні поняття щодо організації робочих місць. Рациональне розміщення персоналу.

18. Розподіл приміщень при організації робочих місць, планування приміщень.

19. Планування робочих місць. Удосконалення організації й обслуговування робочих місць.

20. Створення психологічного комфорту та підвищення продуктивності праці засобом кольорового оформлення приміщень.

21. Організаційне оснащення робочих місць в управлінській праці.

22. Автоматизовані робочі місця у сфері управління підприємством.

23. Роль керівника в забезпеченні безпеки праці на підприємстві.

24. Фактори робочої обстановки, що впливають на здоров'я й безпеку працівників підприємства.

25. Загальні поняття про раціоналізацію режиму праці.
26. Режим роботи й програми якості життя на виробництві.
27. Загальні поняття про зміну робочої обстановки, практика застосування.
28. Гнучкий графік робочого часу, використання на практиці, способи будування, вигоди й проблеми.
29. Умови керування гнучким графіком робочого часу.
30. Загальні поняття про частковий найм й розподіл робочих місць на підприємствах.

Тестові завдання самопідготовки по темі № 8 розміщені в Moodle МНАУ за посиланням <https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=2714> в розділі «Завдання для самостійної роботи».

Умови виконання: 20 тестових простих завдань (одне питання – одна відповідь). На виконання тестових завдань відведено 10 хвилин. За кожну правильну відповідь нараховується 0,5 балів.

Тема № 9. Загальні вимоги безпеки. Електробезпека на підприємствах агротехнологічної промисловості.

Використовуючи одну з форм виконання індивідуальних завдань самопідготовки підготувати відповіді на запитання:

1. Порядок проведення робіт з підвищеною небезпекою.
2. Контроль за проведенням робіт з підвищеною небезпекою та дотриманням правил безпеки.
3. Загальні вимоги безпеки до технологічного обладнання та процесів.
4. Безпека під час експлуатації систем під тиском і кріогенної техніки.
5. Безпека під час вантажно-розвантажувальних робіт.
6. Дія електричного струму на організм людини.
7. Електричні травми. Чинники, що впливають на наслідки ураження електричним струмом.
8. Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом.
9. Умови ураження людини електричним струмом.
10. Ураження електричним струмом при дотику або наближенні до струмоведучих частин і при дотику до неструмоведучих металевих елементів електроустановок, які опинились під напругою.
11. Напруга кроку та дотику.
12. Безпечна експлуатація електроустановок: електрозахисні засоби і заходи.
13. Надання першої допомоги при ураженні електричним струмом.

Теми для есе, рефератів та презентацій, наукових тез:

1. Складові безпеки виробничих процесів, їх характеристика.

2. Методи забезпечення безпеки обладнання, їх порівняльна характеристика.

3. Шляхи проходження струму через тіло людини, порівняльна характеристика безпосереднього та рефлекторного шляхів.

4. Порівняльна характеристика раціональних методів технології та організації виробництва, як безпеки виконання робіт.

5. Порівняльна характеристика термічної та електролітичної дії електричного струму на живу тканину людини.

6. Ступінь спеціалізації працюючих при виконанні виробничих процесів.

7. Ергономіка, як спосіб забезпечення зручності експлуатації обладнання, зниження втомлюваності та травматизму працюючих.

8. Нервово-рефлекторна реакція при ураженні організму електричним струмом.

9. Загальні поняття про зниження шуму і вібрації виробничого обладнання, зниження шуму і вібрації в підшипникових вузлах.

10. Чинники навколишнього середовища як фактор впливу електричного струму на організм людини, наслідки ураження.

11. Предмет, знаряддя праці та навколишнє середовище як фактор небезпеки у процесі трудової діяльності людини.

12. Психологічний клімат у колективі як фактор небезпеки у процесі трудової діяльності людини.

13. Порівняльна характеристика механічної та біологічної дії електричного струму на живу тканину людини.

14. Застосування матеріалів в конструкціях виробничого обладнання.

15. Основні заходи безпечної експлуатації посудин, що працюють під тиском.

16. Заміна технологічних процесів та операцій, що пов'язані з виникненням небезпечних та шкідливих виробничих факторів, процесами і операціями, за яких зазначені фактори відсутні або характеризуються меншою інтенсивністю.

17. Навчання, інструктаж та перевірка знань з безпечних методів праці осіб відповідно до їх кваліфікаційної групи з електробезпеки.

18. Організація проведення робіт підвищеної небезпеки за наряд-допусками, допуск до роботи.

19. Допуск працівників до ведення робіт з підвищеною небезпекою.

20. Фактори, що визначають небезпеку ураження електричним струмом.

21. Захист від дії небезпечних факторів при використанні технологічного обладнання.

22. Явища при стікання електричного струму в землю. Напруга кроку.

23. Винос робочого місця за межами зони дії небезпечних виробничих факторів технологічного процесу.

24. Поразка людини електричним струмом при дотиках до електричного обладнання.

25. Підготовка робочого місця до проведення робіт за наряд-допуском, контроль за проведенням робіт та дотриманням правил безпеки..

26. Оформлення наряд-допуск на виконання робіт підвищеної небезпеки.

27. Чинники електричного характеру впливу електричного струму на організм людини, наслідки ураження.

28. Заходи, що унеможливають випадкову подачу напруги до місця проведення робіт.

29. Звільнення потерпілого від дії електричного струму при ураженні електричним струмом людини.

30. Розподіл обов'язків відповідальних осіб за проведення робіт за нарядом-допуском.

Тестові завдання самопідготовки по темі № 9 розміщені в Moodle МНАУ за посиланням <https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=2714> в розділі «Завдання для самостійної роботи».

Умови виконання: 20 тестових простих завдань (одне питання – одна відповідь). На виконання тестових завдань відведено 10 хвилин. За кожну правильну відповідь нараховується 0,5 балів.

Тема № 10. Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах агротехнологічної промисловості.

Використовуючи одну з форм виконання індивідуальних завдань самопідготовки підготувати відповіді на запитання:

1. Підходи досягнення чітких критеріїв до оцінки пожежо-вибухонебезпеки технологічних процесів.
2. Класифікація приміщень за вибухопожежною та пожежною небезпекою.
3. Класифікація будівель за вибухопожежною та пожежною небезпекою.
4. Класифікація вибухонебезпечних та пожежонебезпечних приміщень і зон.
5. Класифікація будівель та споруд за ступенем вогнестійкості.
6. Призначення та принцип дії систем пожежної сигналізації.
7. Системи пожежогасіння: поділ за видом вогнегасного засобу, за принципом дії.
8. Системи протидимного захисту: призначення, що забезпечують.
9. Системи оповіщення людей про пожежу і керування евакуацією.
10. Системи пожежного спостереження: призначення, що забезпечують.
11. Вогнезахист конструкцій: призначення, чим здійснюється.
12. Протипожежні перешкоди: призначення, види перешкод.
13. Пожежний інвентар: що належить до інвентарю, призначення.
14. Пожежний інструмент: що належить до інструменту, призначення.
15. Вогнегасники: призначення, види, принцип дії.

16. Дії особи, яка виявила ознаки пожежі (горіння).
17. Дії посадової особи об'єкта, що прибула на місце пожежі.
18. Дії під час проведення евакуації та гасіння пожежі.
19. Дії особи, яку пожежа застала у приміщенні.
20. Заходи щодо рятування потерпілих з будинків, які горять, та під час гасіння пожежі.
21. Перша допомога при опіках.
22. Перша допомога при отруєнні чадним газом.
23. Спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум): призначення, проведення.
24. Інструктажі з питань пожежної безпеки: види, призначення.
25. Спеціальні об'єктові навчання і тренування: види, призначення.

Теми для есе, рефератів та презентацій, наукових тез:

1. Вплив вибору конструкцій будівельних елементів на вогнестійкість будівель та споруд.
2. Порівняльна характеристика спринклерних та дренчерних установок систем пожежогасіння.
3. Порівняльна характеристика вступного та позапланового інструктажів з питань пожежної безпеки.
4. Порівняльна характеристика імовірнісного та детермінованого підходів досягнення чітких критеріїв до оцінки пожежо-вибухонебезпеки технологічних процесів.
5. Чадний газ як один із компонентів продуктів горіння, вплив на організм людини, симптоми отруєння чадним газом.
6. Порядок організації спеціального навчання (пожежно-технічний мінімум) працівника, який буде залучатися до виконання робіт із підвищеною пожежною небезпекою на підприємстві.
7. Відмінності отруєння людини чадним газом і харчовим отруєнням, Порівняльна характеристика ознак отруєння.
8. Порівняльна характеристика вибухо-пожежонебезпечних та пожежонебезпечної категорія приміщень щодо правильного планування та успішного проведення заходів пожежної профілактики.
9. Порівняльна характеристика первинного та цільового інструктажів із питань пожежної безпеки.
10. Порядок організації спеціального навчання посадової особи, яка буде залучатися до організації робіт із підвищеною пожежною небезпекою на підприємстві.
11. Порівняльна характеристика повторного та вступного інструктажів із питань пожежної безпеки.
12. Порівняльна характеристика пінних та аерозольних вогнегасників.

13. Порівняльна характеристика пожежонебезпечної та помірно-пожежонебезпечної категорій будівель щодо правильного планування та успішного проведення заходів пожежної профілактики.

14. Порівняльна характеристика ефектів гасіння порошкових та пінних вогнегасників.

15. Порівняльна характеристика призначення та використання на пожежах пожежного інвентарю та пожежного інструменту.

16. Вогнестійкість будівельних конструкцій, межі розповсюдження полум'я по конструкціям.

17. Порівняльна характеристика газових систем пожежогасіння та аерозольних установок гасіння пожеж.

18. Порівняльна характеристика ефектів гасіння вуглекислотними вогнегасниками з снігоподібною та газоподібною вуглекислотою.

19. Практична підготовка керівного складу та фахівців підприємства, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту.

20. Загальні поняття про хімічне гальмування (інгібування) швидкості реакцій окиснення (горіння) у полум'ї.

21. Дії особи яку пожежа застала у приміщенні, порівняння дій при відсутності загрози на путях евакуації та при наявних небезпечних факторів пожежі (дим, полум'я), які заважають покинути приміщення.

22. Порівняльна характеристика дій посадової особи об'єкта, що прибула на місце пожежі та особи яка перебувала під час пожежі на робочому місці.

23. Зниження пожежної небезпеки матеріалів та конструкцій шляхом нанесення вогнезахисної речовини на поверхню об'єкта вогнезахисту

24. Застосування технічних засобів, що мають нормовану межу вогнестійкості і перешкоджають поширенню вогню у приміщення та будівлях.

25. Засоби для дистанційного збору інформації про стан протипожежної охорони і оперативного оповіщення про будь-які зміни на об'єкті.

26. Забезпечення умов безпечної евакуації людей у випадку виникнення пожежі, де можуть утворюватися високі концентрації небезпечних газів, або існує можливість утворення тісного задимлення.

27. Загальна характеристика систем запобігання, обмеження і гасіння пожеж і приміщеннях та будівлях.

28. Технічні засоби раннього виявлення пожежі, достовірного і своєчасного оповіщення про виникнення на об'єкті ситуації займання.

29. Порівняльна характеристика газо- пароповітряного вибухонебезпечного та газо- пилоповітряного вибухонебезпечного середовищ.

30. Залежність ступеней вогнестійкості будівель та споруд до умов розвинення пожежі у будівлях та спорудах.

Виконання практичних робіт:

Завдання № 1.

Складіть схему первинних засобів пожежогасіння (ПЗПГ) за наступною схемою:

ПЗПГ	Внутрішні пожежні крани	Вогнегасники	Пожежний інвентар	Пожежний інструмент
Характеристика				
Приклади				

Завдання № 2.

Складіть порівняльну характеристику основних типів вогнегасників та особливостей їх застосування:

Вогнегасники	ВПП	ВА	ВП	ВВ
Повна назва				
Основні різновиди				
Для чого застосовують				
Принцип дії				
Не можна гасити				

Завдання № 3.

Складіть порівняльну характеристику основних типів технічних засобів протипожежного захисту (ТЗПЗ) призначених для запобігання, локалізації та ліквідації пожеж, захисту людей та довкілля від впливу небезпечних факторів пожежі та особливостей їх застосування:

ТЗПЗ	Призначення	Складові системи	Принцип дії
Системи пожежної сигналізації			
Системи пожежного спостереження			

Системи протидимного захисту			
Системи оповіщення людей про пожежу і керування евакуацією			

Завдання № 4.

Складіть порівняльну характеристику основних типів технічних засобів протипожежного захисту (ТЗПЗ) призначених для запобігання, локалізації та ліквідації пожеж, захисту людей та довкілля від впливу небезпечних факторів пожежі та особливостей їх застосування:

ТЗПЗ	Призначення	Складові системи	Принцип дії
Блискавкозахист			
Вогнезахист конструкцій			
Протипожежні перешкоди			
Системи оповіщення людей про пожежу і керування евакуацією			

Завдання № 5.

Складіть порівняльну характеристику систем пожежогасіння призначених для локалізації та ліквідації пожеж, захисту людей від впливу небезпечних факторів пожежі та особливостей їх застосування:

ТЗПЗ	Призначення	Складові системи	Принцип дії
Водяні системи пожежогасіння			
Пінні системи пожежогасіння			
Порошкові системи пожежогасіння			
Газові системи пожежогасіння			
Аерозольні установки гасіння пожежі			

Тестові завдання самопідготовки по темі № 10 розміщені в Moodle МНАУ за посиланням <https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=2714> в розділі «Завдання для самостійної роботи».

Умови виконання: 20 тестових простих завдань (одне питання – одна відповідь). На виконання тестових завдань відведено 10 хвилин. За кожну правильну відповідь нараховується 0,5 балів.

7. Додаткові індивідуальні завдання самопідготовки з дисципліни «Основи охорони праці»

Теми рефератів, презентації, наукових статей (тез):

Зробіть коротку доповідь-відповідь (2-3 сторінки), презентацію (до 7 слайдів) на запитання спираючись на міжнародне законодавство та законодавство України з охорони праці.

1. Інновації та безпека праці.
2. Вдосконалення умов праці на підприємстві.
3. Соціально-економічна оцінка умов праці.
4. Управління охороною праці на підприємстві.
5. Економічні методи управління умовами та охороною праці.
6. Травматизм і захворювання на виробництві.
7. Страхування виробничих ризиків.
8. Планування поліпшення умов праці на основі колективного договору.
9. Контроль за охороною праці на підприємстві.
10. Сучасна економіка умов і охорони праці.
11. Удосконалення механізму витрат, пов'язаних з поліпшенням умов праці.
12. Економічне стимулювання підприємств, спрямоване на поліпшення умов праці.
13. Економічна відповідальність підприємств за порушення нормативних актів про охорону праці.
14. Світовий досвід управління умовами та охороною праці.
15. Фінансування заходів щодо поліпшення умов і охорони праці.
16. Вплив ринкових відносин в економіці на стимулювання поліпшення умов і охорони праці (досвід західних країн).
17. Форми й методи регулювання відповідальності підприємств за порушення законодавчих та нормативних актів з охорони праці.
18. Методи оцінки стану умов праці.
19. Стимулювання природоохоронної діяльності підприємств.
20. Оцінка соціальної та соціально-економічної ефективності заходів з поліпшення умов і охорони праці.
21. Реформування системи охорони праці.
22. Розвиток соціального партнерства в галузі охорони праці.
23. Охорона праці та соціальний захист.
24. Атестація робочих місць за умовами праці.
25. Розвиток охорони праці в Україні.
26. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці.

27. Колективний договір як правовий інструмент поліпшення умов і охорони праці.
28. Сучасні проблеми поліпшення умов праці.
29. Соціальна спрямованість перебудови управління умовами праці.
30. Травматизм на виробництві та його соціально-економічні наслідки.
31. Досвід зарубіжних країн у реалізації заходів з охорони праці.
32. Запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням і система компенсування шкоди від них у державах Європейського Союзу.
33. Науково-технічний прогрес і безпека праці.
34. Система захисту працівників на виробництві та її вдосконалення.
35. Психологічне та інженерне забезпечення охорони праці.
36. Організація охорони праці в Японії.
37. Порядок організації державного нагляду за охороною праці.
38. Науково-технічне та соціальне забезпечення охорони праці в Україні.
39. Соціально-економічне значення охорони праці.
40. Охорона праці та соціальний захист в Україні: стан, проблеми, перспективи.
41. Охорона праці як основний напрямок соціальної політики України.
42. Шкідливі виробничі фактори та засоби захисту від них.
43. Актуальні проблеми гігієни праці.
44. Система управління охороною праці на підприємстві.
45. Принципи організації та функціонування системи управління охороною праці на підприємстві.
46. Планування та стимулювання діяльності з охорони праці.
47. Формування ринкових відносин і завдання підприємств у галузі охорони праці.
48. Система соціального захисту від професійних ризиків.
49. Фінансування заходів з поліпшення умов охорони праці.
50. Застосування комп'ютерних методів, прикладного та інформаційного забезпечення охорони праці.

8 Перелік рекомендованих літературних джерел

8.1 Законодавчо-нормативні акти

Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

Кодекс цивільного захисту України : Кодекс України від 02.10.2012 № 5403-VI : станом на 12 верес. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>

Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 № 2694-XII : станом на 12 верес. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>

Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX : станом на 1 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>

Кодекс законів про працю України : Кодекс України від 10.12.1971 № 322-VIII : станом на 27 верес. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII : станом на 14 трав. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16.03.2000 № 1550-III : станом на 18 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>

Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 № 11 : станом на 16 квіт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-п#Text>

Про затвердження типових положень про функціональну і територіальну підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2015 № 101 : станом на 17 серп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/101-2015-п#Text>

Про систему громадського здоров'я : Закон України від 06.09.2022 № 2573-IX : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text>

Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 № 444 : станом на 11 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/444-2013-п#Text>

Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 р. № 444. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/444-2013-п.

Директиви ЄС та реформа законодавства про охорону праці та трудові відносини - Біла книга. Женева : Міжнародне бюро праці, 2019. URL: <https://www.ilo.org/uk/publications>.

МОП, 2018а. Національний профіль безпеки та гігієни праці України. Міжнародне бюро праці, Женева, Швейцарія. <https://oppb.com.ua/articles/uzgodzhennya-ukrayinskogo-zakonodavstva-z-yeuropeyskoyu-normatyvno-pravovoyu-bazoyu-z-0>

МОП, 2018б. Короткі примітки щодо основних аспектів узгодження між українським національним законодавством та окремими директивами ЄС. Міжнародне бюро праці, Женева, Швейцарія.

МОП, 2018с. Правова база Української інспекції праці - аналіз та рекомендації. Міжнародне бюро праці, Женева, Швейцарія. <https://www.ilo.org/uk/resource/project-document/>.

МОП, 2017. Настанови та рекомендації до концепції щодо реформування національної системи запобігання професійним ризикам та сприяння безпеці та гігієні праці в Україні. Міжнародне бюро праці, Женева, Швейцарія.

8.2. Базова література

1. Курепін В. М. Основи охорони праці : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти аграрної галузі. Миколаїв : МНАУ, 2022. 347 с.
2. Охорона праці в галузі : навчальний посібник / В. М. Курепін, Д. Д. Марченко, Д. В. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2023. 586 с.
3. Курепін В. М., Курепін Д. В., Іваненко В. С. Цивільний захист: навчальний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаїв : МНАУ, 2025. 491 с.
4. Курепін В. М., Іваненко В. С. Цивільний захист: надзвичайні ситуації мирного та воєнного часу. Частина 1 Надзвичайні ситуації природного характеру: дії населення при загрозі та у разі виникнення надзвичайних ситуацій: навчальний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаїв : МНАУ, 2025. 429 с.
URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22035>.
5. Приклади складання списку використаних джерел за ДСТУ 8302:2015 та APA Style (7th Edition) / уклад. : О. О. Цокало, Д. В. Ткаченко. Миколаїв : МНАУ, 2023. 27 с.
<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15637>.
6. Технологія використання електронних систем управління бібліографічною інформацією : метод. рек. / уклад. О. О. Цокало, Д. В. Ткаченко ; ред. О. Г. Пустова. Миколаїв : МНАУ, 2020. 40 с.
<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8015>.
7. Навігатор по веб-ресурсам для аспірантів та науковців : вебліографічний покажчик / уклад. О. О. Цокало, Д. В. Ткаченко ; за ред. О. Г. Пустова. Миколаїв : МНАУ, 2020. 52 с.
<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7437>.
8. Складання бібліографічних посилань за Національним стандартом України ДСТУ 8302:2015 (загальні правила) : метод. рекомендації / уклад. О. Г. Пустова ; за ред. О. О. Цокало, Д. В. Ткаченко. – Миколаїв, 2018. – 56 с.
<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/5668>.
9. Підготовка статті до публікації у міжнародних наукових виданнях : методичні рекомендації / уклад. О. О. Цокало, Д. В. Ткаченко ; ред. О. Г. Пустова. Миколаїв : МНАУ, 2015. 88 с.
<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/2993>.
10. Оформлення списку джерел : методичні рекомендації / уклад. Д. В. Ткаченко, О. О. Цокало ; за ред. О. Г. Пустова. Миколаїв : МНАУ, 2017. 36 с.
<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/2992>.

11. Робота з наукометричними ресурсами Інтернет: Академія Google : метод. рекомендації / уклад. О. О. Цокало, Д. В. Ткаченко ; за ред. О. Г. Пустова. Миколаїв : МНАУ, 2016. 24 с. <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/2991>.

8.3. Допоміжна література

1. Андрос Т. С. Управління здоров'ям персоналу як інструмент успішної кадрової політики. *OSHAgro – 2024* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 вересня 2024 року). Київ : МОН України, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Науково-виробничий журнал «Охорона праці», Європейське співтовариство з охорони, 2024. С. 209-212. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18908>.

2. Безпека життєдіяльності та цивільний захист : гідручник. / О. Г. Левченко, О. В. Землянська, Н. А. Праховнік, В. В. Зацарний. Київ : Каравела, 2021. 268 с.

3. Безпека життєдіяльності та цивільний захист : навчальний посібник / Т.І. Русакова, О.В. Золотько, О.В. Долженкова та ін. Дніпро : ПП Вахмістров О.Є., 2022. 148 с. URL: <https://files.fti.dp.ua/book/navchalnyi-posibnyk-z-dystsypliny-bezpeka-zhyttiediiialnosti-ta-tsyvilnyi-zakhyst>

4. Безпека життєдіяльності та цивільний захист : навчальний посібник / Т.І. Русакова, О.В. Золотько, О.В. Долженкова та ін. Дніпро : ПП Вахмістров О.Є., 2022. 148 с. URL: <https://files.fti.dp.ua/book/navchalnyi-posibnyk-z-dystsypliny-bezpeka-zhyttiediiialnosti-ta-tsyvilnyi-zakhyst>

5. Безпека життєдіяльності та цивільний захист : підручник. / О. Г. Левченко, О. В. Землянська, Н. А. Праховнік, В. В. Зацарний. Київ : Каравела, 2021. 268 с.

6. Безручко Н. О. Використання технологій безпеки на робочому місці при обліку, аналізі та аудиту охороні праці на підприємстві. *Облік, аналіз і контроль в управлінні суб'єктами економіки* : матеріали X Міжнародної студентської наукової конференції (м. Львів, 24 жовтня 2024 року). Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2024. С. 10-12. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18891>.

7. Войналович О. В., Марчишина Є. І., Білько Т. О. Охорона праці в сільському господарстві : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2020. 691 с.

8. Гнатюк Н. М. Дві сторони безпеки майбутнього: безпека та гігієна праці й екологічна політика підприємств. *Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції* : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 23-25 жовтня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 121-124. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18917>.

9. Дідняк А. В., Курепін В. М. Оцінка корпоративної ризик-культури та методів ризик-менеджменту на підприємствах. *OSHAgro – 2024* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 вересня 2024 року). Київ : МОН України, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Науково-виробничий журнал «Охорона праці», Європейське співтовариство з охорони, 2024. С. 10-12. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18905>.

10. Іваненко В. М. Практичні аспекти адаптації законодавства ЕС у сфері безпеки і гігієни праці в Україні. *Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу країни* : матеріали 35-ої студ. наук.-теорет. конф. (м. Миколаїв, 22-24 березня 2023 р.). Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 74-78.

11. Іваненко В. О. Моніторинг небезпечних факторів виробничого середовища. *Проблеми цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності: сучасні реалії України* : матеріали XI Всеукраїнської заочної наук.-практ. конф. (м. Київ, 25 квітня 2025 р.). Київ : УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. С. 66-67. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21289>.

12. Іваненко В. С. Деякі методи оцінки професійних ризиків. *Сучасні підходи до охорони праці в закладах професійної освіти* : матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Біла Церква, 26 жовтня 2022 р.). Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН УКРАЇНИ, 2022. С. 55-59.

13. Іваненко В. С. Порівняльна характеристика кваліфікаційних вимог та стандартів до фахівців у галузі охорони праці на підприємствах аграрного профілю. *Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу України* : збірник тез наук.-теорет. 36-ї студентської конф. (м. Миколаїв, 20-22 березня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 17-20. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17834>.

14. Іваненко В. С. Штучний інтелект у системах безпеки. *Проблеми та перспективи розвитку охорони праці* : збірник наук. праць V всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків та XV всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів (м. Львів, 15 травня 2025 р.). Львів : ЛДУБЖД, 2025. С. 207-209. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21887>.

15. Іваненко В. С., Бризгалов М. В. Розробка та впровадження інструкцій з охорони праці на підприємствах аграрного профілю. *Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості* : тези доповідей за результатами тематичного «круглого столу» (м. Миколаїв, 9 грудня 2022 р.). Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 20-23.

16. Іваненко В. С., Курепін В. М. Наближення національного законодавства до міжнародних норм з питань безпеки праці. *OSHAgro – 2023*

: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3 жовтня 2023 р.). Київ : НУБіП України, 2023. С. 66-69.

17. Іваненко В. С., Курепін В. М. Оцінка ризиків щодо виникнення виробничого травматизму на підприємствах. *Проблеми та перспективи розвитку охорони праці* : збірник наук. праць V всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків та XV Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів (м. Львів, 15 травня 2025 р.). Львів : ЛДУБЖД, 2025. С. 149-151. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21886>.

18. Іваненко В.С. Залучення фахівців сторонніх служб для проведення оцінки ризиків на робочому місці. *OSHAgro – 2023* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3 жовтня 2023 р.). Київ : НУБіП України, 2023. С. 69-71.

19. Кравець М. Ю. Проблема ВІЛ/СНІДу в сфері праці: дотримання законодавства щодо прав працівників з ВІЛ-статусом. *Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення* : матеріали науково-практичного круглого столу, присвяченого 76-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 10 грудня 2024 р.). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. С. 64-67. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20210>.

20. Кузнецова В. А. Сучасні підходи, стратегія та тактика до управління ризиками на підприємстві. *OSHAgro – 2024* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 вересня 2024 року). Київ : МОН України, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Науково-виробничий журнал «Охорона праці», Європейське співтовариство з охорони, 2024. С. 5-7. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18903>.

21. Кузнецова В. А., Курепін В. М. Вибір заходів для покращення умов праці та профілактики виробничого травматизму. *Проблеми та перспективи розвитку охорони праці* : збірник наук. праць V всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків та XV всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів (м. Львів, 15 травня 2025 р.). Львів : ЛДУБЖД, 2025. С. 159-161. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21888>.

22. Курепін В. М. Особливості побудови систем та механізмів управління кадровою безпекою на аграрних підприємствах. *Modern Economics*. 2022. № 32(2022). С. 54-61. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V32\(2022\)-07](https://doi.org/10.31521/modecon.V32(2022)-07)

23. Курепін В. М. Забезпечення трудових прав в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів* : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 17 травня 2023 р.). Вінниця : ХНУВС 2023. С. 316-319.

24. Курепін В. М. Іваненко В. С. Застосування цифрових технологій у сільському господарстві для досягнення цілей сталого розвитку. *Modern Economics*. 2024. № 47(2024). С. 62-69. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V47\(2024\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V47(2024)-09).

25. Курепін В. М. Інтеграція інформаційних технологій у промисловості: сучасні тенденції заходів безпеки. *Проблеми та перспективи розвитку охорони праці* : збірник наук. праць V Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків та XV всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів (м. Львів. 15 травня 2025 р.). Львів : ЛДУБЖД, 2025. С. 53-56. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21883>.

26. Курепін В. М. Ключові напрямки розвитку ІТ інновацій в агробізнесі. *Сучасні підходи до вирощування, переробки і зберігання продукції рослинництва* : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 21-22 березня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 189-192.

27. Курепін В. М. Ознаки якісної оцінки ризиків на підприємстві. *OSHAgro – 2024* : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 вересня 2024 р.). Київ, 2024. С. 3-5. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18902>.

28. Курепін В. М. Оцінка ризиків на підприємстві: планування, практичні дії щодо профілактики виробничого травматизму. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту* : матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції. Одеса : ОДАБА, 2024. С. 64-69.

29. Курепін В. М. Оцінка ризиків на підприємстві: планування, практичні дії щодо профілактики виробничого травматизму. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту* : матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції. Одеса : ОДАБА, 2024. С. 64-69. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17611>.

30. Курепін В. М. Оцінка ризиків та планування робіт з охорони праці. *Проблеми та перспективи розвитку охорони праці* : збірник наук. праць V всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків та XV Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів (м. Львів. 15 травня 2025 р.). Львів : ЛДУБЖД, 2025. С. 56-58. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21884>.

31. Курепін В. М. Планування та фінансування заходів з охорони праці на підприємстві. *Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти* : матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. (м. Миколаїв, 16-17 листопада 2022 р.) . Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 45 – 49.

32. Курепін В. М. Практичні аспекти керування професійними ризиками на підприємствах. *OSHAgro – 2023* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3 жовтня 2023 р.). Київ : НУБіП України, 2023. С. 57-60 с.

33. Курепін В. М. Практичні підходи до реалізації програми боротьби зі стресом на робочому місці. *Problems of Emergency Situations* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 14 травня 2025 р.). Черкаси : Національний університет цивільного захисту України, 2025. С. 388-390. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21486>.

34. Курепін В. М. Примусова праця та торгівля людьми: ознаки використання примусової праці, національний механізм вирішення проблем. *Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення* : матеріали науково-практичного круглого столу, присвяченого 76-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 10 грудня 2024 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. С. 72-74. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20209>.

35. Курепін В. М. Розумні бізнес-рішення та інвестиції у безпеку здоров'я на підприємстві: зниження ризику та небезпеки. *Охорона праці: освіта і практика* : збірник наукових праць IV всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків. Львів : Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2024. С. 39-41. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18271>.

36. Курепін В. М. Система забезпечення безпеки праці та мінімізації випадків травматизму на малих аграрних підприємствах. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту* : матеріали V всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 4-5 травня 2023 р.). Одеса : ОДАБА, 2023. С. 141-145.

37. Курепін В. М. Смертельні сюрпризи війни: як мінування території України може спричинити нещасні випадки. *Збереження планети - глобальні виклики, загрози, можливості на засадах результативного партнерства* : тези доповідей тематичного круглого столу з питань екологічної безпеки до Всесвітнього Дня Землі - Earth Day (м. Миколаїв, 20 квітня 2023 р.). Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 10-13.

38. Курепін В. М. Унікальний внесок Миколаївського національного аграрного університету у розвиток науки та виробництво в південному регіоні України. *Актуальні питання історії науки і техніки* : матеріали 23-ї Всеукраїнської наукової конференції (м. Київ, 10-12 жовтня 2024 року). Київ : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2024. С. 116-120. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18740>.

39. Курепін В. М., Курепін В. М. Безпека в умовах війни: виклики та загрози, шляхи вирішення. *Проблеми цивільного захисту населення та*

безпеки життєдіяльності: сучасні реалії України : матеріали X всеукраїнської заочної науково-практичної конференції. Київ : УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. С. 74-75.

40. Курепін В. М., Пряслова Н. М. Оцінка ризиків на робочому місці – підхід для малих і середніх підприємств. *OSHAgro – 2023* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3 жовтня 2023 р.). Київ : НУБіП України, 2023. С. 55-57.

41. Лазіс М. І. Європейський підхід до управління безпекою та здоров'ям працівників підприємств. *Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції* : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 23-25 жовтня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 285-288. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18926>.

42. Лазіс М. І. Позитивні тенденції до цінування здоров'я та благополуччя персоналу. *OSHAgro – 2024* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 вересня 2024 року). Київ : МОН України, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Науково-виробничий журнал «Охорона праці», Європейське співтовариство з охорони, 2024. С. 207-209. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18907>.

43. Лотарева Д. В. Ключові принципи управління охороною праці у зарубіжних країнах на прикладі США. *Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу України* : збірник тез наук.-теорет. 36-ї студентської конф. (м. Миколаїв, 20-22 березня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 23-26. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17836>.

44. Лотарева Д. В. Організація системи управління ризиками на агропідприємствах Миколаївської області. *OSHAgro – 2024* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 вересня 2024 року). Київ : МОН України, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Науково-виробничий журнал «Охорона праці», Європейське співтовариство з охорони, 2024. С. 7-10. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18904>.

45. Лотарева Д. В. Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці на підприємстві. *Сучасні підходи до охорони праці в закладах професійної освіти* : матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Біла Церква, 26 жовтня 2022 р.). Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН УКРАЇНИ, 2022. С. 86-90.

46. Лотарева Д. В. Сучасні інформаційні технології у системі управління. *Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції* : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 23-25 жовтня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 146-148. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18921>.

47. Лотарева Д. В., Курепін В. М. Закордонний досвід європейських держав щодо профілактики виробничого травматизму. *Проблеми та перспективи розвитку охорони праці* : збірник наук. праць V всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків та XV всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів (м. Львів. 15 травня 2025 р.). Львів : ЛДУБЖД, 2025. С. 163-165. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21889>.

48. Лотарева Д. В., Курепін В. М. Культура праці: спосіб життя та досягнення успіху на роботі. *Проблеми та перспективи розвитку охорони праці* : збірник наукових праць XIV всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів. Львів : Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2024. С. 200-202. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18275>.

49. Лотарева Д. В., Курепін В. М. Штучний інтелект як виграшна комбінація охорони периметру об'єктів господарювання. *Інформаційні технології в сучасному світі* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти і молодих учених (м. Харків, 29 квітня 2025 р.). Харків : Державний біотехнологічний університет, 2025. С. 206-209. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21608>.

50. Лотарева Д. Використання інноваційних технологій та методів управління виробничими процесами за допомогою штучного інтелекту. *Молодь, наука, бізнес* : матеріали всеукр. інтер.-конф. здоб. вищ. освіти і мол. учених (м. Миколаїв, 5-6 жовтня 2022 р.). Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 77-80.

51. Орешко А. Ф., Курепін В. М. Психологія праці як інструмент управління якістю праці. *Проблеми та перспективи розвитку охорони праці* : збірник наукових праць XIV всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів. Львів : Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2024. С. 202-203. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18276>.

52. Орешко К. Ф., Курепін В. М. Використання сучасних технологій у домедичній допомозі постраждалим від нещасних випадків на виробництві. *Охорона праці: освіта і практика* : збірник наукових праць IV всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків. Львів : Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2024. С. 137-139. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18273>.

53. Орешко К. Ф., Курепін В. М. Фінансовий лізинг як економічний розвиток підприємств аграрного сектору економіки. *Моделювання соціально-економічного розвитку в системі забезпечення продовольчої безпеки* : зб. тез II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 08-09 трав. 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 38-40. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17818>.

54. Піндера М. В., Курепін В. М. Фактори зниження нещасних випадків та травматизму на підприємствах аграрного профілю. *Охорона праці: освіта і практика. Проблеми та перспективи розвитку охорони праці* : зб. наук. праць III всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків та XIII всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів. (м. Львів, 11 травня 2023 р.). Львів : ЛДУ БЖД, 2023. С. 146-148.

55. Пістун І. П., Березовецький А. П., Березовецький С. А. Охорона праці в галузі сільського господарства (землевпорядкування, геодезія) : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2020. 375 с.

56. Пістун І. П., Березовецький А. П., Березовецький С. А. Охорона праці в галузі сільського господарства (рослинництво) : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2020. 368 с.

57. Пранович К. О. Безвідходні та маловідходні технології: шлях розвитку вітчизняної економіки. *Гірничі, будівельні, природоохоронні технології та екологія* : тези всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції аспірантів, молодих учених та студентів, присвяченої Дню науки (м. Житомир. 12-17 травня 2025 р.). Житомир: Житомирська політехніка, 2025. С. 249-250. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21909>.

58. Пряслова Н. М. Працювати, не можна зупинятися: страхування бізнесу під час воєнного стану. *Трансформація страхового ринку України в світлі сучасних економічних викликів* : матеріали IV всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (м. Миколаїв, 18-19 квітня 2023 р.). Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 16-19.

59. Рибачек Є. С. Статус служби охорони праці на малих і середніх сільськогосподарських підприємствах. *Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості* : тези доповідей за результатами тематичного «круглого столу» (м. Миколаїв, 9 грудня 2022 р.). Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 46-49.

60. Серіков Я. О., Коженевські Л. Ф., Хворост М. В. Безпека життєдіяльності та охорона праці. Ч. 1. Безпека життєдіяльності : підручник. Харків : ХНУМГ, 2021. 255 с.

61. Соколюк-Орел Д. А. Захист прав соціально незахищених громадян: викорінення дитячої праці. Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення : матеріали науково-практичного круглого столу, присвяченого 76-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 10 грудня 2024 р.). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. С. 153-155. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20212>.

62. Соколюк-Орел Д. А. Менеджмент знань: моделі управління знаннями персоналу на підприємствах. *Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції* : матеріали X Всеукраїнської науково-

практичної конференції (м. Миколаїв, 23-25 жовтня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 329-332. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18931>.

63. Соколюк-Орел Д. А. Організаційна структура та стратегічне управління ризиками на об'єктах господарювання. *OSHAgro – 2024* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 вересня 2024 року). Київ : МОН України, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Науково-виробничий журнал «Охорона праці», Європейське співтовариство з охорони, 2024. С. 12-15. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18906>.

64. Щербаков О. А., Курепін В. М. Регулювання режиму праці та відпочинку працівників аграрної галузі. *Проблеми та перспективи розвитку охорони праці* : збірник наук. праць V Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків та XV всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів (м. Львів. 15 травня 2025 р.). Львів : ЛДУБЖД, 2025. С. 132-135. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21885>.

65. Kurepin V. Innovative security technologies in the management of business facilities. *Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Ломжа - Харків, 14 березня 2024 р.). Ломжі ; Харків : ПЗВО "Харківський технологічний університет "ШАГ" ; MANS в Ломжі. 2024. Ч. 1. С. 286-294.

66. Kurepin V., Lyamar O. (2024). Assessment of the State of Personnel Safety of Agricultural Enterprises with the Help of Relevant Performance Indicators. *Modern Economics*, 43(2024), 41-50. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V43\(2024\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V43(2024)-06).

67. Lysak, N., Skorodumova, O., Chernukha, A., & Kurepin, V. (2024). Effect of h3po4 and phenol additives on gel formation in silica fire retardant coatings for building materials. *Defect and Diffusion Forum*, 437, 103-113. <https://doi.org/10.4028/p-uvjat0>.

8.4 Інформаційні ресурси

1. Законодавство України : офіційний веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>

2. Кабінет міністрів України : офіційний веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua>.

3. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру : офіційний веб-сайт. URL: <http://land.gov.ua>

4. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України : офіційний веб-сайт. URL: <https://mepr.gov.ua>.

5. Державна служба України з питань праці : офіційний веб-сайт. URL: <https://dsp.gov.ua>

6. Міністерство освіти і науки України : офіційний веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua>.

7. Головне управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Миколаївській області : офіційний веб-сайт. URL: <https://mk.dsns.gov.ua>.

8. Управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення Миколаївської міської ради : офіційний веб-сайт. URL: <https://uprns.mkrada.gov.ua>.

Навчальне видання

ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Методичні рекомендації

Укладач: КУРЕПІН Вячеслав Миколайович

Формат 60 x 84/16. Ум. друк. арк. 3,3
Тираж 20 прим. Зам. №

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського Національного аграрного університету.
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.